

KALAAALLIT NUNAANNI INUUSUTTUT

KINGUAASSIUUTINUT TUNNGASUT KINGUAASIUUTITIGULLU
INNARLIISARNERIT QITIUTINNEQARLUTIK

15:13

ELSE CHRISTENSEN
SIDDHARTHA BAVISKAR

15:13

KALAALLIT NUNAANNI
INUUSUTTUT

KINGUAASSIUUTINUT TUNNGASUT
KINGUAASSIUUTITIGULLU INNARLIISARNERIT
QITIUTINNEQARLUTIK

ELSE CHRISTENSEN
SIDDHARTHA BAVISKAR

KØBENHAVN 2015
SFI – DET NATIONALE FORSKNINGSCENTER FOR VELFÆRD

KALAALLIT NUNAANNI INUUSUTTUT
KINGUAASSIUUTINUT TUNNGASUT KINGUAASSIUUTITIGULLU
INNARLIISARNERIT QITIUNNEQARLUTIK
Immikkoortortami pisortaq: Anne-Dorthe Hestbæk
Meeqqanut ilaqutariinnullu immikkoortortaq

Misissuinermi malinnaatitat:

Charlotte Mørch Johansen, Kommuneqarfik Sermersuumi Meeqqanut Ilaqutariinnullu Sullissi-
vimmi pisortaq

Conni Gregersen, tarnip pissusaanik immikkut ilisimasalittut namminersortaq

Inuk L. Borup Nielsen, tarnip pissusaanik immikkut ilisimasalittut namminersortaq

Naja Lyberth, Tarnip pissusaanik immikkut ilisimasalittut namminersortaq

Ane Marie Hendriksen, Saaffimmi pisortaq

Susie Marthin Kjeldsen, Ilaqutariinnermut Inatsisinillu Atuutsitsinermut Naalakkersuisoqarfimmi
pisortaq

Ellen Magnussen, Ilaqutariinnermut Inatsisinillu Atuutsitsinermut Naalakkersuisoqarfimmi im-
mikkoortortami pisortaq

Ivalu Nørreslet, Ilaqutariinnermut Inatsisinillu Atuutsitsinermut Naalakkersuisoqarfimmi fuld-
mægtigi

ISSN: 1396-1810

ISBN: 978-87-7119-295-7

e-ISBN: 978-87-7119-296-4

Ilusilersuisoq: Hedda Bank

Saqaata assertaa: Niclas Jessen

Naqitikkat amerlassusaat: 200

Naqiterisoq: Rosendahls – Schultz Grafisk A/S

© 2015 SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11

1052 København K

Tlf. 33 48 08 00

sfi@sfi.dk

www.sfi.dk

SFI'p saqqimmersitai sumingnaanernereri erseqqissumik nalunaarutigalugu akeqanngitsumik
issuaavigineqarsinnaapput.

IMAI

	SIULEQUT	7
	EQIKKAGAQ	9
1	AALLAQQAASIUT	13
	Misissuineq pillugu	23
2	INUUSUTTUT KINGUAASSIUUTITIGUT MISILITTAGAAT	33
	Kinguaassiuutitigut misilittagaqarnermi siullermi qassinik ukioqarneq	34
	Kinguaassiuutitut tunngasunik pisoqarnissaa kia aalajangerpaa?	37
	Kissaatiginngisamik kinguaassiuutitigut attaveqateqarnermik misilittakkat sulii amerlanerit	42
	Kinguaassiuutitigut pisoqarnissaanik kissaateqanngitsumut kinguaassiuutitigut attaveqarneq	43

3	KINGUAASSIUUTITIGUT INNARLIINERIT ILISARNAATAAT	45
	Innarleeriaatsit	45
	Kinguaassiuutitigut innarligaanerit innarligaasimasut ilaannaasa	
	oqaluuserisarpaat	51
	Eqikkaaneq	56
4	NAARTUNEQ, ERNINEQ, NAARTUNAVEERSAATIT NAARTUERSITTARNERLU	59
	Naartunaversaatiniq atuineq	60
	Arnamik naartutitsisarneq	62
	Naartunaversaatiniq atuineq	63
	Nammineq Peqqissutsumik naliliineq	65
	Eqikkaaneq	66
5	INUUSUTTUT IMIGASSAMIK IKIAROORNARTUMILLU ATUINERAT	69
	Inuusuttut aalakooqqaaramik ukiui	69
	Inuusuttut ullumikkut qanoq akulikitsigisumik aalakootarpat?	70
	Hashimik pujortarnermi hashimilluunniit nerinermi ukiut	71
	Ullumikkut hashimik pujortartarnerup hashsimilluunniit	
	nerisarnerup akulikissusaa	72
	Eqikkaaneq	73
6	INUUSUTTUT IMMINNUT PAASINITTAASIAT	75
	Imminoriarnerit imminornissamillu eqqarsarnerit	75
	Inuunermik naammagisimmaarinninneq	76
	Nukissat, ajornartorsiutit piginnaanerillu pitsaasut	77
7	EQIKKAANEQ PISSUTSILLU IMMINNUT ATAQATIGISSINNERAT	81

Kinguaassiuutitigut atornerluisarnerit qanoq atuutsiginerat	82
Siullermeerluni kinguaassiuutitigut atornerlugaareernerup	
kingorna atornerlugaaqqinnerit amerlanerurit	85
Inunngorfik najugaqarfillu	86
Imigassamik ikiaroonartumillu atuineq	86
Naartunaveersaatit, naartuersinnerit erninerillu	87
Kingaassiuutitigut pisoqarnissaanik kissaatiginninngitsumik	
kinguaassiuutitut tunngasunik sammisaqateqartarneq	87
Peqqissuseq imminortarnerlu	88
Ilinniagaqarneq	88
Inuunermik naammagisimaarinninneq, imminut paasinnittaseq	
ikinnguteqartarnerlu	89
 8 MISISSUINERMI PAASISSAT SUMUT	
ATORNEQARSINNAANERI	93
 ILANNGUSSAT	99
ilanngussaq 1 Akissuteqartut procentinngorneri aamma allanut	
qanoq sinniisuutigineri	99
ilanngussaq 2 Inuusuttut misissuinermi peqataasut	109
ilanngussaq 3 Kinguaassiuutitigut innarligaasimaneq aamma	
kinguaassiuutitigut innarli- gaasimanerup	
kingunerisartagaanut uuttortaatigineqarsinnaasut	
ilaasa imminnut ataqatigiinnerat	122
 ATUAKKAT NAJOQQUTARINEQARTUT	127
 -MILI SFI-P NALUNAARUSIAI 2014	131

SIULEQUT

Meeqqat (inuusuttullu) kinguaassiuutitigut innarligaasimanerisa, siunissaq ungasinnerusoq isigalugu, taakkununga qanoq sunniteqartarnera pil-lugu siammasinnerusumik paasisaqarnissaq kissaatigalugu, Namminersor-lutik Oqartussani Ilaqutariinnermut Inatsinillu Atuutsitsinnermut Naalak-kersuisoqarfik matuminnga nalunaarusiortoqarnissaanik kissa-teqarsimavoq. Kalaallit Nunaanni sivisuumik ilisimaneqarsimavoq in-uppassuit meeraanerminni kinguaassiuutitigut innarlerneqarsimasut, uki-unilu kingulliunerusuni arlalitsigut katsorsaasoqartarpoq pinaveersaarti-tsiniarlunilu suliniuteqartoqartarluni. Kingullertigut kinguaassiuutitigut innarligaasimanertik pissutigalugu kingunerlutsitsisunik katsorsaasartut illoqarfinni assigiin-ngitsuni katsorsaajartorlutik angalatinneqartalerput.

Taamaattumik nalunaarusiami paasisat tupaallaataanissaat ili-mananngilaq – aammali imaalluarsinnaalluni tupaalaataasinnaasut. Kin-guaassiuutitigut innarligaasimanermut atatillugu tamatuma pitsaanngillu-innartumik kinguneqartarnera uppersarsarneqarpoq. Inuusuttut ilarpas-suinut tunngatillugu Kalaallit Nunaata ajornartorsiuteqarnera aammalu inuusuttorpassuit kinguaassiuutitigut innarligaasimanerat imminnut ata-qatigiipput.

Taamaalilluni suliamik ingelareersumik annertuumik na-lilersueqqinnissamut arlalinnik peqqutissaqalerpoq. Aammali neri-

uuteqalersitsivoq - soorunami inuiaqatigiinni allannguisoqarsinnaasarpog, tamanna pisariaqartutut isigineqaraangat.

Suliniuteqassagaanni taamaattoqarneranik naatsorsuutigeriikkat arlallit tunngavigineqarsinnaasut ilaat nalunaarusiami tikkuarneqarput.

Nalunaarusiaq kalaallit malinnaatitaat qanimut malinnaatillugit suliarineqarpoq, malinnaatitat amerlanersaat tarnip pissusaanik immikkut ilisimasallit, suliaasaqarfimmik tamatuminnga ilisimasaqarluartut, kiisalu Ilaqutariinnermut Inatsisinillu Atuutsitsinermut Naalakkersuisoqarfimmi sulisut, suleqatigalugit nalunaarusiaq suliarineqarpoq. SFIp – Det Nationale Forskningscenter for Velfærdip - pingaartissimavaa kalaallinik piginnaaneqarluartunik malinnaatitaqarnissani, suliamik qanimut malinnaasinnaasunik. Siunnersuisarsimanerinut ilitsersuisarsimanerinullu immikkut qutsavigerusuppavut tarnip pissusaanik ilisimasallit Naja Lyberth aamma Inuk Borup Nielsen kiisalu atorsinnaalluakkatsinnik oqaaseqaasiortarsimanerinut immikkoortortami pisortaq Ellen Magnussen aammalu fuldmægtigi Ivalu Nørreslet Ilaqutariinnermut Inatsisinillu Atuutsitsinermut Naalakkersuisoqarfimmeersut qutsavigerusullutigit. Taavalu aamma Ivalu Nørreslet qutsavigaarput immersugassanik apeqquitalinnik nassiusuisarsimaneranut akissutillu utertinneqarnersut nakkutigisimammagit.

Misissuisuupput seniorforsker, mag.art. Else Christensen aamma seniorforsker Siddhartha Baviskar. Cand.jur. Inger Koch-Nielsen, SFI-mi ilisimatusaatigalugu misissuisarfimmi aqutsisuusimasog SFI-p avataaniitutut nalunaarusiamik nalilersuisartuusimavoq.

Nalunaarusiaq Namminersorlutik Oqartussani Ilaqutariinnermut Inatsisinillu Atuutsitsinermut Naalakkersuisoqarfimmit noqqaassutaavoq akilerneqarlunilu.

København, marts 2015

AGI CSONKA

EQIKKAGAQ

Nalunaarusiami matumani Kalaallit Nunaanni inuusuttut, taakku inuunerat, misilittagaat eqqarsaataallu sammineqarput. Misissuinermi kinguaassiuutitigut iliuuseqaqatigiittarneq kinguaassiuutitigullu innarliisarneq immikkut sammineqarput. Arnanit angutinillu inuusuttut qanoq amerlatigisut kinguaassiuutitigut innarlerneqarsimanersut misissuiffigineqarpoq. Aammattaaq inuusuttut naartunaveersaatinik atuineri, qanoq naartuliaartigisarneri, naartuersittarneri, imigassamik ikiaroornartumillu atuineri kisalu inuusuttut peqqissutsiminnik nammineq naliliineri misissuiffigineqarput. Naggataatigut inuusuttut inuunertik pillugu (inuunertik qanoq nuannaritigineraat) aammalu nukittuffitik sanngiiffitillu pillugit namminneq eqqarsaataat misissuiffigineqarput.

Misissuineq ilisimariikkanik tunngaveqarpoq. Tamanna ilisimariikkanut ilisimasaniq nutaanik peqalernermit iluaqutaavoq, tassami misissuiffigineqartut tikkuussipput kisitsisitigut tutsuigineqartunik (malunartumik) takutinneqartut aammalu inuusuttut kinguaassiuutitigut innarligaasimasut imminnut ataqatigiittut.

Siunertaavoq meeqqanik kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu ilisimasaqarnerulernissaq kiisalu atornerluisarnerit qanoq ittuineri innarlikamullu kingunerisartagai pillugit ilisimasaqarnerulernissaq. Ilisimasat ataatsimut katersukkat, ilisimasat tamakku meeqqanik kinguaassiuutitigut innarliisarnerup pitsaaliornissaanut suliaqarnermi atorneqassapput.

MISISSUINERUP INERNERI

Misissuinermi apequtit pingaernerit makkuupput:

- Arnait angutinillu 18-iiit 25-nut ukiulinnit qanoq amerlatigisut meeraanermi kinguaassiuutitigut innarlerneqarsimappat?
- Kinguaassiuutitigut innarliisimanerit qanoq ittut taakku misigisima-vaat inuillu kikkut atonerluisuusimappat?
- Meeqqat/inuusuttut innarlerneqarnertik pillugu inunnik allanik qanoq oqaloqateqartartigisimappat?
- Meeraanermi kinguaassiuutitigut innarligaasimaneq aammalu ilaqu-tariiussutsimut, ilinniagaqarsimanermut, nunami sumi naju-gaqarnermut inuttullu atukkanut tunngasut imminnut ataqatigiinner-sut takussutissarsineqarsinnaava?
- Sumiginnagaanerup pinaveersaartinneqarnissaa siunertarineqarpat periarfissat suut tikkuarneqarsinnaappat?

Arnat inuusuttut 53 %-ii angutillu inuusuttut 32 %-ii suli 15-inik ukioqalernatik ataqatigiinnermut tunngasunik misigisaqqaarsimapput, tassa imaappoq Kalaallit Nunaanni Pinerluttulerinnermut inatsit naap-ertorlugu tamanna suli inerteqqutaasoq.

Inuusuttut pingajorarterutaat oqarput siullermik kinguaassiuutiti-gut inummik allamik misigisaqateqqaarnialeramik, tamanna nammin-neq kissaatigisimallugu. Pingajorarterutaasa sinnerisa (arnat 22 %-iisa an-gutillu 33 %-iisa) siullermik kinguaassiuutitigut inummik allamik misigis-aqateqqaarnialeramik tamanna kissaatigisimanngilaat. Arnat 20%-ii an-gutillu 9 %-ii toqqaannartumik akipput kinguaassiuutitigut misigisaqarneq inuit allat iliuuseqarnerisigut pisimasoq, taavalu arnat 12 %-ii angutillu 25 %-ii akillutik, nalullugu namminneq aalajangeeqataasimanerlutik.

Arnat inuusuttut tamarmik 22 %-ii angutillu inuusuttut tamarmikk5 %-ii oqarput suli 15-inik ukioqalernatik inummik allamik kinguaassiuutitigut misigisaqateqqaaramik tamanna namminneq kissaati-gisimanagu.

Inuusuttut (arnat taamatuttaaq aamma angutit) amerlanersaasa oqaatigaat ataqatigiinnivimmik misigisaqarsimallutik. Tassunga tulluilluni kinguaassiuutinik attualaarinninneq nalinginnaanerpaavoq.

Maluginiagassaavoq ataasiakkaannguaanaat oqaatigimassuk an-gajoqqaat, ataakkut aanaakkut imaluunniit ilaquddat qanigisat in-naarliisuusimasut. Atonerluisut kikkuuneri immikkut taasimanngikkaan-

gatigit innarliisut tasaanerusarput ungasinnerusumik ilaquttaq, angutit ilaqutariit ikinngutaat "allallu". Nalinginnaaneruppulli inuit ilaqutarinngisat, inuusuttup attavigivallaanngisai.

Inuusuttut amerlanersaasa kinguaassiuutitigut innarlerneqarnitik pillugit inunnik allanik oqaloqateqartarsimanngillat. Oqaluuserisimagunikkut anaanartik oqaloqatiginerusarsimavaat.

Pissutsit assigiinngitsut inuusuttut inuunnerannut tunngasut misissorneqartut aammalu inuusuttut kinguaassiuutitigut innarligaasimanerat arlalitsigut malunnartunik kisitsisitigut takussutisartaqarpoq. Tassami pitsaanngitsumik sivisuumi attanneqartartunik tamanna sunniuteqartarpoq.

Angutit taamatuttaaq arnat kinguaassiuutitigut attaveqatigoittoqarnissamik aalajangeeqataasimanngitsut aammalu taakku siusissukkut anertuumik imigassamik atuisarnerat malunnartumik imminnut ataqatigiipput.

Inuusuttut ilarpassui (arnat taamatuttaarlu aamma angutit) immi-nornissamik eqqarsartarsimapput imaluunniit iminnoriarsimallutik. Inuusuttut kinguaassiuutitigut innarlerneqarsimasut, inuusuttunut allanut naleqqiullutik, amerlanerit immi-nornissamik eqqarsartarsimapput imaluunniit immi-noriarsimallutik, taakkuli kisitsisitigut assigiinngissutaat anertunngilaq. Allatigulli ataqatigiittoqarnera malunnarluarluni. Misissuinerup takutippaa inuusuttut (arnat taamatuttaarlu aamma angutit) kinguaassiuutitigut innarlerneqarsimasut, inuunerminnik naammagisimaarinninnerat malunnarluinnartoq kiisalu imminnut paasinnittaasiat malunnartumik pitsaannginnerusoq. Arnat inuusuttut kinguaassiuutitigut innarlerneqarsimasut meeqqat atuarfiat naammassigaangamikku ilinniakkamik aallartitsisannginnerat malunnarluinnarpoq.

Inuusuttut ataasiarlutik kinguaassiuutitigut innarlerneqarsimasut innarlerneqaqqinnissaminnut navianartorsiorderusarput, soorlu aamma naartuliaarnissaat qitornartaajaarnissaallu malunnaatilimmik ilimanarnerulersartoq. Kinguaassiuutitigut innarliinerit nuna tamakkerlugu pisarput – kommunemi ataatsimiluunniit kinguaassiuutitigut innarliisoqarnissaa, kommuninut allanut naleqqiullugu malunnaatilimmik ilimanaateqarnerunngilaq.

MISISSUINERMI PAASISAT SUMUT ATORNEQARSINNAAPPAT
Kinguaassiuutitigut innarlerneqarnerup akornusiisarnerata sivisuumik attanneqartarnera misissuinermi takutinneqarpoq. Aamma takutinneqarpoq

kinguaassiuutitigut innarlerneqarnerit aammalu inuusuttut ajornartorsiutigisartagaat ilisimaneqartut arlallit atuuttarnerat malunnartumik imminnut ataqatigiittut: siusissukkut imigassartortalerneq annertuumillu imigassartortalneq, naartuliaartarneq qitornartaajaartarnerlu, meeqqat atuarfiat naammaseseerlugu ilinniakkamik aallartitsisannginneq, inuunermik naammagisimaarinnippallaannginneq aammalu immiut paasinnittaaseq pitsaanngitsaq. Tassa imaappoq taagorneqartut tamaasa pillugit nutaamik eqqarsarluni suliniuteqartoqartarialersoq. Kinguaassiuutitigut innarlertinnerit sunut tamanut sunniuttarput, immaqalu – ajornanngippat – sammisanut allanut tunngatillugu tamanna aallavigalugu angusaqarfiusumik iliuseqartoqarsinnaagaluarluni.

MISISSUINERMI TUNNGAVIGINEQARTUT

Inuusuttut 400-t 18-iniit 25-nut ukiullit akornanni toqqakkat misissuifigineqarput. Inuusuttut taakku Kalaallit Nunaanni inuusuttut 18-iniit 25-nut taamaaqatiminnut sinniisutut isigineqartut toqqarneqarsimapput. Inuusuttunit attavigineqartunit 377-iusunit katillutik 151-it misissuinermi peqataapput. Taamaalillutik attavigineqartut tamarmik 38 %-ii akissuteqarsimallutik. Mississuineq sisamanngorlugu avinneqarpoq:

- Ajornartorsiutip suunera pillugu Kalaallit Nunaanni sammisamut ilisimasalinnut attaveqarneq
- Immersugassamik apeqqutitalinnik inuusuttunut 18-iniit 25-nik ukiulinnut taamaaqatiminnut sinniisutut isigineqartunut (Naatsorsueqqissaartarfimmiit toqqarneqarsimasunut) nassiussuineq
- Inuusuttunik taamungaannaq toqqakkanik oqarasuaatikkut apersuineq, taakku immersugassamik apeqqutitalimmi sianerfigineqarsinnaallutik akuersisimapput, taamaalillutillu aamma oqarasuaatimik normua tunniussimallugu (katillugit 90-it apersorneqarput)
- Naatsorsueqqissaartarfimmit paasissutissat nalunaarsukkat tunngavigalugit, inuusuttut immersugassamik apeqqutitalimmik akinnissimasut akinnissimanngitsullu assigiinngissutaat assigiissutaallu misisorneqarsimapput, taamaaliornikkut qulakkeerniarlugu inuusuttut misissuinermi peqataasimasut inuusuttunik 18-iniit 25-nut ukiulinnik tamani sinniisuutinneqarsinnaanersut.

AALLAQQAASIUT

Kalaallit Nunaanni inuusuttut inuunerat, misilittagaat eqqarsaataallu nalunaarusiami matumani sammineqarput. Misissuinermini kinguaassiuutitigut iliuuseqatigiinneq kinguaassiuutitigullu innarlerneqarneq immikkut sammineqarput. Taakku saniatigut inuusuttut naartunaveersaatini atui-nerat, naartusarneq, naartuersittarneq peqqissuserlu, imigassamik ikiaroornartumillu atuineq aammalu inuunertik pillugu inuusuttut eqqarsaataat (inuunertik qanoq nuannaritigineraat) aammalu nukittuffitik sanngiiffitillu pillugit inuusuttut namminneq naliliineri pillugit paasissutis-sat sammineqarput.

Nalunaarusiornissamut paasissutissanik katersuineq misis-sueqqissaarnerillu 2014-imi ingerlanneqarput. Nalunaarusiaq Ilaqutariin-nermut Inatsisinillu Atuutsitsinermut Naalakkersuisoqarfimmit noqqaas-sutaavoq, meeqqanik kinguaassiuutitigut innarliisarnerup pitsaaliornissaa nukittorsaaviginiarlugu ilisimasaqarnerulernissaq Naalakkersuisoqarfiup kissaatigimmagu.

UKIUNI KINGULLERNI PISSUTSIT INGERLASIMANERI

Ukiut tusind-ilikkaat nikinnerini Kalaallit Nunaanni meerarpassuarnik kinguaassiuutitigut innarliisarnerit tusagassiuutini sammineqartarsimapput. Pisut taama malunnaateqartigisut kingunerisaannik, meeqqanut kinguaas-siuutitigut innarliisarneq eqqumaffiginiarneqarnerulerpoq taamaalillunilu

aamma inooqatigiinnikkut ajornartorsiutit pillugit sulinermi, kinguaassiuutitigut innarliisarneq ilanngullugu, ammanerujussuarmik oqaluuserinnissinnaanermut aallarniutaalluni. Kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu arlaleriarluni ataatsimiittoqartarpoq, tamatuma kingunerisaanik meeqqat navianartorsiortut pillugit suleqatigiissitaliortoqarpoq, soorluttaaq aamma inunnik isumaginninnermi suliaqartut ilinniarteqqinneqartarnerat aallartinneqartoq.

Piffissap ingerlanerani suliniutit arlallit aallartinneqarsimapput, taamaaliornikkut kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu innuttaasut ilisimasaqarnerulersinniarlugit, suliniutinut ilaapput kinguaassiuutitigut innarliisoqarneranik pasitsaassisoqartillugu innuttaasut qanoq iliuuseqarsinnaanerannik/iliuuseqartussaanerannik kaammattuinerit, kisalu inuit kinguaassiuutitigut innarlerneqarsimasut katsorsartinnissaannik neqeroorfigineqartalerlutik.

Siusinnerusukkut inooqataanikkut ajornartorsiutit ilisimaneqaraluartut nipangiutiinnarneqartarsimapput, ukiunili kingusinnerusuni ilisimasat tamakku oqaluuserineqartalerput. Ajornartorsiutit pitsaaliorniarlugit aaqqinniarlugilluunniit qanoq iliortoqarsinnaanersoq ullumikkut suliaasatut pingaernerpaalermavoq. Tamatuma kinguneraa suliniuterpasuarnik aallussinerit – aallussisimanerit – taakkulu nalilersorneqartariaqarlutik, taamaaliornikkut takuniarlugu suliniutit suut iluaqutaanersut suullu siunertamut naleqquppallaannginnerisut.

Nalunaarusiami matumani arnat angutillu inuusuttut 18-iniit 25-nut ukiullit kinguaassiuutitigut innarlerneqarsimasut taamungaannaq¹ toqqarneqarsimasut¹ pillugit paasissutissat katersorneqarsineqarput. Taamaalioreernikkut paasissutissat katersorneqarsimasut misissorneqarput, kinguaassiuutitigut innarligaasimaneq aammalu suaassuseq, sumi najugaqarneq, ilinniagaqarneq, suliffeqarneq, naartuersittarneq, naartulerarneq, qitornartaartarneq, naartunaveersaatinik atuineq, imigassamik ikiaroornartumillu atuineq, imminornissamik eqqarsaateqartarneq, inuunermik naammagisimaarinninneq imminullu paasinnittaaseq imminnut ataqatigiinnersut paasiniarlugu.

Taamaalilluni pissutsini taaneqartoq ataaseq imaluunniit pissutsit taaneqartut arlallit kinguaassiuutitigut innarligaasimanermut malunnaatilmikk attuumassuteqarnerisut misissorneqarsinnaalerpoq. Oqaaseq ”malunnartoq” (signifikant”) kisitsisitigut nalunaarsuinnermi atorineqartarpoq, killissatut aalajangiussamut ataqatigiinnera takutinna-

1. Kalaallit Nunaanni inuusuttunik 18-iniit 25-nut ukiulinnik sinniisuutitatus toqqakkat.

rlugu, tassa suna eqqorluaanngitsutut taaneqarsinnaanersoq imaluunniit nalaatsornerinnarmik allaassuteqarnersoq. Pissutsit inuusuttup imaluunniit meeqqap kinguaassiuutitigut innarligaaneranut peqquataajuaannartut suuneri oqaatigineqarsinnaanngillat, pissutsilli pingaaruteqartut (malunartut) imminnut ataqatigiissinnaapput, nalaatsornerinnakkut allaassuteqarnerneqarsinnaanatik. Tassa imaappoq kinguaassiuutitigut innarliisarnerp pitsaaliornissaanut pilersaarusionermermi pissutsit pingaarutillit arlallit nassuiarneqarsinnaalerput.

NALUNAARUSIAP AAQQUSSUUSANERA

Aallaqqaasiummi, kapitali 1-mi, ukiuni kingullerni 15-ini suliniutaasimasut sammeneqarput, tassa imaappoq kinguaassiuutitigut innarlerneqarsimaneq pillugu innuttaasut taamatuttaarlu aamma tamatuminnga suliallit ilisimasaqarnerulernissaat anguniarlugu suliniutaasimasut, sullilluarneqarissamut neqeroorutiniq naleqquttunik pilersitsinissaq ammalu katsorsaaniarluni suliniutit pitsaasut kiisalu kinguaassiuutitigut innarliisarnermik akiuniarneq. Kapitalimi tamatumani kinguaassiuutitigut innarliisarneq pinaveersaartinniarlugu ukiuni arlalinni suliniutaasarsimasut arlallit sammeneqarput, pisortat sullissiviini pitsaanagerusumik sullissisalernissaq qulakkeerniarlugu suliniutaasarsimasut aammalu kinguaassiuutitigut atornerlugaasimasut innarligaasimanerminnit sunnerneqarsimasunik/kingusinnerusukkut sunnerneqarsimasunik katsorsaaniarluni suliniutit. Suliniutit Namminersorlutik Oqartussat, kommunit peqatigiiffillu (suliniatigiiffiit) akornini agguataarneqarlutik ingerlanneqartarput. Kapitali 1 naggaserlugu periuseq atorneqarsimasoq eqqartorneqarpoq, misissuinerup qanoq tamaginnik sinniisuutiginera aammalu inuusuttut misissuinermi peqataasut suna ilisarnaatigineraat eqqartorneqarlutik.

Kapitali 2-mi sammeneqarput, inuusuttut misilittakkatik kinguaassiuutitut tunngasut pillugit immersugassami apeqqutitut akissutaat. Kinguaassiuutitigut innarligaasimanermut najoqqutatut atorneqartut tassaapput siullermik innarligaanermi qassinik ukioqarsimaneq, kinguaassiuutitigut pisoqarnissaanut inuusuttoq nammeneq aalajangeeqataasimane-soq, taavalu pissutsit taakku marluk ataatsikkut atuussimane-sut imaluunniit aappaannaa atuussimanersoq – tassa kinguaassiuutitigut pisoqarnissaanik inuusuttoq nammeneq aalajangeeqataasimanersoq taamaalioramilu qassinik ukioqarsimanersoq. Kapitalip naggataani kinguaassiuutitigut innarlerneqarsimasunit arnat inuusuttut qassiunersut taavalu aamma angutit inuusuttut qassiunersut.

Kapitali 3-mi apeqputinik immersugassanik atuinertaqanngitsumik, tassa oqarasuaatikku inuusuttunik apersuinikkut, misissuisoqarpoq, oqarasuaatikku oqaloqatigineqarlutik inussutut immersugassamik apeqputitalimmik immersuillutik akissuteqarsimasut. Kapitalimi tamatumani inuusuttut kinguaassiuutitigut inarlerneqarsimasut immikkut sammeneqarput. Kinguaassiuutitigut innarliisoqartillugu qanoq pisoqarsimanera, qanoq pineqarsimanini pillugu inuusuttoq allanik oqaloqateqarsimanersoq aammalu inuusuttup nalilerneraa taama misigiti-taasimanini pitsaan-ngitsumik (pitsaasumilluunniit) sivisunerusumik sun-nerneqaatigisimaneraa.

Kapitali 4-mi pissutsit (arnat taamatuttaaq angutit) kinguaassiuutitigut ataatsimoortarnerannut tunngasut kinguaassioartarnerlu sammeneqarput. Naartunaversaatinik atuisarnek, naartuersittarnek, ernisarnek inuusuttullu peqqissutsiminnik nammeneq paasinnittaasiat sammeneqarput. Tamakkuninnga arnat taamatuttaarlu aamma angutit aperineqarput.

Kapitali 5-mi inuusuttut imigassamik ikiaroorartumillu atuineri nassuiarneqarpoq. Inuusuttoq siullermik imigassartoqqaarami, siullermik aalakooqqaarami qassinik ukioqarsimanersoq kiisalu qanoq akulikitsigisumik ullumikkut aalakoortarnerseq qitiutillugit sammeneqarput. Taamaaqataanik aamma apeqputigineqarpoq inuusuttoq hashimik pujort-artarnerseq/hash nerisarneraa, taamaalioqqaarami qassinik ukioqarsimanersoq, aammalu ullumikkut hash-imik atullattaanersoq.

Kapitali 6-mi immersugassat apeqputitalit tunngavigalugit samminnittoqappoq. Paasissusissat inuusuttut imminnut paasinnittasiannik paasissusissuinnaasut kapitalimi tamatumani sammeneqarput. Aammattaaq paasissutissat inuusuttut imminornissamik eqqarsaateqarsimanerintut imminoriarsimanerinullu tunngasut sammeneqarput, kiisalu suut sapinnginnerlugit inuusuttup nammeneq naliliinera aammalu piginnaasani, isumaliortaatsini, ajornartorsiutini, nukittuffinilu pillugit inuusuttup nammeneq naliliinera sammeneqarlutik.

Kapitali 7-mi sammeneqarput misissuinerup inerneru, inuusuttut inuuneranni pissutsit assigiinnitsut imminnut ataqatigiinnerat, kapitalini pineqareersuni allaaserineqartut, aammalu kinguaassiuutitigut innarligaasimanersut. Kapitali taanna naggaserlugu meeqqanut inuusuttunullu kinguaassiuutitigut innarliisarnek pinaveersaartissagaanni suut immikkut eqqumaffigisariaqarnerat takussutissiissutigineqarpoq.

Kapitali 8-mi siammasinnerusumik eqikkaasoqarpoq kiisalu sule-riaqqinnissamut toqqammavigineqarsinnaasut allaaserineqarlutik.

Nalunaarusiaq ilanngussanik pingasunik naggaserneqarpoq. Peqataasut misissuiffigineqartunut tamaqatigimmuut qanoq sinniisuutiginerat Ilanngussaq 1-imi sukumiinerusumik sammineqarpoq, kapitali 1-imi allaaserisamut itisilerutaasunik. Inuusuttut misissuinnermi peqataasut inooqataaikkut atugaat pillugit paasisutissat Ilanngussaq 2-mi sammineqarput. Kinguaassiuutitigut innarlerneqarsimaneq aammalu inernerisassaatur anguniakkat arlallit, kapitali 7-imi saqqummersinneqartut imminut ataqatigiinnerat Ilanngussaq 3-mi saqqummiunneqarpoq.

NAMMINERSORLUTIK OQARTUSSAT KOMMUNILLU SULIAAT ASSIGIINNGITSUT

Kinguaassiuutitigut innarliinerup aamma timikkut / tarnikkullu anneraanerup pinissaa sioqqullugu, pinerata nalaani pereerneranilu allaganngorlugit kommunit upalungaarsaasiornissaannut isumassarsiorfik Ilaqutariinnermut Peqqissutsimullu Naalakkersuisoqarfiup (taamanikkut Namminersornerullutik Oqartussat) 2007-imi saqqummersippaa. Isumassarsiorfiup imarai taaguutit taakkulu isumaat, inatsisit, meeqqat pillugit isumaqatigiissut, pisut tamakku meeqqani maluunnaataat, misissugarinninnerit meeqqamillu allaaserinninnerit, upalungaarsimaneq pitsaasoq kiisalu piviusut tunngavigalugit suliassat pingasut pillugit ilinniartitsinnermi atugassat. Isumassarsiorfik taanna suli atorineqarluarsinnaavoq.

Ukiuni kingullerni sisamani-arfinilinni meeqqat inuusuttullu isumagininnikkut pitsanngorsaaviginiarlugit Namminersornerullutik Oqartussat/Namminersorlutik Oqartussat kommunillu suliniutinik arlalinnik aallartitsiortorsimapput (Christensen & Hansen, 2011), tamatumunnga ilaallutik kinguaassiuutitigut innarliisarnerit eqqumaffigineqarnerulernissaat anguniarlugu aammalu sullissit kinguaassiuutitigut innarliisoqarsimatillugu eqqortumik iliuuseqarsinnaanerit qulakkeerniarlugu suliniutit.

2007-imi 2008-imilu illoqarfinnut nunaarfinnullu tamanut angalasoqarpoq, kinguaassiuutitigut innarliisaneq pillugu piginnaaneqarluartut ilinniartitsiartorlutik angalatineqarlutik – ilinniartitsissutigineqarput kinguaassiuutitigut innarliisoqartillugu qanoq pisoqartarnersoq, suut kingunerisinnaanera, aammalu tamakku qanoq iliuuseqarfigineqarsinnaanersut. Suliniut nuna tamakkerlugu paasisitsiummut ilaavoq.

Sullissit pikkorissarneqartarput. 1999-2002-mi, 2003-2006-imi aamma 2011-2013-imi ulloq unnuarlugu paaqqinnittarfinni sulisut ilinniarneqarput, ilinniaqqinnermi atuagarsorneq, sungiusarneq, siunnerisioqatigiinneq namminerlu katsorsartinneq ingerlanneqarlutik. 1999-

2002-mi aamma 2003-2006-imi isumaginninnermi siunnersortit ilinniar-teqqinneqarput, ilinniaqqinnermi ilaqutariinnik katsorsaaneq, sumigin-naaneq tassungalu ilanngullu kinguaassiuutitigut innarliisarneq, qitiutil-lugit ilinniartitsissutigineqarlutik. Ilaqutariinnut sullissivinni qimarnuin-nilu sulisut 2009-miit 2011-mut ilinniartinneqarput (1989-imi qimarnuiit kattuffiat pilersinneqarpoq tamatumalu kinguinnguaq qimarnuiit pilersinneqarlutik, taamanili qimarnuiit ineriartortinneqarsimaqaatsarneqar-simaqaat), taavalu 2012-imiit 2013-imut ilaqutariinni sullissivinni qi-marnuinnilu sulisunut ilinniartitseqqittarneq aallartinneqarsimallunit. Ata-atsumut isigalugu annertuumik ilinniartitseqqiisoqarsimavoq, taamaalior-nikkut inooqataanikkut ajornartorsiutit taamatuttaaq aamma kinguaassi-uutitigut atornerluisoqarsimatillugu ajornartorsiutit pillugit ammaneru-sumik oqaluuserinnissinnaasoqalerluni aammalu tamakku pillugit sulisut meeqqanik angajoqqaanillu oqaloqatiginnillaqqinnerulersimallutik. Tarnip pissusaanik immikkut ilisimasallit namminneq suliffiutillit pikkorissaa-nerni tamakkunani (imaluunniit aaqqissuussinerni tassunga assingusuni) ilinniartitsisuusarput, taavalu aamma tarnip pissusaanik immikkut ilisi-masalik ataaseq (Gregersen, 2010) Kalaallit Nunaanni meeqqanik katsorsaasarneq pillugu atuakkiorimalluni, atuakkami tamatumani ilaatigut kinguaassiuutitigut innarliisarnerup kingunerisartagai nas-suiarneqarput.

Kiisalu katsorsartinnissamut neqeroorutininik arlalinnik aallartitsiso-qarsimavoq. Kinguaassiuutitigut innarlerneqarsimanertik pissutigalugu kin-gunerlutsitsisunik katsorsaasartut tarnip pissusaanik immikkut ilisimasallit tarnimillu katsortsasut illoqarfinni assigiinngitsuni katsorsaajartorlutik an-galasartut 2013-imi Ilaqutariinnermut Inatsisinillu Atuutsitsinermut Naalakkersuisoqarfiup sulisilerpai.

Taavalu aamma kommunini tamani Meeqqanut Ilaqutariinnullu Sullissiviit annertusaavigineqarsimapput, taamaalillutik isumaginninner-mik siunnersortit ilinniarsimasut amerlanerulersimallutik taamaalior-nikkullu kinguaassiuutitigut innarlugaasoqartillugu inuit saaffiginnittut qanoq pitsaanerumik ikiorneqartarnissaat pillugu ilisimasat pitsaaneru-lersimallutik.

Piffissaq eqqartorneqartoq tamaat Peqqissutsimut Naalakker-soqarfik (PAARISA) paasisitsiniutinik inerisaasimavoq nassiussuisimal-lunilu. Quppersakkat atortussallu assigiinngitsut allat pigineqarput, taakkulu kinguaassiuutitigut innarlerneqarneq iliuseqartarnerlu pillugit paasisitsini-uutaallutik.

SAAFFIK

Saaffik Nuummiittoq 2011-imi aggustimi ammarpoq, Kalaallillu Nunaat tamakkerlugu sullinneqarnissamik neqeroorutaalluni. Meeqqat (taakkulu ilaqutaat) imminnut naleqquttumik ilitersorneqarnissartik ikorfatorneqarnissartillu pisariaqartikkunikku Saaffimmut saaffiginnissinnaapput, meeqqallu kinguaatsiuitigut innarligaasimasut ataqatigiissumik misisuiiffigineqarnissaasa katsorsarneqarnissaasalu qulakkeerneqarnissaat assigiinngitsunik suliallit isumagissavaat – ilaatigut innarligaasimaneq pillugu meeqqap oqaloqatigineqarnissaa periarfissaavoq, oqaloqatigiinnerlu videomut immiunneqartarluni. Aammattaaq Saaffik kommuninut sullissivinnullu allanut meeqqanut kinguaassiuitigut atornerlugaasimasunut ataveqartartunut siunnersuisarfiuvoq ilisimasanillu katersuiffiulluni.

Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfik² Saaffillu meeqqat inuusuttullu kinguaassiuitigut atornerlugaasimasut pillugit assigiinngitsunik sulialinnik nuna tamakkerlugu 2012-imi pikkorissaatitsipput. Pikkorissaanermi siunertaavoq inuinnik kinguaassiuitigut innarlerneqarsimasunik takkutoqaraangat qanoq sullinneqartarnissaannik ilinniartitsinissaq, taavalu taakku atugaannut naleqquttumik katsorsartinnissaannut innersuussisinnaalernissaq imaluunniit sulisut namminneq tunngaviusumik sullissisinnaalernissaat.

SULINIAQATIGIIFFIIT/NAALAKKERSUISUTIGUUNNGITSUMIK SULINIAQATIGIIFFIIT SULIAAT

Paasissutissiinerunissaq aammalu kinguaassiuitigu inarlerneqartarneq annikillisarniarlugit suliniaqatigiiffiit suliniutinik allartitsisimapput. Kalaallit Nunaanni Timersoqatigiit Kattuffiata quppersagaq, *Tatigisaaneq kipititaappat* 2006-imi saqqummersippaa, tamatumuuna anguniarlugu meeqqat kinguaassiuitigut innarlerneqarsimasut pillugit ammanerulernissaq, timersoqatigiiffinni ataasiakkaani suliassamik takkutoqarpat ajornartorsiutit iliuuseqarnissamullu najoqqutassat sammineqarlutik.

2009-mi Tasiorta pilersinneqarpoq, tassaalluni inunnut kinguaassiuitigut innarligaasimasunut inuit namminneq siunnersuisarfiat. Taakku saniatigut assigiinngitsumik suliniuteqartoqarsimavoq, suliniartut tassaasimallutik inuit namminneq suliniutaat taamatuttaaq aamma inunnut kinguaassiuitigut innarligaasimasunut pisortat oqarasuaatikkut siunnersuisarfiat.

2. Maannakkut Ilaqutariinnermut Inatsisinillu atuutsitsinermut Naalakkersuisoqarfik.

Ulluni makkunanerpiaq peqatigiiffik Meeqqat Inuunerissut soqutiginarluinnartumik suliaqarpoq. Ukiuni pingasuni kingullerni Meeqqat Inuunerissut nuna tamakkerlugu suliniut *Kuseriarnerup siaruarneratut*³ ingerlassimavaat, peqatigiiffiup containerit marluk umiarsuarmik Kalaallit Nunaanni illoqarfinnit 18-iusunit illoqarfinnut qulinut anngussimammatigit. Taamaallilluni peqatigiiffiup innuttaasut 85 %-ii attaavigisinnaasimavai. Siunissaq ungasinnerusoq isigalugu anguniagaavoq meeqqat atugaat pilugit Kalaallit Nunaanni innuttaasut amerlanerit suleqataanerulernissaat. Maannakkorpiarli siunertaavoq meeqqat sumiginnagaappata, aammalu kinguaassiuutitigit innarlerneqarpata isumaginninnermut oqartussaasunut nalunaartussaaneq pillugu innuttaasut ilisimasaqarnerulernissaat, meeqqat pisinnaatitaaffiinik ilisimasaqalernissaq, meeqqat kinguaassiuutitigit atornerlugaanerisa kingunerisartagai Saaffiullu ilisimaneqalernissaa siunertaalluni. 2014-imi ukiakkut illoqarfinnut assigiinngitsunut angalaarneq naammassissaaq, angusallu nalunaarsorneqassallutik.

Suliniut aallartinneqalermat 2011-mi ukiaanerianiit 2012-imi upernarneranut meeqqanik kinguaassiuutitigit innarliisarneq pillugu innuttaasut ilisimasaq isumaallu Meeqqat Inuunerissut misissuiffigaat (Pedersen allallu, 2014). Misissuinermini peqataasut sisamaagaangata ataaseq nammineerluni kinguaassiuutitigit innarlerneqarsimavoq (naak apeqqut taanna tunngavigalugu inuit aperisassat toqqarneqarsimannigikaluartut). Pingasunngorlugit avinnerini pingajorarterutit marluk kinguaassiuutitigit innarlerneqarsimasunik nalunngisaqarput, tamatumalu takuteqqippaa amerlasuut taama misigisaqarsimasut. Pingasunngorlugit avinnerini pingajorarterutit marlungajaat isumaqarput meeqqat kinguaassiuutitigit innarlerneqatsaaliornissaat angajoqqaat akisussaaffigigaat, taavalu pingajorarterummik ataatsimik amerlassusillit isumaqarlutik meeraq kinguaassiuutitigit innarlerneqartoq pasitsaanneqarput angajoqqaat iliuuseqarnissaq akisussaaffigigaat. Tamanna ima paasisariaqarpoq, kinguaassiuutitigit innarlugaasoqarsimatillugu ajornartorsiut ilaqutariit namminneq aqqitassarigaat ilaqutariillu iluanni aqqinneqartussaasoq. Paasisat taakku misissuinnermut allamut (Christensen, 2013) naapertuupput, Kalaallit Nunaanni kommunini sisamaasuni illoqarfinni nunaqarfinnilu meeqqat atuarfianni atuartut annerit 373-it aperineqarmata, meeqqat inuusuttullu inooqataanikkut ajornartorsiutaat kia akisussaaffiginaat apeqqutigineqarmat. Meeqqat Inuunerissut misissuineranni erserpoq, kinguaassiuutitigit innarlugaasoqarsimaneramik paasisaqarnermi pasitsaas-

3. Suliniut pillugu allaasirisaq qarasaasiakkut nittartakkami takuneqarsinnaasoq issuaavigineqarpoq.

saqarnermiluunniit tamatigut oqartussaasunut nalunaaruteqartoqartann-gitsaq. Aamma nalinginnaasumik nalunaaruteqarnissaminik pisussaaf-feqarnej amerlasuunit naluneqarpoq, taavalu aamma sullissisut nalu-naaruteqarnissaminik sakkortunerusumik pisussaaffeqarnerat ikitsuin-narnit ilisimaneqarluni. Meeqqat ilaqutariillu ikiorniarlugit pisortat su-leqataasinnaanerat tamangajammik tatigaat.

SIUSINNERUSUKKUT MISISSUISIMANERNIT KISITSISINNGORLUGIT PAASISAT

Siusinnerusukkut assigiinngitsunik misissuisoqartarpoq, ilaatigut meeqqat kinguaassiuutitigut innarlerneqartartut qanoq amerlatiginerat immikkut sammineqartarluni. Misissuisimanerit naatsorsoraanni paasinarpoq arnarpasuit anguterpassuillu kinguaassiuutitigut innarlerneqarsimasut. *Kalaallit Nunaanni innuttaasunik 2005-2007 misissuinerup* (kapiteli 6, ”An-nersaasarneq kinguaassiuutitigullu eqqunngitsuliortarneq”, Pedersen aamma Holm, 2008) ilaani nassuiarneqarpoq 1993-imi innuttaasunik mi-sissuinerimi arnanit angutinillu 18-iniit 24-nut ukiulinnit arnat 13 %-ii angutillu 4 %-ii oqartut sulii 13-inik ukioqalernatik kinguaassiuutitigut innarlerneqarsimallutik, maannali (tassa imaappoq *Kalaallit Nunaanni in-nuttaasunik 2005-2007 misissuinerimi*) arnanit angutinillu 18-iniit 24-nut ukiulinnit arnat 31 %-ii angutillu 10 %-ii oqarput sulii 13-inik ukioqalerna-tik kinguaassiuutitigut innarlugaasimallutik. Maluginiaqquneqarporli apersuinerimi kingullermi kisitsit nangaanartoqarsinnaammata, tassami aperineqartut ilarpasuisa kinguaassiuutitigut innarlugaasimaneq pillugu apeqqutit akisimanngimmatigut, taavalu aamma 2005-2007-imi misissui-nermi 1993-imi misissuinermit naleqqiullutik marloriaataasa apeqqutit akisimanngimmatigut.

Arnalli qassit kinguaassiuutitigut innarlugaasimanerat pillugu paa-sissutissat misissuinermit *Kalaallit Nunaanni Meeqqat-ni 2009-meersumut* (Christensen allallu, 2009) assingupput, 2007-2008-mi apersuinerimi paa-sissutissanik katersuineq oqarasuaatikkut ingerlanneqarpoq apersukkallu 90 %-ii akisimallutik. Tamatumani ukioqanngitsuniit 14-inik ukiulinnut taamaaqatiminnik sinniilluartunut anaanaasut 35 %-ii oqarput, meeraallu-tik kinguaassiuutitigut innarlugaasimallutik. Kisitsisilli taakku arnanut anaananngorsimasunuinnaq tunngapput.

Taamaalilluni misissuineri taakkunani marlunni arnat meeraallu-tik kinguaassiuutitigut innarlugaasimasut amerlapput, innuttaasunilli mi-

sissuinnermi angutit (naak amerlagaluarlutik) kinguaassiuutitigut innarli-gaasimasut ikinnerullutik.

Soqutiginartuali uaniippoq, arnat angutillu 13-iliitinnatik kingua-assiuutitigut innarligaasimallutik oqartut amerlisimanerat. Amerlaneruler-simanerat kinguaassiuutitigut innarligaasimasut amerlisimarannik peqquteqarsinnaavoq, aammali ukiuni kingulliunerisuni apeqqummut tamatumunnga akissuteqarnissamik ammanerulersimaneq peqqutaasin-naalluni. Amerleriartoqarsimanera kinguaassiuutitigut innarligaasimane-rup oqaluuserineqarsinnaaleriartorneranik tunngaveqarsinnaapput, illu-tigisaanik akuersaaginngagasaanngitsutut isigineqalersimaneranut takussu-tissaalluni.

Innuttaasunik misissuineq taamatuttaarlu aamma *Kalaallit Nuna-anni Meeqqat* pillugit misissuineq inersimasut ukiumikkut nikingasut me-eraanermi pissutsit eqqaasaat pillugit paasissutissanik tunngaveqarput. Tamanna peqqutaalluni oqaatigineqartut nalorninarsinnaapput, taamaaqataanik aamma piffissanik assigiinngitsunik sanilliussiniarneq ajornakusoorsinnaalluni. Taakkunungali taarsiullugu tutsuiginarnerusu-mik akissuteqartoqarpoq, meeqqat atuarfianni atuartunik annernik misis-suisoqarmat, taakkumi atuarfimmi immersugassanik apeqqutitalinnik immersuisimammata. 2006-imi misissuinnermi (Curtis m.fl., 2006) atuartut annerit immersugassanik apeqqutitalinnik immersuisimapput, apersui-nermi nivarsiaqqat 28 %-ii nukappiaqqallu 9 %-iit akipput, 15-iliitinnatik kinguaassiuutitigut innarligaasimallutik. Kisitsisit tassunga assingungajat-tut misissuinnermi *Inuusuttuuneq nalorninartulik*-mi 2012-imeersumi (Peder-sen & Bjerregaard, 2012) takuneqarsinnaapput, misissuinnermi tassani meeqqat atuarfianni atuartuni annerni nivarsiaqqat 26 %-iit nukappi-aqqallu 7 %-ii oqarput suli 15-iliinatik inersimasumik kinguaassiuutitigut attaveqarsimallutik. Uppernarsilluguli oqaatigineqarsinnaanngilaq meeqqat taakku attaveqarnissaq namminneq kissaatigisimaneraat imaluunniit innarliisut misigisimaneraat, tassami meeqqat 15-iisimanngippata innarliisoqarsimanera aallaavigineqarsimammata.

Taamaalilluni meeqqat kinguaassiuutitigut innarlerneqartarnerat pillugu arlalinnik misissuisoqarsimavoq (aamma taaneqartuniit amerla-nermik). Misissuinnerit ilutsimikkut assigiinngikannerput, kisitsillu tamana-tigut imminnut naleqqersuunneqarsinnaasaratik, misissuinnerilli erser-sippaat kisitsisit qaffasippallaartut, ilugitisaanik nalorninani oqaatigi-neqarsinnaanani kisitsisit qassiorpiarnersut.

Ilisimaneqarpallaanngilaq meeqqat innarlerneqaraangata qanor-piaq pisoqartarnersoq, soorlu innarliinerit qanoq pisarpat, innarliisoqar-nialeraangat qanoq pisoqarnissaa piareersarneqartarnersoq, meeqqanut innarliinissamut aalajangersimasunik periuseqartoqartarnersoq, taavalu aamma kina innarliisuussarnersoq. Taamaallaat misissuinermi *Inuusut-tuuneq nalorninartulik*-mi (Pedersen & Bjerregaard, 2012) pissutsit tamakku pillugit eqqorlsuuarnerunik paasissutissartaqarpoq.

ULLUMINUT KILLIFFIK

Suliniutit misissuinerillu taagorneqartut (sulilu aamma allat) kinguaassi-uuutigut meeqqanik innarliisarneq pillugu oqallitsitsinermut ilisimasanillu siaruarterinermut iluaqutaasinnaapput. Ila pisoqarsimaqaaq, sullissisullu sulii pisoqarnissaanut piareersimapput. Taamaakkaluartoq pisut immami kuseriarnernut assersuunneqarsinnaapput, tassami amerlasoorpassuit kinguaassiuutigut innarlerneqarsimmata. Kuseriarnerilli kater-sorneqarunik kuunnguannorsinnaapput – immaqalu taamatorpiaq pisoqangajalerpoq!

Suliniutinilli nutaanik aallartitsinissamut sulii nukissaqartoqarnera pitsaasutut oqaatigineqarsinnaavoq, soorluttaaq aamma amerlaneru-jartuinnartut ajornartorsiut tamanna pillugu oqalliseqataanissamut piare-ersimalersimanagerat pitsaasutut oqaatigineqarsinnaasoq, taamaaliornermikkut iliuuseqaqataallutik. Tassami arnat angutillu kinguaassiuutigut innarlerneqarsimasut amerlassusaat eqqorpat, katsorsaanerinnakkut qaammarsaanerinnakkullu ajornartorsiut aaqinneqarsinnaanngilaq. Iluat-sitsisoqassappat suliniutit ataatsikkoortillugit iliuuseqartoqartariaqarpoq.

MISISSUINEQ PILLUGU

Misissuinermi matumani ilisimasat pigineqareersut tunngavigineqassap-put kinguaassiuutigullu innarliisarnerup pitsaaliorneqarnissaanut ilu-aqutaqataaniartussaallutik. Siunertaavoq meeqqanut kinguaassiuutigut innarliisarneq pillugu ilisimasaqarnerulernissaq kiisalu atornerluisarnerit qanoq ittueneri innarliikkamullu kingunerisartagai pillugit ilisimasaqarne-rulernissaq. Ilisimasat ataatsimut katersorneqarpata ilisimasat tamakku meeqqanut kinguaassiuutigut innarliisarnerup pitsaaliornissaanut sulii-aqarnermi atorneqassapput.

SIUNERTAQ

Misissuinikkut anguniakkat arlaqarput:

1. Arnanit angutinillu 18-iniit 25-nut ukiulinnit qanoq amerlatigisut meeraanerminni kinguaassiuutitigut innarlerneqarsimanerisa paasis-aqarfiginissaat.
2. Kinguaassiuutitigut innarliisimanerit suuneri, tassunga ilanngullugit meeqqat siullermik innarlerneqaramik qassinik ukioqarsimanersut, innarliinerit qanoq ittut meeqqat misigisimaneraat inuillu kikkut innarliisuusimanerat pillugit ilisimasaqarnerulernissaa.
3. Meeqqat/inuusuttut innarlerneqarsimanertik pillugu inunnik allanik qanoq oqaloqateqartartigisimanerisa misissornissaa.
4. Meeraanermi kinguaassiuutitigut innarlerneqarsimaneq aammalu ilaqutariiusutsimut, ilinniagaqarsimanermut, nunami sumi najuga-qarnermut inuttullu atukkanut tunngasut imminnut ataqatigiinnersut takussutissarsineqarsinnaanerata misissornissaa.
5. Sumiginagaanerup pinaveersaartinneqarnissaa siunertarineqarpat periarfissat sulii allat suut innersuussutigineqarsinnaappat.

Anguniakkat sisamat siulliit ilisimatusaatigalugu misissuinerupput, anguniakkallu kingulliit iliuuseqarnissamut tunnganerullutik.

PERIUSEQ ATORNEQARTOQ

Mississuineq sisamanngorlugu avinneqarpoq:

1. Kalaallit Nunaanni sammisamut ilisimasalinnut attaveqarneq
2. Immersugassanik apeqqutitalinnik inuusuttunut 18-iniit 25-nik ukiulinnut taamaaqatiminnut sinniisutut isigineqartunut (Naatsorsueqqissaartarfimmiit toqqarneqarsimasunut) nassiussuineq
3. Inuusuttunik taamungaannaq toqqakkanik oqarasuaatikkut apersuineq, taakku immersugassami apeqqutitalimmi sianerfigineqarsinnaallutik akuersisimapput, taamaalillutillu aamma oqarasuaatimik normua tunniussimallugu
4. Naatsorsueqqissaartarfimmit paasissutissat nalunaarsukkat tunngavigalugit, inuusuttut immersugassamik apeqqutitalimmik akinnissimasut akinnissimanngitsullu assigiinngissutaat assigiissutaallu misissorneqarsimapput, taamaaliornikkut sinniisuutinneqarsinnaanermutapeqqut nassuiarniarlugu.

SULIAMUT ILISIMASALINNUT ATTAVEQARNEQ

Misissuineq aallartinnialermat kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu ilisimasat ilisimanngisallu kiisalu pitsaaliuiniarluni ullumikkut qanoq iliortoqarnerseq pillugu Kalaallit Nunaanni ilisimasallit arlallit oqaloqatigineqarput apersorneqarlutillu. Apersuinerit 2013-imi novembarimi ingerlanneqarput.

Ilaqutariinnermut Inatsisinillu Atuutsitsinnermut Naalakkersuisoqarfimmi sulisut, Saaffimmi sulisoq (maanna pisortaq) katsorsavimmi Meeqqat Illuanni sulisoq, Kommuneqarfik Sermersuumi Meeqqanut Ilaqutariinnullu Sullissivimmi pisortaagallartoq, kiisalu tarnip pissusaanik immikkut ilisimasallit suliffiutillit pingasut, kinguaassiuutitigut innarligaasimasunik sullissinnermi misilittagallit, oqaloqatigineqarput.

Apersuinnermi sullissineq maannakkut atuuttoq pillugu paasisaqarfiuvoq immersugassanillu apeqquitalinnik suliaqarnermik tunngavissiisuulluni.

IMMERSUGASSAT APEQQUTITALLIT ATORLUGIT MISISSUINEQ

Misissuinerup immikkoortuani siullermi immersugassat apeqquitalit atorineqarput, taakku inuusuttunut nassiussorneqarsimallutik. Periarfisaqarsimasuugualuarpas misissuineq oqarasuaatikkut apersuilluta ingerlasimassagualuarpas, inuusuttulli oqarasuaataasa normui pigisimanngilavut (pissarsiarisinnasimanatigillu, tassami amerlasuut ullumikkut tusassi atortarpaat), taamaattumillu immersugassat apeqquitalit atorineqarput.

Immersugassat apeqquitalit inuusuttunut taamungaannaq toqqarneqarsimasunut, Naatsorsueqqissaartarfimmiit toqqarneqarsimasunut nassiussorneqarput.

Arnat angutillu inuusuttut 18-iiit 25-nut ukiullit katillutik 7.271-iupput, taakkunanngalu arnat angutillu inuusuttut 18-iiit 26-nut ukiullit 400-t toqqarneqarput. Taamungaannaq toqqaanermi pissutsit pingaarutilit soorlu qassinik ukioqarneq, suaassuseq, kommune najugaq najugaqarfillu (illoqarfik, nunaqarfik savaateqarfillu) aallaavigineqarput, inuusuttut taamaaqatiminnut sinniisutut naatsorsuutigineqartut peqataatinneqarlutik. Taamungaannaq toqqakkat Kalaallit Nunaanni 18-iiit 25-nut ukiulinnut tamanut sinniisutut isigineqartut toqqarneqarsimapput.

Misissuineq pillugu paasissutissiilluni nassuiaatinik allakkiortoqarpoq kiisalu inuusuttut misissuinnermi peqataajumasut iPhonemik eqqorniaatitsilluni makitsinissamut peqataasinnaasut nalunaarfigineqarlutik. Inuusuttut toqqarneqarsimasut immersugassamik apeqquitalimmik

kalaallisut danskisullu oqaasertalimmik nassinneqarput aammalu paa-sitinneqarlutik kissaatigigunikku immersugassaq qarasaasiakkut attaveqaat atorlugu kalaallisut danskisulluunniit immersorsinnaagaat. Akissuteqartut amerlisarniarlugit suliniut tv-kkut aallakaatittakkami Tamassami eqqartorneqarpoq.

Immersugassat apeqqutitalit atorlugit misissuineq 2014-imi feb-ruaarimi, marsimi apríilimilu ingerlaneqarpoq. Inuusuttut periarfissami siullermi immersuisimanngitsut, akissuteqarnissamut marloriarlugit eqqaasinneqarlutik allaffigineqarput. Immersugassat apeqqutitalit inuus-suttunut nassiussornissaannut (kingusinnerusukkullu iPhonet nassiunnis-saannut) Ilaqutariinnermut Inatsisinillu Atuutsitsinnermut Naalak-kersuisoqarfimmi sulisoq akisussaatinneqarpoq.

Misissuineq Danmarkimi Datatilsyn-imit, aamma Kalaallit Nu-naannut atuuttumit, akuerineqarpoq.

OQARASUAATIKKUT APERSUINEQ

Immersugassap apeqqutitalip naggataani inuusuttut aperineqarput kin-gusinnerusukkut sianerfigineqarsinnaanersut, taamaaliornikkut oqara-suaatikkut apersuinnermut peqataasussanngorlutik. Tamatumunnga amer-lanerpaat angerput 2014-imilu junimi oqarasuaatikkut attavigineqarlutik. Kommuneqarfik Sermersuumi Inuusuttunik Ilaqutariinnillu siun-nersuisarfimmi sulisut oqarasuaatikkut apersuisuupput. Taamaaliornikkut inuit piginnaasallit ilisimasallillu apersuisuunissaat qulakkeerneqarpoq.

Paasissutissanik katersuinerni marluusuni inuusuttut peqataasut ataasiakkaat ilisarineqarsinnaajunnaarlugit normulerlugit nalunaarsorneqar-put, taamaaliornikkut inuusuttut kinaassusaat ilisarnarunnaarsillugu.

PAASISSUTISSAT NALUNAARSUKKAT

Inuusuttut eqimattat, immersugassamik apeqqutitalimmik siullermik akinnissimasut, inuusuttoqatiminut sinniisutut inissisimanissaat angunia-rlugu, paasissutissat nalunaarsukkat Naatsorsueqqissaartarfimmeersut atorneqarput, itinerusumik paasisaqarniarluni Ilangussaq 1 taku-neqarsinnaavoq.

Inuusuttunut taamungaannaq toqqakkanut 400-uusunut tunnga-tillugu paasissutissat Naatsorsueqqissaartarfimmit pissarsiarineqarput, suaassuseq, ukiut, najugaq, ilinniagaq suliffillu pingaarnerutillugit paasis-aqarfiginiarlugit, taamaaliornikkut inuusuttut immersugassamik apeqquti-

talimmik immersuisimasut immersuisimanngitsullu qanoq assigiissuteqartiginersut assigiinngissuteqartiginersullu misissorniarlugu.

AKISSUTEQARTUT %-INNGORLUGIT

Inuusuttunit 400-nit Naatsorsueqqissaartarfiup taamungaannaq toqqagaanit 377-it misissuinermit peqataanissaannik qinnuiginarlugit attavigisinnaasimavavut. Immersugassat apeqqutitallit inuusuttunit 23-nut nassiunneqarsimasut allakkerivimmit utertinneqarpoq, sumi najugaqarne-risa naluneqarnerat peqqutaannguatsiarluni. Tamatuma kingorna inuusuttut 90-it oqarasuaatikku apersorneqarput.

Inuusuttunit attavigineqartunit 377-iusunit 151-it immersugassaq apeqqutitalik akivaat, pappiaqqakku internet-ikkulluunniit akissuteqarlutik. Taamaalillutik inuusuttut attavigineqartut tamarmik 28 %-ii (151/400) akissuteqarput. Taassuma saniatigut immersugassamik apeqqutitalimmik inuusuttut akinnittut procent-inngorlugu naatsorsorneqarput. Akinnittut 40 %-iullutik. (151/377).

TAAMAAQATIMINNUT QANOQ SINNIISUUTIGINERAT

Inuusuttut immersugassamik apeqqutitalimmik akinnissimasut qanoq taamaaqatiminnut sinniisuutiginerat misissorneqarsimavoq. Inuusuttut 90-it oqarasuaatikku apersorneqartut immikkut toqqagaasimanerat pisutigalugu, taamaaqatiminnut qanoq sinniissuutiginerat misissorneqarsimanngilaq tamanna siunertamut naleqqutinngitsutut isigineqarmat.

Inuusuttut taamungaannaq toqqakkat 38 %-ii immersugassamik apeqqutitalimmik akinnissimapput. Inuusuttut akissuteqarsimasut inuusuttullu akissuteqarsimanngitsut, ukiui nunamullu siaruarsimanerat eqqarsaatigalugit, imminnut naleqqersuukkutsigit takusinnaavarput taamaaqatiminnik sinniisuunerat akuersaaneqarsinnaasoq, suaassusaalli ilinniagaqarsimasusaallu assigiinngissuteqalaarluni.

Taamungaannaq toqqakkanut tunngatillugu arnat akissuteqartut 8 %-mik amerlanerupput. Inuusuttut ilinniagaqarsimasut inuusuttunit misissuinermit peqataasunit amerlanepput.

Arnat angutillu immikkut qiviarutsigit, inuusuttut ilinniarnertuunngorniarfimmi atuarsimasut aammalu inuussutissarsiummik ilinnia-garqartut amerlanerupput, inuusuttulli meeqqat atuarfianni 10. klassimi atuarsimasut angusillutillu imaluunniit angusisussatut ilimagineqartut ikinnerupput, naak angutitut tunngatillugu ikinnerussutaat ingasanngikaluarluni.

Inuusuttut taamungaannaq toqqakkat aammalu immersugassamik apeqqutitalimmik immersuillutik akinnittut ukiumikkut taamaallaat 0,08-nit appasinnerusumik assigiinnngissuteqarput. Pineqartut taakku marluk nunami siaruarsimanerat, kommunemi sumi najugaqarnerat najugaqarfiallu malunnaatilimmik kisitsisigut assigiinnngissuteqanngillat.

Kommunini sisamani suaassutsikkut agguataarsimanermut tunngatillugu, angutit kommunikkaartumik misissuinermut peqataasut angutitut taamungaannaq toqqakkanut naleqqiullutik amerlassusaat allaaneruallaanngilaq, arnalli peqataasut Qaasuitsup Komminaneersut amerlanerujussuullutik.

Sumi najugaqarnermut tunngatillugu (illoqarfik, nunaqarfik imaluunniit savaateqarfik) sumi najugaqarnek malillugu agguataarinermi sumi najugaqarnek malillugu taamungaannaq toqqakkaniit annerpaamik 3 procentpoint-inik allaaneruvoq. Arnat angutilluunniit agguataarneqarnerat arnanut angutinullu taamungaannaq toqqakkanut naleqqiullugit assigiinnngissuteqangaanngillat.

Procent-inngorlugu amerlasuunik peqataatitsiniartarneq tamatumalu kingunerisaanik peqataanngitsoortoqartarnera aammalu peqataasut innuttaasut sinnerinut, taamungaannaq toqqaanermi aallaaviusunut, sinnisuuinneqarsinnaasannginnerannik ajornartorsiut, misissuineri Kalaallit Nunaanni ingerlanneqartuni nalinginnaangaatsiarpoq (tassa imappoq misissuinermut peqataasut, aallaavigisani pingaarutilinni, soorlu suaassuseq, ukiut, nunap sortaani najugaqarnek ilinniagaqarnerlu). Misissuinerit amerlanersaani assigiinnngissutit imaluunniit akissuteqartut procent-inngortinneri taamaallaat allaaserineqarsinnaasarsimapput (Bjerregaard allallu, 2003; Curtis allallu, 2002; Schnohr allallu, 2004; Spein allallu, 2013) pisuni ikitsuinnarni ajornartorsiut ilaannakortumik aaqqinniarneqartarsimavoq (soorlu Bjerregaard & Dahl-Petersen, 2008) misissuineri paasissutissat pingaarnertutinnerisigut, taamaakkaluartorli kisitsisit pingaarutillugit tungaavigneqanngikkaluartut atorneqartarsimallutik. Tassa imaappoq Kalaallit Nunaanni innooqataanermut peqqissutsimullu tunngasut pillugit immersugas-sanik apeqqutitalinnik atuilluni misissuineri allani amerlanerni, peqataanngitsoortoqarnera pissutaalluni equngassutit qanoq iliuuseqarfiginissaannut ersarissunik najoqqutassiisoqartarsimanngilaq, misissuinermilu paasisat saqqummiunneqartarsimapput naak peqataanngitsoortoqarnerata pilersitaanik equngassutit aallaavigalugit naleqqussaasoqarsimanngikkaluartuq.

Misissuineri matumani paasisat saqqummiunnissaat qinersimavarput, naak paasissutissat pingaarnertunngikkaluargit, tassami

peqataanngitsoortoqarneranut suut peqqutaasinnaanersut pillugit nas-suiaatissanik ersarissunik peqannginnatta. Assersuutigalugu qulakkeerlugu oqaatigisinnaanngilarput arnat peqataasut taama amerlanerutiginerannut peqqutaanersaq, arnat sammisamut taama eqqartoruminaatsigisumut eqqartuissallutik sapinnginnerunerat, angutilli paquminartutut isiginerul-lugu, imaluunniit imaannersaq arnat kinguaatsiiuutitigut innarlighaanerus-armata taamaattumillu misissuinnermut matumatut ittumut peqataanissar-tik pisussaaffittut isiginerullugu. Aamma qulakkeerlugu oqaatigisin-naanngilarput ilinniagaqarsimanerit amerlanerussuteqartut, immersugas-saq apeqqutitalik allallutik akisinnaanerugamikku amerlanerunersut, imaluunniit ataatsimut isigalugu attaviginiaruminarnerunerat peqqutaan-nersaq. Imaalluarsinnaavorlu sulii pissutsit eqqoriaruminaannerusut, tas-sami suaassuseq ilinniarsimanerlu imminnut ataqatigiilluinnarmata. Taamaattumik paasissutissat suaassutsimut taamaallaat atatissallugit naammanngilaq – aammali arnat angutillu ilinniarsimassutsikkut qanoq agguataarsimanerisa pingaartutut isiginissaat pisariaqarluni. Allatut oqaatigalugu qulakkeerlugu ilisimanngilarput, sooq inuusuttut ilaat misis-suinnermut peqataasimannginnerusut. Oqaatigiinnarsinnaavarput kisitsisit pissariarisavut siusinnerusukkut misissuisarsimanernut assingummata.

MISISSUINERMI INUUSUTTUT PEQATAASUT

Inuusuttut misissuinnermi peqataasut matumuuna naatsumik allaaseri-neqassapput. Ilanngussaq 2-mi tamanna pillugu sukumiinerusumik allaa-serinnittoqarpoq. Inuusuttunit immersugassanik apeqqutitalinnik akinnit-tunit 151-iusunit, affai ataatilaaarlugit arnaapput. Inuusuttut 18-it 25-llu akornanni ukioqarput, taakku ukiui agguaqatigiissillugit 21,44-upput. Ar-nat agguaqatigiissillugit 21,17-inik ukioqarput, taamaallutik angutiniit inuusunnerulaarlutik.

Inuusuttut 44 %-ii Qaasuitsup Kommuni inunngorsimapput, 25 %-ii Kommuneqarfik Sermersuumi, 17 %-ii Qeqqata Kommuni 13 %-iilu Kommuni Kujallermi inunngorsimallutik. Taamaallaat 2 %-it Kalaallit Nunaata avataani inunngorsimapput.

Piffissami immersugassat apeqqutitalit immersorneqarnerisa nalaanni 40 %-it Qaasuitsup Kommuni najugaqarput, 34 %-it Kom-muneqarfik Sermersuumi, 16 %-it Qeqqata Kommunia 10 %-illu Kom-mune Kujallermi najugaqarlutik.

Arnat 62 %-ii angutillu 68 %-ii meeraanerminni sumiiffimmi ata-atimi najugaqarsimapput. Inuusuttut affai qaangilaarlugit illoqarfimmi

nunaqarfimmiluunniit peroriartorfigisaminni najugaqarput. Peroriartorfimminni sulii najugaqarnerannut arnaanersut angutaanersulluunniit apeqqutaanngilaq.

Inuusuttut amerlanerit meeraanerminni angajoqqaaminni najugaqarsimapput (70 %), ikinnerit anaanartik kisimiittoq (25 %) ataartartillu kisimiittoq (11 pct.) najugaqatigisimavaat. 15 %-ingajaat allani najugaqarsimapput, tassa ilaqtutaminni allani, angajoqqaarsiaminni meeqqat angerlarsimaffianni imaluunniit meeqqanut katsorsaavinni imaluunniit allani. Inuusuttut ilaat (16 %-iniit 23 %-inut amerlassusilli, apeqqutaalluni sumi najugaqarsimaneq) aperineqaramik meeraanerminni sumi najugaqarsimanersut "Naluara"-mik akipput.

Arnat angutillu immikkoortikkutsigit, takusinnaavarput arnat angutinit amerlanerulaartut angajoqqaaminni, anaanaminni ataatinniluunniit najugaqarsimasut. Arnat 23 %-ingajai allani najugaqarsimapput, tassa ilaqtutaminni allani, angajoqqaarsiaminni meeqqat angerlarsimaffianni imaluunniit meeqqanut katsorsaavinni imaluunniit allani, angutit taama atugaqarsimasut 11 %-it qaangilaarsimagat. Suiaassuserli eqqarsatigalugu assigiinngissutaat anginerpaaq takuneqarpoq, apeqqutitut "Naluara"-mik akisarnerini. Arnat taama akisartut malunnartumik ikinnerupput tassa 12-17%-it akornanniillutik, angutit 17-30 %-iusut.

Inuusuttut pingasuugaangata marluk atuarunnaarsimapput. Inuusuttut atuarunnaarsimasut affaat sinnilaarlugit ilinniakkamik aallartitsinissamik kissateqarsimapput. Meeqqat atuarfianni naammassigamik ilinniakkamik aallartitsisimanersut aperineqaramik 15 %-it akipput "Alla" imaluunniit "Naluara". Arnat 62 %-ingajai angutillu 71 %-itingajai atuarunnaarsimapput, soorlu aamma angutit ilinniakkamik naammassinnissimasut imaluunniit ilinniagaqalersimasut amerlanerusut.

Aamma inuusuttut ilinniakkamik naammassinnissimallutik imaluunniit ilinniakkamik aallartitsisimallutik (21 %) akisut aammalu inuusuttut ilinniakkamik aallartitsisimannngitsut, aallartitserusullutilli, imaluunniit ilinniagaqarniarnatik akisut (38%), immikkoortinneqarsinnaapput. Arnat ilinniakkamik aallartitsisimannngitsut imaluunniit ilinniagaqarniannngitsut amerlanerulaarput (67 %) angutillu ikinngerulaarlutik (63 %).

Aperineqartut affangajaat ulloq tamaat imaluunniit ullup affaa suliffeqarput. Inuusuttut nalunaaquttap akunnerini ikitsuinnarni sulisartut imaluunniit suliffeqannngitsut (46 %-it missaanniittut) affaat inulaarlugit suliffissarsiortuupput. Ataatsimut isigalugu arnat angutillu suliffillit nikingassutaat anngikippoq.

Inuusuttut ulloq tamaat imaluunniit ullup affaa suliffillit, aamma-lu nalunaaquttap akunneri ikitsuinnaat suliffillit suliffeqanngitsulluunniit immikkoortinneqarsinnaapput. Taamaalioruttalu takusinnaavarput angutit taamatuttaaq aamma arnat 48 %-ingajaat nalunaaquttap akunneri ikitsuinnaat sulisartut imaluunniit suliffeqanngitsut.

Aappariinneq eqqarsaatigalugu inuusuttut 40 %-erluinnaat kisi-miittuupput. Taakku katikkaanni affaanit ikinnerusut aalajangersima-kannersumik aappaqarput. Aalajangersimasumik aappallit (katissimasut, najugaqatigiit imaluunniit aalajangersimasumik aappallit) procentinngo-raanna, angutitut (46 %) naleqqiullutik arnat amerlanerupput (51 %) .

Kapitali 7-imi misissueqqissaarnerit ataatsimoortinnerisigut mi-sissorneqarpoq arnat angutillu kinguaassiuutitigut innarligaasimanerat pissutsinut pingasunut ataani taagorneqartunut atanersut:

- Angajoqqaani/angajoqqaarsiani/ulloq unnuarlu paaqqinniffimmi peroriartorsimaneq
- Inuusuttoq ilinniakkamik aallartitsinersoq
- Inuusuttoq suliffeqarnersoq.

INUUSUTTUT KINGUAASSIUUTITIGUT MISILITTAGAAT

Kapitalimi matumani takutinneqarpoq kinguaassiuutitigut inuusuttup iliuuseqarfigineqarsimanera/kinguaassiuutitigut iliuutsinut peqataasimanera, kinguaassiuutitigut innarliinertut oqaatigineqarsinnaanersoq. Kisitsisit immersugassanik apeqquitalinnik nassiussorneqarsimasunik tunngaveqarput.

Inuusuttut aperineqarput inummik allamik kinguaassiuutitigut iliuuseqagateqaqqaaramik qassinik ukioqarsimanersut, taassuma sania-tigut aperineqarput kinguaassiuutitigut misigisaqarnissamut nammineer-lutik aallarneeqataasimanersut, imaluunniit allanit taamaaliortinneqarsi-manersut, imaluunniit taamaaliornissaat allat aalajangersimaneraat. Tama-tuma kingorna aperineqarput, kingusannersukkut namminneq aalajan-geeataaffiginngisaminnik kinguaassiuutitigut allanik iliuuseqagateqarsi-manersut, taamaaqataanillu aperineqarlutik inummik kinguaassiuutitigut iliuuseqaqataarusunngitsumik, namminneq kinguaassiuutitigut iliuuseqar-nissamik kissaateqarnertik aallaavigalugu, iliuuseqagateqarsimanersut. Inuusuttut immersugassamik apeqquitalimmik akissuteqarlutik im-mersuisimasut taama aperineqarput, akissutillu kinguaassiuutitigut innar-liisarnerup paasisaqarfigineqarnissaanut iluaqutaasinnaapput.

KINGUAASSIUUTITIGUT MISILITTAGAQARNERMI SIULLERMI QASSINIK UKIOQARNEQ

Arnat 6 %-ii angutillu 7 %-ii (katillutik 7 %) oqarput, arfineq-marlunnik ukioqarlutik imaluunniit suli ukiukinnerullutik inummik allamik kinguaassiuutitigut misigisaqateqarsimallutik.

Meeqqat / inuusuttut inummik allamik kinguaassiuutitigut misigisaqateqarnissaannik ilimagisatsinniit siusinnerusukkut inuusuttut taakku inuunermanni siuseqisukkut inummik allamik kinguaassiuutitigut misigisaqateqarsimapput. Ataatsimut isigalugu angutit arfineq-marlunnik imaluunniit suli ukiukinnerulutik allamik kinguaassiuutitigut misigisaqateqarsimasut arnanit amerlanerulaarput, arnalli angutillu nikingasutaat annikippoq.

Arnat inuusuttut 46 %-ii angutillu inuusuttut 21 %-ii (katillutik 34 %-it) arfineq-pingasuniit 14-inik ukioqarlutik inummik allamik kinguaassiuutitigut misigisaqateqarsimapput. Arnat angutiniit malunnaatilimmik amerlanerupput.

Inuusuttut suli 15-inik ukioqlernatik inummik allamik kinguaassiuutitigut misigisaqateqarsimasut, ima ukiukitsigipput Kalaallit Nunaanni pinerluttulerinermi inatsit naapertorlugu meeqqanik kinguaassiuutinut tunngasunik sammisaqateqarneq inerteqqutaalluni.⁴ Tassa imaappoq, inersimasut inuusuttunik taama ukiukitsigisunik kinguaassiuutitigut misigisaqateqarnissaat inerteqqutaaluni. Taamaalluni arnat inuusuttut 53 %-ii angutillu inuusuttut 29 %-ii (tamarmik 41 %-ii) suli 15-inik ukioqalernatik siullermik kinguaassiuutitigut misigisaqarsimasut, allanit kinguaassiuutitigut misigisaqateqarnissartik suli inerteqqutaasoq.

Tassa imaappoq arnat inuusuttut 47 %-ii angutillu inuusuttut 60 %-ii 15-inik imaluunniit 15-it qaangerlugit ukioqarlunik siullerpaamik kinguaassiuutitigut misigisaqateqarsimapput (apeqqummut angutit 11 %-iit "Naluara")-mik akipput.

Inuusuttunit 15-inik ukiulinnit imaluunniit 15-it qaangerlugit ukiulinnit siullermik kinguaassiuutitigut inummik allamik misigisaqateqaaqtunit arnat 43 %-ii 15-inik ukioralereersimapput sulili 18-inik ukioqalersimanaatit, angutit 39 %-ii 15-inik ukioralereersimasut sulili 18-ilisumanatik (arnat angutillu tamarmik 42 %-ii). 18-iniit 24-nik

4. § 79. Kinguaassiuutitigut meeqqanik atogatiginninnermut eqqartuunneqassaaq kinaluunniit meeqqamik 15-it inorlugit ukiulimmik kujannittoq allatulluunniit kinguaassiuutitigut atogatiginnittoq, pinerluuteqartup meeqqap ukiui nalusimangippagit imaluunniit tamatuma tunngaatigut mianersu-aaliorluni iliorsimalluni."

ukioqalernissamik tungaannut arnat 8 %-ii angutillu 36-%-ii (arnat angutillu tamarmik 12 %-ii) siullerpaamik kinguaassiuutitigut misilit-tagaqarsimapput, angutit 5 %-ii ”Naluara”-mik akipput, takuuk tabel 2.1.

Inuusuttut amerlanerisa siullerpaamik kinguaassiuutitigut misilit-tagaqaramik qassinik ukioqarsimanerat misissorutsigu, takusinnaavarput tabel 2.1-imi ersertoq, arnat inuusuttut amerlanerit 13-inik, 14-inik imaluunniit 15-inik ukioqarsimasut – arnat inuusuttut taama ukiullit tamarmik 72 %-ii. Aamma taamaappoq angutitut inuusuttut tunngatil-lugu, taakkumi 39 %-ii 13-nik, 14-inik 15-inilluunniit ukioqarsimagamik. Arnat affaat qaangerlugit amerlatigisunut angutillu 29 %-iitut tamanna inatitsinik uniooqutitsinerusimavoq.

TABEL 2.1

Kalaallit Nunaanni inuusuttut siullermik kinguaassiuutitigut misilittagaqaqaaramik ukiuinit agguataarneri. Arnat, angut taakkulu tamarmik immikkoortinneqarneri. Procent.

Ukiut	Arnat	Angutit	Arnat angutillu	Amerlas-susaat
7-nik ukioqarlunga imaluun-niit sulii ukiukinnerullunga	6	7	7	10
12-inik ukioqarlunga	3	0	1	2
13-inik ukioqarlunga	15	9	12	18
14-inik ukioqarlunga	28	13	21	31
15-inik ukioqarlunga	29	17	24	35
16-inik ukioqarlunga	9	19	14	20
17-inik ukioqarlunga	5	3	4	6
18-iniit 24-nut ukioqarlunga	4	21	12	18
Naluara	0	12	5	8
Katillugit	100	100	100	148
Akissut alla	78	70	148	

1. %-inngorlugit naatsorsuineri arnat pingasut kinguaassiuutitigut misigisaqaqateqarsimanngitsut ilaa-tinneqanngillat.

Najoqqutaq: SFT’p kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu 2014-imi misissuina.

Inuusuttunik kinguaassiuutitigut ataatsimooqateqarnerup inerteqqutaanera malillugu qanoq agguataarsimanerat uterfigigutsigu, tabel 2.2-mi arnat angutillu siullerpaamik kinguaassiuutitigut ataatsimooqateqqaaramik ukiuisa agguataarsimaneri takusinnaavavut imaattut: Arfineq-marlunnik imaluunniit taakunannga ukiukinnerit, arfineq-pingasuniit 14-inut ukiullit, 15-iniit 17-inut ukiullit taavalu 18-iniit 24-nut ukiullit.

TABEL 2.2

Kalaallit Nunaanni Inuusuttut siullerpaamik kinguaassiuutitigut misilit-tagaaqqaaramik ukioqatigiikkaanut agguataarneri. Arnat, angutit taakkulu tamarmik immikkoortinneqarneri. Procent.

Ukiut	Arnat	Angutit	Arnat angutillu	Amerlassusaat
7-nik imaluunniit sulii ukiukinne-rullunga	6	7	7	10
8-niit 14-inut ukiullit	46	21	34	51
15-niit 17-inut ukiullit	44	39	41	61
18-niit 24-inut ukiullit	4	21	12	18
Naluara	0	11	5	8
Katillugit	100	100	100	148
Amerlassusaat	78	70	148	

1. %-inggorlugit naatsorsuineri arnat pingasut kinguaassiuutitigut misigisaqateqarsimanngitsut ilaattinneqanngillat.

Najoqqutaq: SFI-p kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu 2014-imi misissuina.

Kisitsisit taakku aallaavigalugit inuusuttut kinguaassiuutitigut innarligaa-simasut nalilersuiffigissagaanni, ataasiinnaq akissutissaavoq, tassalu arnat inuusuttut 43 %-ii angutilli inuusuttut 20 %-ii (arnat angutillu tamarmik 41 %-ii) kinguaassiuutitigut innarligaasimapput. Inuusuttut taakku sulii 15-inik ukioqalertinnatik inummik allamik kinguaassiuutitigut attaveqarsimapput, taamaattumillu aamma kinguaassiuutitigut misigisaqateqarnissaq sulii inerteqqutaasoq taamaaliorsimallutik.

Kisitsisilli uppernanngillat, tassami kinguaassiuutitigut innarligaa-soqarsimanersoq nalilersussagaanni kinguaassiuutitigut iliuuseqatigisap ukiui aamma pingaaruteqarmata. Nalinginnaasumik oqartoqartarpoq kinguaassiuutitigut misigisaqatigisap inuusuttumit minnerpaamik ukiunik tallimanik utoqqaaneruppat aatsaat innarliisoqarneranik oqartoqarsinnaasartoq (Hildebrand & Christensen, 1986).

Kinguaassiuutitigut innarligaaneq ima paasigaanni, inuusuttut sulii 15-inik ukioqalernatik inummik ukiunik tallimanik imminerminnit utoqqaanerutigisumik kinguaassiuutitigut misigisaqateqarsimasut, taava Pedersen aamma Bjerregaard, 2012, isumaqarput niviarsiaqqat 26 %-ii nukappiaqqallu 7 %-ii kinguaassiuutitigut innarligaasimasut. Inuk, inuusuttup siullerpaamik kinguaassiuutitigut misigisaqarami misigisaqatigisimasaa, qassinik ukioqarneris pillugu paasissutissanik peqanngilagut, taamaallitalu uppernaarlugu oqarsinnaanata ilumut kinguaassiuutitigut innarliisoqarsimanersoq. Oqaatigisinnaasatuarpulli tassaavoq arnat inuusuttut affaat angutillu inuusuttut pingajorarterutaat sulii 15-inik ukioqalernatik kinguaassiuutitigut siullerpaamik attaveqarsimasut.

SIUSISSUKKUT KINGUAASSIUUTITIGUT MISIGISSUSEQARNEQ INNARLIINERUA?

Inuusuttut tamarmik sulii 15-inik ukioqalernatik kinguaassiuutitigut misigisaqarsimasut tamarmik kinguaassiuutitigut innarligaasimanersut nalunarpog. Inuusuttut ilaat innarligaasimapput, ilaalli namminneq kissaa-teqarnermikkut kinguaassiuutitigut allamik attaveqateqarsimallutik. Ukioqatiminnik aapaqarsimappata, imaluunniit ukioqatiminnik kinguaassiuutitigut pinnguaqateqarsimappata, imaassinnaavoq kinguaassiuutitigut innarliisoqarsimanngitsog. Inummilli utoqqaanerusumik aapaqartoqarsimatillugu kinguaassiuutitigut innarliineq pisarpog, tassa kinguaassiuutitigut ataatsimoortoqarnissaq inuusuttup nammineq kissaatigisimappagu kissaatigisimanngikkaluarpaguluunniit.

Inummut utoqqaanermut inuusuttoq kinguaassiuutitigut qaninniarpat, kinguaassiuutitigut pisoqannginnissaa inuup utoqqaanerusup akisussaaffigaa. Meeqqamik 15-it inorlugit ukiulimmik kinguaassiuutitigut iliuuseqateqarnissaq inerteqqutaavoq, inersimasorlu taamaaliorsimaguni pillagaasinnaavoq.

KINGUAASSIUUTINUT TUNNGASUNIK PISOQARNISSAA KIA AALAJANGERPAA?

Inuusuttup kinguaassiuutitigut iliuuseqateqartarnera paasiniaarlugu iliuutsit ilagisinnaavaat, inuusuttoq inummik allamik attaveqateqaaqarami, tamanna inuusuttup nammineq aalajangeeqataaffigisimaneraa, matumani apeqqutaanani inummik allamik kinguaassiuutitigut misigisaqateqaaqarami inuusuttoq qassinik ukioqarsimanersog.

Arnat taamatuttaaq angutit katillutik 67 %-ii oqarput, inummik allamik kinguaassiuutitigut migisigateqaaqqaarnialeramik namminneq aalajangeeqataasimallutik.

Arnat inuusuttut 21 %-ii angutillu inuusuttut 9 %-ii (taakku tamarmik 15 %-ii) akipput, kinguaassiuutitigut inummik allamik attaveqateqaaqqaaramik, inuup allap taamaaliortissimagaatik, arnallu inuusuttut 13 %-ii angutillu inuusuttut 24 %-ii (taakku tamarmik 18 %-ii) akipput kinguaassiuutitigut pisoqarnissaanut aalajangeeqataasimanerlutik nalullugu, tak. tabel 2.3. Arnat 4 %-ii inummik allamik kinguaassiuutitigut misigisaqateqarsimanngillat.

TABEL 2.3

Kalaallit Nunaanni inuusuttut ima agguataarneqarput, kinguaassiuutitigut migi-sisaqaaqqaaramik namminneq aalajangeeqataasimanersut, allanit taamaaliortinneqarsimanersut, imaluunniit qanoq akissallutik nalugaat. Arnat, angutit immikkoortinneqarput taakkulu aamma ataatsimoortinneqarlutik. Procent.

	Arnat	Angutit	Arnat angutillu	Amerlas- susaat
Uanga nammineq aalajan- geeqataavuta	67	67	67	99
Allat taamaaliortippaannga	21	9	15	22
Naluara	13	24	18	27
Katillugit	100	100	100	148
Amerlassusaat	78	70	100	148

1. %-inggorlugit naatsorsuinermit arnat pingasut kinguaassiuutitigut misigisaqaaqqaarsimanngitsut ilaatinneqanngillat.

Najoqqutaq: SFT'p kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu 2014-imi misissuina.

Kisitsisit taakku ima paasivavut, inuusuttut pingajoqarterutaat marluk kinguaassiuutitigut attaveqateqaaqqaaramik namminneq tamanna kissaatigalugu, pingajorarterutasali sinneri akillutik kinguaassiuutitigut attaveqateqaaqqaarnissartik namminneq kissaatigisimanagu. Tassa imaappoq inuusuttut "Naluara"-mik akissuteqartut kinguaassiuutitigut attaveqateqaaqqaaramik attaveqateqarnissamik kissaateqanngitsunut ilannguppavut.

Paasissutissat paasissutissanut arnaneersunut angutineersunullu immikkoortikkutsigit, takusinnaavarput marlutsigit malunnarluartumik assigiinngissuteqartoqartoq. Arnat angutiniit amerlanerujussuit toqqaannartumik akipput, kinguaassiuutitigut pisoqarnissaa namminneq kissaatigisimanagu, angutilli arnaniit amerlanerujussuit akillutik nalullugu kinguaassiuutitigut siullermik pisoqarnissaa kissaatigisimanerlugu, imaluunniit taama pisoqarnissaa allat kissaatigisimaneraat, takuuk tabel 2.3.

Kinguaassiuutitigut pisoqarnissaanut aallarneeqataasimanertik nalullugu inuusuttut akissuteqarnerat sumik peqquteqarneris qulakkeerlugu oqaatigisinnaanngilarput. Imaassinnaavoq kingaassiuutitigut pisoqarlernara ima malunnaangitsigisumik aallartikkiartuaarsimasoq, taamaalilluni inuusuttup ilumoorluni nalulerlugu qanoq akissalluni, imaluunniit kinguaassiuutitigut qeqatigiinnissamut inuusuttoq ima kimigiserfigineqartigisimasoq, naggataatigut tunniutiinnartariaqarsimalluni, naak tamanna kissaatiginngikkaluarlugu.

Aamma imaassinnaavoq inuusuttoq imigassamit sunnertisimasasooq, taamaattumillu kingaassiuutitigut pisoqarlernara maluginngitsoo-

orsimallugu, imaluunniit pisoqareermat aatsaat malugisimallugu, imaluunniit aqaguani aatsaat oqaluttuunneqarami pisoqarsimanera paasisimallugu. Aamma imaalluarsinnaavoq inuk kinguaassiuutitigut peqatigisimasani illersorniarlugu inuussuttoq ”Naluara”-mik akisimasoq.

Inuussuttup aalajangeeqataasimanerarluni, allat aalajangiisimane-
rarlugit, imaluunniit nalullugu aalajangeeqataasimanerarluni oqarnerata,
inuussuttullu ukiui imminnut ataqatigiinnerat qimerloorutsigu, ili-
simasaqarnerulaalerpugut, naak oqarsinnaanngikkaluarluta paatsuugassa-
anngitsumik ersarissumik ilisimasaqalerluta. Arnat akissutaasa nassuiar-
neqarnerat tabel 2.4-mi takuuk, taavalu angutit akissutaasa nassuiar-
neqarnerat tabel 2.5-imi takullugu. Tabel-it taakku marluk atuarnerranni
eqqumaffiginiagassaqarpoq, tassami kinguaassiuutitigut peqatigiinnissap
qanoq aalajangerneqarsimanera pillugu agguataarnerini, assersuutigalugu
arfineq-marlunnik ukiulinnut tunngatillugu, inuit ikitsunnguaannaat aal-
laavigineqarmata.

TABEL 2.4

Kinguaassiuutitigut misigisaqqaaramik kia aalajangiisuusimaneramik Kalaallit
Nunaanni arnat inuussuttut oqaasii. Ukiuinut agguataarlugit. Procent.

Ukiut	Aalajan- geeqataa-voq	Allat aala- jangiipput	Nalu- ara	Katil- lugit	Amerlas- las- susaat
7-inik ukiullit imaluunniit taakkunannga ukiukin- nerit	40	60	0	100	5
8-niit 14-inut ukiullit	61	25	14	100	36
15-iniit 17-inut ukiullit	Naagga	9	15	100	34
18-iniit 24-nut ukiullit	67	33	0	100	3
Amerlassusaat	52	16	10		78

1. %-inngorlugit naatsorsuinermit arnat pingasut kinguaassiuutitigut misigisaqqaateqarsimanngitsut ilaa-
tinnegannngillat.

Najoqqutaq: SFI’p kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu 2014-imi misissuina.

Erserpoq arnat angutillu qassinilluunniit ukioraluarunik, 18-iniit 24-nut
ukiullit minillugit, akissutiginerusaraat kinguaassiuutitigut atta-
veqateqqaqaarnialeramik namminneq aalajangeeqataasimallutik. 18-iniit
24-nut ukiullit ilaat ”Naluara”-mik akipput. Taakku inuussuttunut allannut,
kinguaassiuutitigut siullermik attaveqateqqaqaaramik kissaateqarsimann-
gitsunut ilanngukkutsigit, eqimattani taakkunani amerlanerussuteqartut
(60%) siullermik misigeqqaaramiku taama pisoqarnissaa kissaatigisi-
manngilaat.

TABEL 2.5

Kinguaassiuutitigut misigisaqaaqqaaramik kia aalajangiisuusimaneranik Kalaallit Nunaanni angutit inuusuttut oqaasii. Ukiuinut agguataarlugit. Procent.

Ukiut	Aalajange- ge- eqataavoq	Allat aala- jangiipput	Naluara	Katillugit	Antal
7-inik ukiullit imaluunniit taakkunannga ukiukinnerit	80	20	0	100	5
8-niit 14-inut ukiullit	87	0	13	100	15
15-iniit 17-inut ukiullit	85	4	11	100	27
18-iniit 24-nut ukiullit	40	27	33	100	15
Naluara	13		88		8
Amerlassusaat	47	6	17		70

1. %-inngorlugit naatsorsuinermit arnat pingasut kinguaassiuutitigut misigisaqaaqqaaraminngitsut ilaatinneqanngillat.

Najoqqutaq: SFT'p kinguaassiuutitigut innartiisarneq pillugu 2014-imi misissuina.

Taava aamma erserpoq arnat taamatuttaarlu aamma angutit 18-iniit 24-nut ukiullit amerlasuut akimmata, kinguaassiuutitigut pisoqarnissaa allat aalajangigarisimagaat. Arnat inuusuttut 33 %-ii angutillu inuusuttut 27 %-ii akippat allat aalajangiisimasut, angutillu 33 %-ii akillutik nalullugu kina aalajangiisimanersoq.

Inuusuttut ukioqqortunerit taama amerlatigisut allat aalajangiisimanerannik akissuteqartut tikkuuppaat inuusuttut ukiukitsuinnaanngitsut, aammali inuusuttut inersimanerusut kinguaassiuutitigut pisoqarnissaanik kimigiiserferfigineqartarnertut.

Inuusuttut kinguaassiuutitigut peqatigineqarsimanerlutik namminneq aalajangiisimannginnerlutik, imaluunniit aalajangeeqataasimanerlutik nalullugu paasissutissiinerat aallavigigutsigu, takusinnaavarput tamanna arnat angutillu tamarmik 33 %-iinut atuuttoq. Tassa imaappoq arnat inuusuttut angutillu inuusuttut pingasuugaangata ataatsip, kinguaassiuutitigut pisoqarniaraangat tamanna namminneq aalajangeeqataaffigisarsimanngikkaa.

NAMMINEQ AALAJANGIINEQ QANOQ ISUMAQARPA?

Kinguaassiuutitigut innarligaasimanerluni nalornissutigisassaasanngilaq, nammineq kissaatiginngisamik kinguaassiuutitigut attaveqateqarsimagaanni, aamma nakuusernertaqanngitsumik imaluunniit sioorasaarinertaqanngitsumik tamanna pisimagaluarpalluunniit. Taamaakkaluortoq nammineq aalajangiinerup suussusaa pillugu inernerisa paasisat uppernasusaat arlalitsigut oqaaseqarfigisariaqarpoq.

Maluginiagassaavoq inuusuttut siusissukkut kinguaassiuutitigut attaveqateqarsimallutik nalunaartut akimmata, kinguaassiuutitigut attaveqateqarnissaq namminneq kissaatigisimallugu. Inunnik kinguaassiuutitigut innarligaasimasunik katsorsaanermi nalinginnaasumik misilitagaavoq, katsorsartittut aalajangeeqataasutut isumaqalersinneqakkajuttut - oqartoqarsinnaavoq taama isumaqalernissaminnut ”salloqittarneqartartut”. Pingaartumik inuit siullermik kinguaassiuutitigut attaveqateqaaqqaaramik ukikitsuaraasimasut. Tassami inuit tamarmik – aamma meeraaranguit kinguaassiuutitigut misigitinneqaraangamik kinguaassiuutitigut malussartarput,⁵ – taama qisuariartarput, naak kinguaassiuutitigut pisoqarne- ra nalugualarlugu, aammalu kinguaassiuutitigut iliuuseqartoqarnissaa kissaatigineqaraluarpat kissaatigineqanngikkaluarpullunniit. Niviarsi- aqqat nukappiaqqallu qanorluunniit ukiukitsigigaluaaraangamik taama qisuariartaateqarput.

Meeqqat taamatut qisuariaraangata, inersimasut oqarsinnaap- put: ”Takkuuk, piumavutit”, taavalu meeraq (immaqa kanngusukkaluar- luni) isumaqarsinnaavoq immaqami ilumoorluni oqartoq. Pisut ilaanni – pingaartumik meeqqat nukanganerpaat pineqartillugit – meeraq isu- maqartinneqalersinnaasarpog nammineq aalajangeeqataasimalluni.

INUUSUTTUT 15-IT INORLUGIT UKIULLIT NAMMINNEQ KISSAATIGINNGISAMINNIK KINGUAASSIUUTITIGUT ATTAVEQATIGINEQARNERAT

Kinguaassiuutitigut attaveqateqartoqarnissaanut inuusuttut namminneq aalajangeeqataasimanerat pillugu akissutit, inuusuttullu siullermik kinguaas- siuutitigut attaveqateqaaqaaramik qassinik ukioqarsimanerat imminnut ata- atsimoortikkaanni, arnat inuusuttut 22 %-iisa angutillu inuusuttut 4 %-iisa sulii 15-inik ukioqalernatik kinguaassiuutitigut pisoqarnissaa namminneq aalajangeeqataaffigisimanngilaat.

Taakku tunngavigalugit naatsorsuigaanni angutit kinguaassiuuti- tigut innarligaasimasut ikitsuinnaapput. Tamatumunnga peqqutaavoq, soorlu tabel 2.5-imi ersertoq, angutit namminneq aalajangeeqataasiman- ngitsut amerlanersaat taamma pisoqarmat 18-iniit 24-nut ukioqarsimam- mata.

5. Tamanna takuneqarsinnavoq Saaffiup quppersagaliaani ” Kinguaassiuutit pillugit meeqqat qanoq oqaloqatigissavakka?”

KISSAATIGINNGISAMIK KINGUAASSIUUTITIGUT ATTAVEQATEQARNERMIK MISILITTAKKAT SULI AMERLANERIT

Aamma apeqqutigineqarpoq, inuusuttut siullermeerlutik kinguaassiuutitigut attaveqateqareernermik kingorna tullianik namminneq aalajangeeqataaffiginngisaminnik kinguaassiuutitigut misigisaqarsimanersut, tak. tabel 2.6.

Apeqqummut ”naagga”-mik akipput arnat inuusuttut 57 %-ii angutillu inuusuttut 66 %-ii. Taamaaqataanik arnat 43 %-ii, angutillu 34 %-ii ataaseriarlungamik, arlaleriarlungamik imaluunniit naluaramik akipput.

Tassa imaappoq arnat inuusuttut affangajaasa angutillu inuusuttut pingasuugaangata ataatsip siullermik kinguaassiuutitigut attaveqateqaqqaaramik taama pisoqarnera toqqaannartumik nalusimanngikkaat taamalu pisoqarnissaa kissaatigisimanagu, imaluunniit nalulugu/nalornillutik kissaatigisimanerlugu.

TABEL 2.6

Kalaallit Nunaanni inuusuttut, siullermik kinguaassiuutitigut allamut attaveqateqaqqaarnermik kingorna qasseriartutik nammineq kissaatiginngisaminnik kinguaassiuutitigut attaveqartarsimanerinit aggutaarlugit. Arnat, angutit immikkoortinneqarput aammalu taakku tamarmik ataatsimoortinneqarlutik. Procent.

	Arnat	Angutit	Arnat angutillu	Amerlassusaat
Kinguaassiuutitigut attaveqarnissaaq kissaatiginagu	57	66	61	92
Aap, ataasiarlunga	26	13	20	30
Aap, arlaleriarlunga	7	9	8	12
Naluara	10	13	11	151
Amerlassusaat	81	70	151	151

Najoqqutaq: SFT-p kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu 2014-imi misissuineri.

Taamaalillutik arnat angutiniit malunnaatilimmik amerlanerit oqaatigaat, namminneq kissaatiginngisaminnik ataasiartutik kinguaassiuutitigut attaveqateqarsimallutik, namminneq kissaatiginngisaminnik arlaleriartutik kinguaassiuutitigut attaveqateqarsimasut arnat angutillu amerlaqatiginngajapput. Taamaalilluni kinguaassiuutitigut siullermeerluni pisoqarnissaanik nammineq aallarniisimanngikkaanni, kingusinnerusukkut

kissaatiginngisamik kinguaassiuutitigut attaveqaqqinnissaq ilimanarne-rusarpoq.⁶

KINGUAASSIUUTITIGUT PISOQARNISSAANIK KISSAATEQANNGITSUMUT KINGUAASSIUUTITIGUT ATTAVEQARNEQ

Inuusuttut (arnat taamatuttaaq angutit) taamaallaat 3 %-ii oqarput, kinguaassiuutitigut attaveqarnissamut kissaateqanngitsumik attaveqate-qarsimallutik. Taakku marloriaataat (arnat tamatuttaaq angutit), katillutik 11 %-it akipput, kinguaassiuutitigut attaveqarnissamut kissaateqan-ngitsumik attaveqateqarsimanerlutik eqqaamanagu. Arnat angutillu im-mikkoortikkutsigit, arnat 4 %-ii angutillu 3 %-ii oqarput, kinguaassiuutiti-gut attaveqateqarnissaq namminneq kissaatigigamikku taamaali-orsimallutik, naak attaveqaqatigisap tamanna kissaatigisimanngikkaluaraa. Arnat 10 %-ii angutillu 12 %-ii akipput, kinguaassiuutitigut atta-veqatigisimasamik taama pisoqarnissaa kissaatigisimannginneraat eqqaa-managu.

INUUSUTTUT KINGUAASSIUUTITIGUT INNARLIGAASIMASUT AMERLASSUSAAT

Siuliani allaaserineqartutuut, inuusuttut kinguaassiuutitigut innarler-neqarsimasut qassiunersut imaaliallaannaq oqaatigineqarsinnaanngilaq. Apeqqutaavoq kinguaassiuutitigut innarligaaneq pillugu kisitsisit qanoq pin-ngorsimangersut, tassami kinguaassiuutitigut inarliinerup suussuser-piaa oqaatigiuminaakkami.

Inuusuttut apeqqut suna akineraat, aammalu pisoq akuuffigisi-masartik qanoq paasintera pilluit isumaliutigijiuartariaqarparput. Im-maqa eqqoq-qissaarsorunanngilaq, inuusuttoq akippat arfineq-marlunnik ukioqarluni siullermik kinguaassiuutitigut attaveqateqaqqaarnerminut nammineq aallarneeqataasimalluni.

Kinguaassiuutitigut innarligaanermik paasinnittaatsit ator-neqarsinnaasut pingasut, aammalu pisorpiaq pillugu kinguaassiuutitigut innarligaasimanermit paasinnittaaseq atorneqartoq, maannamut sam-misimavavut, takuuk tabel 2.7.

6. Kisitsisitigut paasissutissat tunngavigalugit uppermassuseq 0,05 ($p < 0,05$) aallaavigalugu naatsor-suineq pivoq.

TABEL 2.7

Kalaallit Nunaanni inuusuttut kinguaassiuutitigut innarligaasimasut amerlasusaa, matumani paasinnittaatsit assigiinngitsut pingasut aallaavigineqarlutik. Arnat angutillu immikkoortinneqarput aammalu taakku tamarmik ataatsimoorinneqarlutik. Procent.

Kinguaassiuutitigut innarliineq qanoq paasineqassava	Arnat	Angutit	Arnat angutillu	Amerlas-susaa
15-inik ukiullit imaluunni 15-init ukiukinnerit	53	29	41	61
Siullermik nammineq aalajangi-inngilaq	33	33	33	49
15-it inorlutik ukiullit + namminneq aalajangiisimannngitsut	21	4	13	20

Oqaasertaa: %-inngorlugu naatsorsuinitinni inuusuttut "Naluara"-mik akisimasut ilannguppavut.

Najoqqutaq: SFT'p kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu 2014-imi misissuina.

Kapitali 8-mi paasissutissat misissoqqissaarneqarput, tassanilu misissorpavut inuusuttut inuuneranni pissutsit assigiinngitsut paasissutissanik pissarsiffigisimasavut, aammalu tabel 2.7-imi innarleeriaatsinit pingasuusunit ataatsimik inuusuttoq misigisaqarsimanersoq, taakkulu imminnut ataqatigiinnersut.

KINGUAASSIUUTITIGUT INNARLIINERIT ILISARNAATAAT

Immersugassami allallugu akisassami, inuusuttut namminneq immersugaanni, aperineqarput kingusinnerusukkut oqarasuaatikkut attavigeqarsinnaanersut. Inuusuttut ilaat amerlasuut angerput sianerfigineqarlutillu. Inuusuttut kinguaassiuutitigut innarligaasimasut oqarasuaatikkut apersorneqarmata paasissutissat makku pissarsiarineqarput: Inummik allamik kinguaassiuutitigut attaveqateqarnissaat kia aalajangersimaneraa; kinguaassiuutitigut attaveqariaaseq suna atorneqarsimanersoq; innarlerneqaramik kina kinguaassiuutitigut attaveqatigisimaneraat; ilisimasimasimaneraat kinguaassiuutitigut innarligaallutik. Paasissutissat tamakku kapitalimi matumani saqqummiunneqassapput.

INNARLEERIAATSIT

Katillugit arnat inuusuttut 46-t angutillu inuusuttut 43-t oqarasuaatikkut attavigineqarput. Angutit inuusuttut oqarasuaatikkut apersorneqartut affangajaat (katillugit 49 %-it) sulii 15-inik ukioqalernatik inummut allamut kinguaassiuutitigut attaveqarsimapput.

Oqarasuaatikkut apersuilluni misissuinermini inuit peqataasut apeqqutitalimmik immersuisitsiluni misissuinermit ikinnerupput. Taamaallilluni peqataasut qanoq amerlatiginerat aallaaviginagu, apersui-

nermili itisiliilluni kinguaassiuutitigut attaveqarneq akissutissarsinia-
rneqarpoq.

INUUSUTTUT INUMMIK ALLAMIK KINGUAASSIUUTITIGUT
ATTAVEQATIGIINNISSAAT KIA AALAJANGERPAA?

Oqarasuaatikkut apersuinermi anguniagaavoq kinguaassiuutitigut innar-
liisarnernup suussusaanik itisilerinissaq. Taamaattumik inuusuttut aperi-
neqarput siullerpaamik inummik allamik kinguaassiuutitigut misi-
gisagateqaramik taama pisoqarnissaa kia aalajangersimaneraa (kina uterii-
sersimanersoq). Sapinngisamik eqqornerpaamik akissutisinissaq anguniar-
lugu, inuusuttut aperineqarput inuup aalajangersimasup taamaaliorsima-
neraatik, imaluunniit inuit aalajangersimasut taamaaliorsimaneraatik
imaluunniit aalajangiiffigisimaneraatik angertussanngorlugit imaluunniit
naaggaartussanngorlugit, takuuk tabel 3.1.

TABEL 3.1

Kalaallit Nunaanni inuusuttut, inummik allamik kinguaassiuutitigut atta-
veqateqarnissamik inummit allamit aalajangiiffigineqarsimasut imaluunniit ki-
migiiserfigineqarsimasut. Arnat, angutit taakkulu tamarmik immikkoortinneqar-
put. Procent. N = 88.

Inuk	Arnat	Angutit	Arnat angutillu	Amerlas- susaat
Aappara	63	58	60	53
Ataataga	0	0	0	0
Anaanaga	0	0	0	0
Aataga anaanama/ataatama ataataa	2	0	1	1
Aanaga ataatama/anaanama anaanaa	0	0	0	0
Angutissara/ataatassara	2	0	1	1
Arnassara/anaanassara	0	0	0	0
Ataatarsiara/angutisiara	0	2	1	1
Anaanarsiara/arnarsiara	0	0	0	0
Qatanngutisiakka	0	0	0	0
Ilaqutaq alla angut	7	5	6	5
Ilaqutaq alla arnaq	0	0	0	0
Angajoqqaama ikinngutaat angutit	4	5	5	4
Angajoqqaama ikinngutaat arnat	0	2	1	1
Ilinniartitsisora	0	0	0	0
Inersimasoq, ilisarisimalersimasara	10	9	9	8
Qatanngutiganga angut	0	0	0	0
Qatanngutiganga arnaq	0	0	0	0
Illora angut	0	0	0	0
Illora arnaq	0	0	0	0
Meeraq nalunngisara meeqqalluunniit nalunngisakka	2	0	1	1
Allat	16	18	17	15
Naluara	0	2	1	1

Najoqqutaq: Paasisutissat oqarasuaatikkut apersuinermeersut.

Tabel 3.1 paasissutissanik siunertamut naleqquttunik ikitsuinnarnik imaqqarpoq. Taamaakkaluartoq ilannguneqqarpoq ”0”-it qassiunerat ersersinniarlugu. Taamaalilluni ilaqttanit, soorlu anaanamit, ataatamit, aanaakkunnit/aataakkunnit, angajoqqaarsianit, qatanngutinit illukkunnit kinguaassiuutitigut iluuseqaaqatigineqarnissamut kissaateqqarfigineqarsimasooqanngilaq. Taamaallaat arnaq ataasiinnaq akivoq ”ataatassara” angullu ataasiinnaq akilluni ”ataatarsiara”.

Akissutini ersarippoq inuusuttut affaat qaangerlugit akimmata kinguaassiuutitigut attaveqatigiinnissaq aappaasup aalajangersimagaa/aappaasup uteriiserneratigut pisimasooq. Ataasiakkat apersorneqarnerminni naggataatigut aperineqaramik pissutsit, sammisat eqqartugassalluunniit allat pillugit immikkut eqqaasassaqqarnersut, akissumminni assersuusi-orput. Inuusuttut akissutaannut assersuutissat ataani allanneqqarput:

Peerarisamik kinguaassiuutitigut attaveqateqqarnermit assersuutissat:

Nuannisarluta piumassuseqaleriataarpugut. Taama pilersaanngikkaluarluta.

13-inik ukioqqarluta siullermik misileqqaarparput. Marluulluta misilikkusukkatsigu.

Assersuummi siullermi nassuiarneqqarpoq ”tassanngaannaq pisoqarsimamera”, naak peqqutissaqqarpianngikkaluartumik, taavalu assersuummi kingullermi nassuiarneqqarluni misileerusunnermik peqquteqqartumik taamaaliorneq.

Assersuummi kingullermi peqatigiittut tamarmik atoqatigineqarsinnaanerminnut ukiui inuupput, ilutigisaanillu kinguaassiuutitigut pisoqarnissaanik tamarmik aalajangeeqataasimallutik.

AAPPARINNGISAMIT AKUERSITINNEQARSIMANEQ

Kinguaassiuutitigut innarleeriaatsit suunerinik paasinninnissamut iluaqutaasinnaasunik saqqummiussissagutta, taamaaqatiginngisamik kinguaassiuutitigut iluuseqaaqateqqarsimaneq pillugu akissutit qimerloornissat siunertamut naleqqunnerusaaq. Inuusuttut amerlanerit akipput, kinguaassiuutitigut attaveqatigiinnissaq ilaqttamit angummit, angummit ilaqtariit ikinngutaanniit, inersimasumit ilisarisimalersimasamit imaluunniit ”allamit” aalajangerneqarsimasooq.

Ilaquttamik kinguaassiuutitigut attaveqateqarnermut assersuut:

Ningaama pinngitsaalivaanga. Usuni uannut tagiartuuppaa, utsunnulli mangunnagu. Taamaaliornermi qanera qingaralu assaminik asseqqavai.

Amerlasuut kinguaassiuutitigut attaveqateqarnikkut misigisatik ”allamit”, taamaaliordfigineqarnermikkut pisimasut oqaatigaat, tassa inuit tulleriaarlugit allattukkanut ilaangitsut. Pisunili tamani kinguaassiuutitigut attaveqatigiinneq, innarliinertut pissusilersorfiusoq, pisarpoq. ”Alla”-nik kinguaassiuutitigut attaveqateqarnermut assersuutit:

Pinngitsaalineqarpunga. Inissiani najukkamut ajanneqarpunga, tassaniippullu inuit utoqqasaat sinittut. Tassani angummit pinngitsaalineqarlunga ilagineqarpunga. Qanoq iliorsinnaananga.

Angutip immakkut angallammik angalaaqatigaanga, tassanilu itikkut atoqatigaanga. Kingusinnerusukkut paasivara, aamma meeqqat allat taamatut kanngutsaatsuliorfigisimagai.

Itepunga kujassimagaanga.

”Allat” kikkunerit pillugit paasissutissanik peqanngilagut. Imaalluarsinnaavoq inuit taakku tulleriaarlugit allattukkat akornanniittut, imaluunnit imaalluarsinnaavoq inuusuttumik kinguaassiuutitigut attaveqateqarsimasoq illersorniarlugu taama akissuteqartoqarsimasoq. Assersuutinili qulaaniittuni ima pisoqarsimasorinarpoq, inuusuttumik kinguaassiuutitigut attaveqateqarsimasut tassaasut angutip apersuinermit eqqaaneqanngitsut.

”Inersimasoq, ilisarisimalersimasara”, akissut taanna akulikitsumik akissutigineqartarpoq. Meeqqamik/inuusuttumik kinguaassiuutitigut atornerluineq tassaalluni inersimasoq ilaqutarinngisaq. Sammisamut tassunga tunngatillugu pitsaaliuiniarluni suliaasaq tassaassaaq, taama pisoqartarneranik paasissutissiineq, assersuusiorfigalugulu taamaalilluni inuusuttup ilisimaniassammagu taama pisoqaraangat susoqartarnersoq, taavalu pisunut taakkununnarpiaq tunngasut pillugit siunnersorneqarnissamik periarfissiisoorluni.

”Ilaqutaq angut” akissutigineqartartut nalinginnaanerpaat pingajoraat. Matumani takorloorneqarsinnaavoq inuusuttup anaanaa tassaasinnaasoq innarliisoqarnissaa pitsaaliorniarlugu iliuuseqarsinnaasoq. Pit-

saaliuniassagaanni pingaarpoq misigisanik oqaasinnguinnissaq taamaalior-nikkut siunnersorneqarnissamik periarfissiisinaalerniarluni. Matumani ilaqutariiusut amerlanersaat peqataatillugit siunnersuisinnaanissaq pingaarsorinarpoq.

KINGUAASSIUUTITIGUT ATTAVEQAQATIGIINNEQ QANOQ ITTOQ?

Kinguaassiuutitigut attaveqatigiinneq misigisimasartik eqqartoraangamik-ku kinguaassiuutitigut attaveqatigiinneq inersimasorpalaartorujussuarmik inuusuttut amerlanerit oqaatigisarpaat. Akissutit saqqummerput, ape-risoqarmat kinguaassiuutitigut iliuutsit assigiinngitsut tulleriiaarlugit allat-torsimasut akornanni ataaseq arlallilluunniit inuusuttup peqataaffigisima-nerai, iliuutsit tamarmik aappimik naaggamilluunniit akineqartussaallutik.

Aapparinngisaminnik kinguaassiuutitigut iliuuseqaqateqaqqaar-simaneq pillugu inuusuttut akissutaat qimerloorutsigit, takusinnaavarput arnat inuusuttut 74 %-ii utsumminnut usuk mangutsillugu atoqateqarsi-masut, 56 %-ii (arnat taamatuttaaq angutit) kinguaassiuutimikkut attual-aartissimasut, 42 %-iisalu (arnat taamatuttaaq angutit) allat kinguaassi-uutaannik attualarisimasut.

Aamma allanik akissuteqartoqarpoq, soorlu tiingalluni attualaa-rinninneq, itikkut kujatsinneq tissassarnerlu. Ataatsimulli isigalugu paasi-narpoq kujanneqateqarnerup kinguaassiuutillu qitiutinneqarneri ersaris-suunerat (tamanna arnanut angutinullu assigiimmik atuuppoq), tassa imaappoq inersimasut akornanni kinguaassiuutitigut attaveqatigiittarner-mut tunngasuullutik.

INUUSUTTUT ILISIMANERLUGU KINGUAASSIUUTITIGUT ATTAVEQATEQARNERMIK MISIGISAQARLUTIK?

Inuusuttut tamarmik 71 %-ii oqarasuaatikkut apersuinermi peqataasut ilisimavaat, siullermik pisoqarmat kinguaassiuutitigut attaveqateqarnek misigalugu, sinnerisa ilisimasimannigikkaat taama pisoqarnersoq. Kingua-assiuutitigut pisoqarneranik ilisimasaqannginnermut inuusuttut tun-ngavilersuutaat assigiinngillat. Siullermik pisoqarmat ukiukinnerpaat ilisimasimannigilaat kinguaassiuutitigut attaveqarnermik iliuuseqarfigi-neqarnerlutik, pisullu ilaanni ukioqqortunerit aalakoorpallaarnertik pis-utigalugu qanoq pisoqarnera nalusimallugu.

Meeqqap annerup (15-it inorlugit ukiullip) nalusaminik kinguaas-siuutitigut pisoqarsimanera ima oqaatigaa:

Aalakooratta, eqqaamasaganngilanga. Aqaguani oqaluttuuppaa-
ma qanoq iliorsimalluta, taamaattumik nammineq ilisimanngilara
qanoq pisoqaqqissimanersoq.

Inuusuttut akornanni, aapparinnngisaminnik kingaassiuutitigut siullerpaa-
mik misigisaqarsimasut 65 %-iisa ilisimavaat kinguaassiuutitigut
pisoqartoq. Tassa imaappoq inuusuttut taakku pingassugaangata ataatsip
ilisimasimanngikkaa kinguaassiuutitut tunngasunik pisoqarnerseq.
Pingaartumik ukiukinnerpaat ilisimasimanngilaat kinguaassiuutitigut
iluuseqartoqarnerseq, aammali siullermik pisoqarmat taakkuninnga utoq-
qaanerulaartut aamma ilisimasimanngilaat kinguaassiuutitut tunngasunik
sisoqarnerseq.

KISSAATIGINNGISAMIK KINGUAASSIIUUTITIGUT ATTAVEQARNERMIC ARLALERIARLUNI MISIGISAQARNEQ

Inuusuttut tamarmik (arnat angutillu inuusuttut katillugit) taamatuttaaq
inuusuttut aapparinnngisaminnik kinguaassiuutitigut siullerpaamik atta-
veqateqarsimasut, kingusinnerusukkut namminneq kissaatiginngisaminnik
ataasiarlutik arlaleriartutilluunniit kinguaassiuutitigut migisaqarsimapput.
Tassa imaappoq kissaatiginngisamik kinguaassiuutitigut pisoqarneranut
akuusarneq inuusuttut akornanni nalinginnaangaatsiarpoq.

Kissaatiginngisamik kinguaassiuutitigut attaveqateqarnermi
qanoq pisoqarpiartarneranik paassissutissaateqanngilagut. Inuusuttut ape-
rineqarput kinguaassiuutitigut attaveqatigiinnissaq pisussanngoraangat
piareersarneqartarsimanersut. Inuusuttut oqarasuaatikkut apersorneqartut
tamarmik 17 %-iisa piareersartoqartarneranut angerput. Inuusuttut 30 %-
ii siullerpaamik kinguaassiuutitigut aapparinnngisaminnik atta-
veqateqaaqsimanermit angerput. Taamaallutik inuusuttut
kissaatiginngisaminnik kinguaassiuutitigut attaveqateqarsimasut, kingua-
assiuutitigut pisoqarnissaa ilisimasimanngilaat.

Inuusuttut kissaatiginngisaminnik kinguaassiuutitigut atta-
veqateqarnerminni pissutsinik immikkut ittunik misigisaqarsimanersut
aperineqaramik 42 %-it akipput inersimasooq imigasartorsimasooq, inu-
usuttullu 31 %-ii akillutik inuusuttoq inersimasorlu kisimiissimallutik.
8 %-it akipput kaakkamik nerisimallutik, tamatumalu kingorna pisut kin-
guaassiuutitut tunngasunut saassimasut. Arlaanaalluunniit akinngilaq
inersimasooq aliasussimasooq, namminneq kiserliorsimallutik imaluunniit
atoqatigiinnermit tunngasunik isiginnaarnermit pisut aallartissimasut,
aammami apeqqutinik taama ittunik aperineqaramik.

Paasissutissat taakku tikkuussippu, aapparinnngisamik kinguaassiuutitigut attaveqatigiinneq toqqaannarluinnartoq inersimasorpalaartorlugu pisarsimasoq, soorluttaaq aamma pisorpassuarni taama ittuni imigassaq akuusartoq.

KINGUAASSIUUTITIGUT INNARLIGAANERIT INNARLIGAASIMASUT ILAANNAASA OQALUUSERISARPAAT

Oqarasuaatikkut apersuinerni aamma apeqputigineqarpoq inuusuttut kinguaassiuutitigut innarligaasimanertik pillugu allanik oqaloqateqarsimnersut imallunniit oqaloqateqarniarsarisarsimanesut. Inuusuttut affaat qaangilaarlugit (katillutik 59 %-it) oqarput misigisimasatik pillugit allanik oqaloqateqarsimallutik. Taakku amerlanersaasa anaanartik oqaloqatigisimavaat, ataasiakkaannguillu ataartik oqaloqatigisimallugu. Arlaannaataluunniit ataakkut/aanaakkut, qatanngutit, aja imaluunniit ilinniartitsoq oqaloqatigisimanngilaat. Ataasiinnaap kommunimi sulisoq oqaloqatigisimavaa. Arnat angutillu amerlaqatigiingajattut kinguaassiuutitigut innarlerneqarsimanertik oqaluuserisimavaat.

Amerlanerpaat (arnat tammatuttaaq aamma angutit) ”inummik allamik” immersugassami apeqputitalimmi taaneqarsimanngitsoq (immersugassami apeqputitalimmi inersimasut ilaquttat, ilinniartitsisut assigisaalluunniit kiisalu kommuni sulisut) oqaloqatigisimavaat. Inuup taassuma allap kinaasinnaanera pillugu paasissutissanik peqanngilagut.

Inuusuttut tamarmik sisamaagaangata ataaseq, tassa inuusuttut affaat, oqarput kinguaassiuutitigut innarligaasimanertik pillugu inuup oqaluttuarfigisimasamik (inuit oqaluttuarfigisimasamik) paasitissimagaatik inuusuttup pineqarsimanera meeqqamut misigisassaangikkaluartoq. Inuusuttut sinneri taamatut kinguaassiuutitigut attaveqateqarnerup meeqqamut misigisassaanginneraasunik tusagaqarsimanngillat.

Tamannarpiaq eqqumaffigissallugu pingaaruteqarpoq. Tamatumami takutippaa inuusuttut sisamaagaangata ataasiinnaq meeqqap kinguaassiuutitigut innarlerneqarsimaneranik eqqorneraasumik inersimasumit oqarfigineqartarsimammat.

ILAQUTAAT ILAAT ALLAT INNARLIGAANEQ MISIGISIMAVAAT
Inuusuttut affangajaat (37 %) akippu, ilisimallugu ilaqutariinni ikinnerpaamik ataaseq kinguaassiuutitigut innerligaasimasoq. Matumani aamma

arnat taamatuttaa q aamma angutit tamanna ilisimavaat. Inuusuttut ilaasa oqaatigaat, ila quttamik ilaat kinguaassiuutitigut innarligaasimasut ilisimallugu, ilutigisaanilli akillutik namminneq innarligaasimanertik/innarligaasimanitik oqaluuserisimanagu/-git.

Amerlanerit oqaluttuarpot (34 %), ilisimallugu anaanartik kinguaassiuutitigut innarligaasimasoq, imaluunniit illortik kinguaassiuutitigut innarlerneqarsimasoq ilisimallugu (29 %). Ikinnerulaartut (20 %) qatangutertik niviarsiaaraq kinguaassiuutitigut innarligaasimasoq, aammalu qatangutertik angut kinguaassiuutitigut innarligaasimasoq (6 %) eqqaavaat.

Matumanili kisitsit ima appasitsigippot inerniliussaqaqnissaq mianersuuttariaqarluni. Oqaatigisinnaasatuarpot tassaavoq, inuusuttut ilaasa nalunngikkaat, ilaqutariinni kinguaassiuutitigut innarligaasimasoqarsimasoq, pingaartumik inuusuttut amerlalaartut nalunngilaat, anaanartik kinguaassiuutitigut innarligaanermik misigisaqarsimasoq.

KINGUAASSIUUTITIGUT INNARLIISARNERIT PILLUGIT EQQARSAATIT

Ilaqutariit iluanni ila quttat arlallit kinguaassiuutitigut innarligaasarnannut suut peqqutaasinnaansut eqarsaatigineqarsinnaavoq. Imaassinnaavoq inuit taakku ilaqutariit attavigisartagaat kinguaassiuutitigut innaarliisuunerusartut, imaluunniit tamanna allanik peqquteqarnersoq.

Aamma imaalluarsinnaavoq, ilaqutariit iluanni ila quttat arlallit kinguaassiuutitigut innarlerneqarsimagaangata, innaarliisoqarsinnaanera/innarliisoqarnera eqqumaffigiuminaannerusartoq, imaluunniit akuer-sarneqarsinnaanngitsoq oqaatigiuminaannerusartoq, taamaalillutillu aamma meeqqanik inuusuttunillu illersuinissaq ilaqutariit taakku ajornakusoortinerusaraat.

Kinguaassiuutitigut innarligaasimasunik sullissisut nalinginnaasutut ilisimavaat, kinguaassiuutitigut innerligaasimagaanni, allat kinguaassiuutitigut innarligaanerat takujuminaatsinneqarnerusartoq (ass. Hildebrand & Christensen, 1986). Assersuutigineqarsinnaappot ilaqutariinni anaanaasoq innarligaasimasoq (ass. takuuk Finkelhor, 1986, 1984; Killén, 1991).

Paasinnittaasermut kingullermut ikorfartuutitut atorneqarsinnaasunut ilaavoq, kia kinguaassiuutitigut innaarliisuusarneranut paasisu-tissat pigilersimasavut, tassa inoqartartoq inersimasunik ilaqutariit me-erartaannut inussuttortaannullu qanimut attaveqartuunngikkaluarlutik, periarfissaqaleraangamik meeqqanut/inuusuttunut kinguaassiuutitigut

attaveqateqartartunik, kiisalu meeqqat/inuusuttut tamarmik inersimasunik taamaattumik naapitaqariaannaasartut.

Matumani pingaarnerrunngilaq meeqqat inuusuttulluunniit, inersimasunik kinguaassiuutitigut attaveqarusuttunik naapitaqarnersut, paarlattuanilli pingaarnerrulluni kinguaassiuutitigut kissaatiginngisamik attaveqateqarnissaq pinngitsoortinniarlugu ilaqutariit iliuusissaminnik ilisimasaqarnersut. Iliuusissat pillugit eqqarsaatigineqartoq tassaavoq, ilisimassallugu qaqugukkut pisoqarsinnaanerata eqqumaffiginissaa, kiisalu pisussatut kissaatiginngisat qanoq ingalassimaneqarsinnaanersut pingitsoortinneqarsinnaanersulluunniit.

ATAAVARTUMIK PITSAANNGITSUMIK SUNNIGAANEQ

Inuusuttut kinguaassiuutitigut innarlugaasimasut pingasuugaangata marluk oqarput, misigisatik pitsaanngitsumik sunnerneqaatigisimallugit. Taakku affaat oqarput sulii sunnertissimallutik eqqarsaatigisarlugu.

Matumani eqqumaffiginiaqqissavarput, oqarasuaatikku apersuinnertit kisitsisit ikitsunnguummata, taamaakkaluartorli maluginiagasaavoq inuusuttut (arnat taamatuttaarlu aamma angutit) taama amerlatigisut kinguaassiuutitigut innarlugaasimanertik pitsaanngitsumik sunnerneqaatigisimallugu, ullumimullu allaat tamanna inuunerminnut ilaasoq, oqaatigimassuk.

Inuusuttut aperineqarput inunnik isumaginnittoqarfimmut ikiortissarsiorsimanersut (ikiorneqarsimanersullu). Ataasiakkaannguit akippat kinguaassiuutitigut innarlugaasimanermikkut ajornartorsiuteqalersimanertik pillugu isumaginnittoqarfimmut ikiortissarsiorsimallutik imaluunniit ikiorneqarsimallutik. Aamma siunnersorneqarnissamik periarfissanik assigiinngitsunik, ukiuni kingullerni pilersinneqarsimasunik, atuisimaneq pillugu paasissutissartaqanngilaq. Matumanili oqaatigineqasaaq inunnik isumaginninnikkut ikiorsiussutissatut neqeroorutit aatsaat ukiuni kingusinnerusuni periarfissaalersimammata, taamaattumillu aamma neqeroorutini siusinnerusukku atuinissamut inuusuttut ilarpassui periarfissaqarsimanatik.

Marlussuit oqaatigaat innarliinerit kinguneqanngitsumik politinut nalunaarutigisimagaluarlugit, taakkunanngalu ikinnerulaartoq oqaatigaat innarliinerit politiinut nalunaarutigisimallugit. Pissutsit tamaku itinerusumik nassuiarnissaannut paasissutissanik peqanngilagut, immaqqa tamanna annertunerusumik misissoqqissallugu pissusissamisuussagaluarpoq.

Inuusuttut politiinut attaveqartarnerinut assersuutissat:

Politiit oqarput suliassaq pisoqalisimasoq. Taama akineqarluni sakkortuvoq. Taamaattumik kissaatigaara suliassat tamarmik sularineqartalissasut, apeqqutaatinnagu pisoqalisimanersut pisoqalisimannginnersulluunniit.

Kingullermik pinngitsaalisaallunga atoqatigineqarama, tamanna-politiinut nalunaarutigineqarpoq.

INNARLIISUMUT KINGUNEQARTITSINISSAMIK KISSAATIT

Arnat angutillu tallimaagaangata ataaseq (22 %) isumaqarpoq, inuk kinguaassiuutitigut innarliisortik iliuuseqarfigineqartariaqartoq, tassa inuup inarsiisup iliuusai inummut innarliisumut kinguneqartinneqartariaqartut. Pingasuugaata ataaseq (37 %) isumaqanngilaq innarliisimaneq inummut innarliisimasimasumut kinguneqartariaqanngitsoq. Pingasuugaangata ataatsip (30 %) qanoq akissanerluni naluaa, sinnerisalu apeqqut akerusunngilaat.

Akissutininut suna tunuliaqutaanersoq oqaatigiuminaappoq, apersukkalli tamarmik qinnuigineqarput pisoqassappat qanoq pisoqarnissaa naatsumik allaasereqqullugu. Taamaattumik tamanna nassuiarniarlugu oqarasuaatikku apersuinermik akissutit issuaavigineqassapput.

Inuusuttorpaaluit isumaqatigiillutik isumaqarput kinguaassiuutitigut atonerluineq pillagaassutigineqartariaqartoq, eqqartuunneqarnikkut, innarliiffigisamit peeruttussanngorlugu eqqartuunneqarnikkut, imaluunniit taarsiisussanngorlugu eqqartuussaannikkut.

Inuusuttut pillaatissatut kissaataannut assersuutissat:

Taamaaliorssimasoq pillarneqassaaq.

Parnaarussaassaaq sakkortuumillu pillarneqarluni.

Pillarneqassaaq parnaarussivimmullu inissinneqarluni, taavalu nunaqarfik qimallugu allamut nuussalluni.

Pillarneqassapput parnaarussivimmullu inissinneqassallutik, up-
pernarsaatilluunniit amigataagaluarpata.

Taarsisussanngorlugu eqqartuunneqassaaq. Ilaqutariiusugut sak-kortuumik eqqorneqarpugut, tamannalu uanga siunnissannu sunniuteqarpoq. Imminut tatiginera aserorpoq.

Ilaasa eqqarsaatigineruaat arlaatigut katsorsartittariaqartoq - matumani innarliisimasut imigassamik atonerluisut katsorsartissallutik, taavalu aamma innarliisarnertik pissutigalugu katsorsartillutik. Inuusuttut akipput, innarliisup qanoq iliorsimanini paasisariaqaraa, paasisariaqaraa inummut innarliikkamut ajoqutaasumik kukkusumik iliorsimalluni.

Inuit innarliisimasut katsorsartinnissaannut inuusuttut kissaateqarnerinut assersuutissat:

Eqqartuunneqassaaq, parnaarunneqarluni, tamatumalu kingorna imigassamut katsorsartissalluni.

Ikiorneqassaaq soorlu taamaliorsimanermi paasinissaanut ikior-neqassalluni. Paasisariaqarpaa taamaaliorneq kinguneqartartoq.

Qanoq iliorsimanera pillugu oqaloqatigineqartariaqarpoq.

Inuusuttut sinnerisa inuaqatigiit akisussaanerattut taaneqarsinnaasoq qitiutippaat. Pisinnaatigaaffiit suunerisa ilikkarnissaat pingaartippaat, taamaaliornikkut ilisimaneqalissammat kinguaassiuutitigut attaveqatigi-innissaq allat piumasariinnarsinnaanngikkaat. Aammattaaq ammanerunis-saq ilinniartinneqarnerunissarlu oqaluuseraat, ilaatigut tv-kkut radiokkullu paasisitsiniaanikkut.

Ataasiakkaat immikkut taavaat, apeqquut naalakkersuinermik sulial-lit qaqittariaqaraluaat, taamaaliornikkut siunissami inuusuttut taama amerlatigisut innarlerneqartannginnissaat qulakkeerinniffigeqataaniarlugu.

Inuiaqatigiit akisussaaffiannik inuusuttut tikkuussinerinut assersuutissat:

Pisinaatitaaffiit nammineq ilisimasariaqarput, inuillu allat killis-satik ilisimassavaat.

Qanoq pisoqarsinnaanera ilisimareertannginnatsigu, tamanna pillugu ammanissaq pingaartuuvoq. Inerteqqutit kingunerigaj-uppaat killissanik qaangeerusunneq, taamaattumik qaammar-saanerunissaq ammanerunissarlu pitsaanerupput.

Tv-kkut radiokkullu pitsaaliuineq paasisitsiniaanerlu ingerlan-
neqassapput. Tamanna pillugu ilinniartitsisoqarnerussariaqarpoq.

Inatsisartuni oqaluuserineqassaaq, ilumoorunneqarneruniassam-
mat.

EQIKKAANEQ

Inuusuttut affaasa missaasa kinguaassiuutitigut innarligaasimanertik iner-
simasumut oqaloqatiginnissutigisimavaat. Ilutigisaanik kommunimi suli-
sumik oqaloqateqartoqarsimanngingajappoq, soorluttaaq aamma katsors-
artissimasoqanngingajalluni.

Ataasiakkaannguit innarligaanertik politiinut nalunaaru-
tigisimavaat, allat innarligaanertik politiinut nalunaarutiginiarsimagalu-
arpaat, iluatsissimanatilli, amerlanersaasalu innarligaanertik politiinut
nalunarutigisimanagu. Naak inuusuttup innarligaasimanini inersimasumut
oqaluusrisimagaluaangaguluunnit, amerlanertigut innarligaasimasoq
ikiorniarlugu iliuuseqartoqartanngilaq imaluunniit inuk innarliisimasoq
iliuuseqarfigineqartarani.

Tamatumunnga nassuiaatiginiarneqarsinnaavoq, naak kinguaas-
siuutitigut innarliisarneq kukkusumik iliornertut amerlanerussuteqartunit
isumaqarfigineqaraluartoq, innarliisarnerit qanoq qisuariarfiginissaat
iliuuseqarfiginissaallu, aammalu qanoq unitsinnissaat pillugit ilisimasat
suli amigarnerat.

Qanoq iliuuseqarsinnaanermut ilisimasat killeqarnerinut
peqqutaqataasinnavoq, kinguaassiuutitigut innarligaanerup innarli-
gaasumut sunik kinguneqarsinnaanera oqaasertaleruminaatsinneqartarmat.
Tamakku pillugit sullissinermi ilisamasat pigineqarput, isumaqarnarlunili
ilisimasat tamakku innuttaasunut ingerlateqqinnissat suli amigaataasoq.

Immikkoortut ilaat kapitalimi matumani sammineqartut kapitali
7-imi naggasiilluni misissueqqissaarnermi ilanngunneqanngillat. Tamatu-
munnga patsisaavoq paasisutissat kapitali 3-miittut inuusuttunik 90-inik,
misissuineri ilaasunik, oqarasuaatikkut apersuinernit pissarsiaammata.
Taamaallillutik paasisutissat pissarsiarineqarsimasut taakku, paasisutis-
sanut allanut naleqqiullutik inuusuttut sinnerinik sinniisutut ator-
neqarsinnaanatik. Taamaakkaluartoq kapitalimi tamatumani inassutigi-
neqarpoq: Kinguaassiuutitigut innarligaanerup meeqqanut/inuusuttunut
qanoq kinguneqartarnera pillugu qaammarsaanerup ukkatarinissaa

- ”Ikiueqqaarnertut” pitsaasutut, inuit tamarmik iliuuserisinnaasaattut isigineqartoq pillugu, qaammarsaanissamik ukkatarinninneq
- Sooq taamaaliornerup pissusissamisuunnginneranik oqaasertaliinis-samut ikiuineq
- Ikiorneqarnissamik neqeroorutini aallartitsisarnerit, ingerlareersullu, ingerlatiinnarnissaat (takuuk kapitali 1).

NAARTUNEQ, ERNINEQ, NAARTUNAVEERSAATIT NAARTUERSITTARNERLU

Kapitalimi matumani sammineqarput inuusuttut kinguaassiuutitigut attaveqatigiittarnerat kinguaassioartarnerallu. Misissuinermi arnat inuusuttut aperineqarput inuunerminni naartusimanersut, naartusimagunillu qitornartaarsimanersut. Tabel 4.1-imi takutinneqartutuut arnat misissuinermi peqataasut 38 %-ii naartunngisaannarsimapput. Sisamararterutaannit amerlanerulaartut (26 %) ataasiarlutik naartusimapput, pingajorarterutaallu (33 %) ataasiaannarnatik naartusimallutik. Arnat procent-innorlugi ikitsuinnaat (2 %) naluaat naartusimanerlutik.

TABEL 4.1
Kalaallit Nunaanni arnat inuusuttut inuutillutik naartusimanerat malillugu agguataarlugit.

Naartusimavit?	Pct.
Naagga, naartusimanngisaannarpunga	38
Aap, ataasiarlunga	26
Aap, arlaleriarlunga	33
Naluara	2
Katillugit	100 (81)

Oqaasertaa: Akissutit amerlassusaat ungaaluusigaavoq.
Najoqqutaq: SFI’p kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu 2014-imi misissuineria.

Inuutillutik ernisimanersut aperineqaramik, arnat 44 %-ii naagaarput, (tak. tabel 4.2). Arnat 56 %-ii ataasiarlutik arlaleriarlutilluunniit ernisimapput, arnallu taakku amerlanersaat ataasiinnarmik qitornartaarsimapput.

TABEL 4.2	
Kalaallit Nunaanni arnat inuusuttut inuutillutik ernisimanersut. Procent.	
Qitornartaarersimavit?	Pct.
Naagga	44
Aap, atatsimik qitornartaarsimavunga	42
Aap, arlalinnik qitornartaarsimavunga	14
Katillugit	100 (50)
Qqaasertaa: Akissutit amerlassusaat ungaaluusigaavoq. Najoqqutaq: SFI'p kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu 2014-imi misissuinera.	

Siullermik ernigamik arnat 15-iniit 25-nut ukioqarsimapput, siullermeerlutik erninnermini ukiui agguaqatigiissikkaanni 19,61-iullutik. Arnat affaanit amerlanerit siullermik erneqqaaramik 20-nik taakkunanngaluunniit ikinnernik ukioqarsimapput.

Arnat aamma aperineqarput inuutillutik naartuersissinanersut. 82 %-it akipput minnerpaamik ataasiarlutik naartuersissimallutik, arnat amerlanersaat (52 %) ataasiaannarlutik naartuersissimapput (tak. tabel 4.3). Arnat 18 %-ii naartuersinngisaannarsimapput.

TABEL 4.3	
Kalaallit Nunaanni arnat inuusuttut, naartuersissimaneri malillugit agguataarlugit. Procent.	
Naartuersinneq misigisimaviuk?	Pct.
Naagga, naartuersinngisaannarpunga	18
Aap, ataasiarlunga	52
Aap, arlaleriarlunga	30
Katillugit	100 (50)
Qqaasertaa: Akissutit amerlassusaat ungaaluusigaavoq. Najoqqutaq: SFI'p kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu 2014-imi misissuinera.	

NAARTUNAVERSAATINIK ATUINEQ

Aamma arnat aperineqarput naartunaveersaatit arlaannik ataani allattorimasunik atuisimanersut:

- Iisartakkat P-piller

- Iisartakkat Minipiller
- Spiral
- Usuup puua
- Pessar
- Atortut anisuumik toqutsisartut
- Piffissaq naartulernissamut isumannaatsoq
- Naartunaveersaatit allat.

TABEL 4.4

Kalaallit Nunaanni arnat inuusuttut naartunaveersaatinik atuisimanerinit agguataarlugit. Naartunaveersaatinik sorlernik atuisimanerinit agguataarlugit. Procent.

Naartunaveersaatitut atorineqartoq	Naagga	Aap	Naluara	Katillugit
Iisartakkat P-pillar	20	80	0	100 (81)
Iisartakkat Minipillar	74	23	2	100 (81)
Spiral	80	20	0	100 (81)
Usuup puua	15	85	0	100 (81)
Pessar	98	1	1	100 (81)
Atortut anisuumik toqutsisartut	93	5	2	100 (81)
Piffissaq naartulernissamut isumannaatsoq	78	11	1	100 (81)
	54	43	2	100 (81)

Oqaasertaa: Akissutit amerlassusaat ungaaluusigaavoq.

Najoqqutaq: SFI'p kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu 2014-imi misissuina.

Tabel 4.4-mi takutinneqarpoq naartunaveersaatit assigiinngitsut pillugit apeqquutinut arnat akissutaat. Takuneqarsinnaavoq arnat misissuinerimi amerlanerpaartaasa usuup puui iisartakkallu p-pillar naartunaveersaatitut atornerusaraat. Arnat apeqquummik akinnittut 85 %-ii 80 %-iilu taakku-ninnga atuisuuupput. Arnat ikinnerujussuit (1 %) pessar imaluunniit ator-tut anisuumik toqutsisartut /5 %) atorsimavaat.

Arnat ilarpassui (43 %) oqarput naartunaveersaatinit apeqquutini taagorneqartunit allaanerusunik naartunaveersaateqarsimallutik. Naar-tunaveersariaatsit pillugit apeqquutinut arnat 2-12 %-ii ”Naluara”-mik akissuteqarput. Assersuutigalugu arnat aperineqaramik piffissaq naartu-lernissamut isumannaatsoq naartunaveersaatitut atorneraat 11 %-ii ”Naluara”-mik akippit, 2 %-it aamma taama akippit aperineqaramik, iisartakkat mini-pillar, atortut anisuumik toqutsisartut imaluunniit naar-tunaveersariaatit allat atortarneraat.

Kingornatigut arnat aperineqarput ullumikkut naartunaveersaatin-ik atuinersut. Amerlanersaat (53 %) angerput, ikinnerussuteqaraluarlutilli

amerlasuut (43 %) naaggaarlutik. Ikitsunnguit akipput atoqueqartaratik (jf. tabel 4.5).

TABEL 4.5

Kalaallit Nunaanni arnat inuusuttut ullumikkut naartunaveersaatinik atuinerinut agguataarlugit. Procent.

Ullumikkut naartunaveersaammik atuivit?	Pct.
Naagga, atoqueqartanngilanga	4
Naagga	43
Aap	53
Katillugit	100 (81)

Oqaasertaa: Akissutit amerlassusaat ungaaluusigaavoq.

Najoqqutaq: SFI'p kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu 2014-imi misissuinera.

ARNAMIK NAARTUTITSISARNEQ

Naartutitsinaveersaatinik atuineq, arnamik naartutitsineq ataatanngornerlu pillugit angutit inuusuttut taamatuttaaq aperineqarput.

Angutit inuusuttut aperineqarput inuutillutik arnamik naartutitsisimanersut, naartutitsisimagunillu ataatanngorneq misigisimaneeraat. Tabel 4.6-imi takutinneqartutuut takku affaat sinnerlugit (56 %) arnamik naartutitsinngisaannarsimapput. Angutit missuinermi pegataasut pingajorterutaat sinnerlugit (36 %) ikinnerpaamik ataasiarlutik arnamik naartutitsisimapput. Ilaasa (9 %) naluaat naartutitsisimanerlutik.

TABEL 4.6

Kalaallit Nunaanni angutit inuusuttut naartutitsisimanersut akissutaannut agguataarneri. Procent.

Arnamik naartutitsisimavit?	Pct.
Naagga	56
Aap, ataasiarlunga	19
Aap, arlaleriarlunga	17
Naluara	9
Katillugit	100 (70)

Oqaasertaa: Akissutit amerlassusaat ungaaluusigaavoq.

Najoqqutaq: SFI'p kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu 2014-imi misissuinera.

Inuutillutik meeqqamut ataatanngorsimanersut aperineqaramik angutit affangajaat (48 %) naaggaarput (tak. tabel 4.7). 26 %it akipput meeqqamut ataatsimut ataatanngorsimallutik, 10 %-ingajaallu akillutik

meeqqanut arlalinnut ataatanngorsimallutik. Angutit inuusuttut ilarpaalui (16 %) oqarput nalullugu inuutillutik ataatanngorsimanerlutik.

TABEL 4.7

Kalaallit Nunaanni angutit inuusuttut inuutillutik meeqqamut ataatanngorsimane-
rinut agguataarlutit. Procent.

Meeqqamut ataatanngorneq misigisimaviuk?	Pct.
Naagga	48
Aap, meeqaamut ataatsimut ataatanngorsimavunga	26
Aap, meeqqanut arlalinnut ataatanngorsimavunga	10
Naluara	16
Katillugit	100 (31)

Oqaasertaa: Akissutit amerlassusaat ungaaluusigaavoq.

Najoqqutaq: SFI'p kinguaassiutitigut innarliisarneq pillugu 2014-imi misissuina.

Siullermik angutit ataatanngoramik 15-iiit 25-nut ukioqarsimapput, ukiui agguaqatigiissikkaanni 19,61-iullutik, tassa arnat anaananngoqqaaramik ukiuinut assingungajallutik. Angutit pingajorarterutingajaat (31 %) ataa-
tanngorsimasut naluaat ataatanngoqqaaramik qassinik ukioqarsima-
nerlutik.

Angutit aamma aperineqarput, aappaqarsimanersut naartuersissi-
masunik. 37 %-it naaggaarlutik apequt akivaat, 54 %-it akisut aap-
paqarsimallutik ikinnerpaamik ataasiarluni naartuersissimasumik (tak. tabel
4.8). 9 % akipput naartuersissimasumik aappaqarsimanerlutik nalullugu.

TABEL 4.8

Kalaallit Nunaanni angutit inuusuttut naartuersissimasumik aappaqarsimanerlutit
agguataarneqarlutit? Procent.

Naartuersissimasumik aappaqarsimavit?	Pct.
Naagga	37
Aap, ataasiarluni naartuersissivoq	27
Aap, arlaleriartuni naartuersissimavoq	27
Naluara	9
Katillugit	100 (70)

Oqaasertaa: Akissutit amerlassusaat ungaaluusigaavoq.

Najoqqutaq: SFI'p kinguaassiutitigut innarliisarneq pillugu 2014-imi misissuina.

NAARTUNAVERSAATINIK ATUINEQ

Arnatuulli angutit aperineqarput naartunaveersaatini aalajangersi-
masunik atuisimanersut:

- Usuup puua
- Atortut anissuumik toqutsisartut
- Piffissaq naartulernissamut isumannaatsoq
- Naartunaveersaatit allat.

Tabel 4.9-mi takuneqarsinnaavoq, arnatuulli usuup puua naartunaveersaatinit nalinginnaanerpaatut angutit atortaraat. Usuup puui angutit 84 %-iinit atorneqartarsimapput, tamannalu arnat atuisarnerinut assigungajappoq (85 %). Naartunaveersaatit allat annerpaamik 10 %-init atorneqartarsimapput. Naartunaveersariaatsinit atortut anissuumik toqutsisartut atorneqartarnerat qaqutigoornerpaavoq (4 pct.).

Angutit 10 %-iisa oqaatigaat, naartunaveersaatinit apeqqutigineqartunit naartunaveersaatinik allanik atuisarsimallutik. Maluginiagasaavoq angutit ilaat (10 %-it 19 %-illu akornanni) naartunaveersariaatsinik atorneqartunik apeqqummut ”Naluara”-mik akisimanerat, allaat usuup puuanik atuisarnermut apeqqummut, tassami usuup puuanik inuusuttut taakku atuisarnerat nalinginnaanerpaagaluarimat. Tamatuma ilimanarsisippaa naartunaveersaatit pilligut ilisimasat killegartut immaqalu aamma takutinneqarluni angutit inuusuttut kinguaassiuutitigut ataveqateqarniaraangamik qanoq iliuuseqartarnerisut, soorlu naartulinnginnissamut akisussaaffik arnamut / aapparmut tunniutiinnartarlugu, imaluunniit atoqueqarniaraangamik aalakoortarlutik.

TABEL 4.9

Kalaallit Nunaanni angutit inuusuttut naartunaveersaatinik atuisimanerinit agguataarlugit. Naartunaveersariaatsinut immikkoortillugit. Procent.

Naartunaveersariaatsit ataani allassimasut arlaat inuutillutit atorsimavigit?	Naaga	Aap	Naluara	Katillugit
Usuup puua	6	84	10	100 (70)
Atortut anissuumik toqutsisartut	83	4	13	100 (70)
Piffissaq naartulernissamut isumannaatsoq	73	9	19	100 (70)
Naartunaveersaatit allat	75	10	14	100 (70)

Oqaasertaa: Akissutit amerlassusaat ungaaluusigaavoq.

Najoqqutaq: SFI-p kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu 2014-imi misissuina.

Tamanna pereermat angutit aperineqarput, ullumikkut naartunaveersaatinik atuisarnerisut. 30 % akippat naartunaveersaatinik nammineq atuisarlutik, ikinnerussuseqartulli amerlasuut naaggamik akinngikkunik (43 %), akillutik arnaq naartunaveersaammik atuisuusooq. Taakkunanngi

ikitsuinnaat (4 %) akipput kinguaassiuutitigut attaveqateqartarnatik (tak. tabel 4.10).

TABEL 4.10

Kalaallit Nunaanni angutit inuusuttut naartunaveersaatinik atuisarnerinut agguat-aarlugit. Procent.

Ullumikkut naartunaveersaatinik atuisarpi?	Pct.
Naagga, kinguaassiuutitigut attaveqateqartanngilanga	4
Naagga	30
Aap, naartunaveersaatinik nammineq atuisarpunga	30
Arnaq naartunaveersaatinik atuisuuvoq	13
Naluara	23
Katillugit	100 (70)

Oqaasertaa: Akissutit amerlassusaat ungaaluusigaavoq.

Najoqqutaq: SFI'p kinguaassiuutitigut innarlisarneq pillugu 2014-imi misissuina.

Aamma inuutillutik naartunaveersariaatsit arlaannaannilluunniit "Nalu-ara"-mik akissuteqarneq, taavalu ullumikkut naartunaveersaatinik atui-nerannut apeqqummut "Naluara"-mik akissuteqarneq, imminnut ata-qatigiipput. Angutit 31-44 %-ii naartunaveersariaatsit sisamaasut arlaan-nik atuisumanerlutik nalullugu oqartut aamma naluat ullumikkut naar-tunaveersaatinik atuisarnerlutik.

NAMMINEQ PEQQISSUTSUMIK NALILIINEQ

Angutit taamatuttaaq aamma arnat qinnuigineqarput uuttortaat sisamanik immikkoortulik aallaavigalugu peqqissusertik nalileqqullugu, 1 = Peqqilluinnarpunga 4= Peqqinngilanga. Sisamararterutaanniit amerlanerit (78 %) akipput peqqilluinnarlutik imaluunniit peqqillutik. Ar-laannaalluunniit peqqilliiorluni akinngilaq, amerlagineqarsinnaasullu (9 %) akillutik peqqissusertik qanoq ittuunersoq nalullugu, tak. tabel 4.11.

Arnat angutillu peqqissutsiminnik namminneq naliliinerat assi-giinnigissuteqanngilaq.

TABEL 4.11

Kalaallit Nunaanni inuusuttut peqqissusaasa qanoq innerat malillugu agguataarnerlugit. Procent.

Peqqissutsit qanoq ippa?	Pct.
Peqqilluinnarpunga	23
Peqqippunga	56
Peqqikannerpunga	13
Peqqiippunga	0
Naluara	9
Kattillugit	100 (151)

Oqaasertaa: Akissutit amerlassusaat ungaaluusigaavoq.

Najooqutaq: SFI'p kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu 2014-imi misissuina.

EQIKKAANEQ

Arnat 60 %-ingajaat ikinnerpaamik ataasiarlutik naartusimapput, taak-kunanga amerlanerit ataasiarlutik naartusimallutik. Ullumikkut naartu-naversaatinik atuisarnermut tunngatillugu, arnat aperineqaramik naartu-naveersaatinik atuisarnerut, ikinnerussuteqartut amerlasuut (43 %) apeqqummut naaggaarlutik akipput.

Arnat affaat sinnerlugit ataatsimik arlallinnilluunniit qitornar-taarsimapput. Arnat siullermeerlutik qitornartaarsimasut agguaqatigiis-sillugit 20-inik ukioqarlutik qitornartaarsimapput.

Arnat 82 %-ii ikinnerpaamik ataasiarlutik naartuersissimapput, arnallu amerlanersaat (52 %) ataasiaanarlutik naartuersissimallutik. Misis-suinermi arnat amerlanersaasa usuup puui iisartakkallu naartunaveersaatit naartunaveersaatitut nalinginnaanerpaatut atortarpaat. Ikinnerussute-qartut amerlasuut (43 %) oqaatigaat ullumikkut naartunaveersatinik atuisarnatik.

Angutit pingajorarterutingajaat ikinnerpaamik ataasiarlutik ar-namik naartutitsisimapput. Amerlagineqarsinnaasut (9 %) naluaat ar-namik naartutitsisimanerlutik. Angutit pingajorarterutaannit amerlanerit ikinnerpaamik meeqqamut ataatsimut ataatanngorsimapput. Amer-lagineqarsinnaasut (16 %) nalunerarpaat inuutillutik ataatanngorsimaner-lutik. Angutit ataatanngoqqaaramik agguaqatigiissillugu 20-nik, arnat as-sigingajallugit, ukioqarsimapput.

Angutit affangajaasa oqaatigaat, arnaateqarsimallutik ikin-nerpaamik ataasiarlutik naartuersissimasumik. 10 % ataataarlugu akip-put nalullugu naartuersissimasumik arnaateqarsimanerlutik.

Misissuinermi angutit peqataasut amerlanersaasa usuup puui naartunaveersaatitut nalinginnaanerpaatut atortarpaat, taakkulu amerlasusaat arnat amerlaqatigingajappaat (85 %). Nartunaveersariaatsit, ussup puui ilanngullugit, atorneqartartut pillugit apeqqutitut angutit amerlanersaat "Naluara"-mik akipput. 40 %-ingajaat oqarput ullumikkut naartunaveersaatinik atuisaratik, imaluunniit arnaq naartunaversaatinik atuisartuusq. Angutit taamatuttaaq aamma arnat sisamararterutaat qaangerlugit peqqilluinnarlutik imaluunniit peqqillutik namminneq naliliipput.

Ataatsimut misissueqqissaarnermi, kapitali 7-imi, misissorneqarpoq pissutsit marluk ataani pineqartut arnat angutillu kinguaassiuutitigut innerligaasimaneritut attuumassuteqarnerisut:

- Arnat inuusuttut naartuersikulaneri
- Arnat erneqqaaramik ukiui.

INUUSUTTUT IMIGASSAMIK IKIAROORNARTUMILLU ATUINERAT

Kapitalimi matumani allaaserineqarpoq inuusuttut imigassamik ikiaroornartumillu atuinerat. Inuusuttut aperineqarput imigassartoqqaaramik (immiaaqqat, viinni imigassarlu kimittoq) qassinik ukioqarsimanersut. Akissutit naapertussagaanni arfineq-pingasut 18-illu akornanni ukioqarsimasut, agguaqatigiissillugit 15-inik ukioqarsimallutik. Affaat sinnerlugit (65 %) imigassartoqqaaramik 14-inik imaluunniit taakkuningaa ikinne-rusunik ukioqarsimapput. Inuusuttut qulit naluaat qassinik ukioqarsima-nerlutik, marlullu oqaatigaat imigassartunngisaannarsimallutik.

Aamma imigassartoqqaaramik arnat angutillu ukiumikkut assigi-inngissuteqalaarput. Angutit agguaqatigiissillugu 14-inik ukioqarsimapput taamaalillutillu arnanit (15-ingajannik ukioqartunit) ukiukinnerulaarsimal-lutik, kisitsisitigut naatsorsuinermi assigiinngissut malunnarluni ($p < 10$).

INUUSUTTUT AALAKOOQQAARAMIK UKIUI

Tamanna pereermat inuusuttut aperineqarput aalakooqqaaramik qassinik ukioqarsimanersut. Akissutaat naapertussagaanni arfineq-pingasut 20-llu akornanni ukioqarsimapput, agguaqatigiissillugit 15-nik ukioqarsimallutik. Affangajaat (48 %) aalakooqqaaramik 15-it inorlugit ukioqarsimapput. Taamaalillutik inuusuttut aalakooqqaaramik agguaqatigiissillugu ukiui,

imigassartoqqaaramik (14-inik ukioqarlutik) agguaqatigiissillugu ukiuinut qanittorujussuupput, aamma pisimasuni marluusuni taakkunani kisitsisigitut paasissutissat qassinillu ukioqarneq imminnut ataqatigiittorujussuullutik (uuttuutit nikerarneri = 0,87). Inuusuttunit akissuteqartunit aqqaneq-marluk naluaat aalakooqqaramik qassinik ukioqarsimanerlutik, marlullu oqarlutik inuutillutik aalakuunngisaannarsimallutik.

Aalakooqqaaramik arnat angutillu ukiui assigiinngisuteqanngingajapput. Naak angutit imertaleramik arnanit siusinnerusukut imertalersimagaluartut. Angutit 32 %-ii arnallu 34 %-ii duli 15-inik ukioqalernatik aalakooqqaarsimapput. Tassa imaappoq arnat imertalerneriniit aalakooqqaarnerinut piffissaq angutinut naleqqiullugu ataatsimut isigalugu sivisunerulaarpoq.

INUUSUTTUT ULLUMIKKUT QANOQ AKULIKITSIGISUMIK AALAKOORTARPAT?

Aamma maannakkut inissisimaneri pillugit inuusuttut aperineqarput: Qanoq akulikitsigisumik aalakoortarpat? Apeqput makkuninnga aki-neqarsinnaavoq: aalakuunngisaannarpunga, aalakuunngisaannangajappunga, qaammammut ataasiarlunga imaluunniit tassannga akuttunerusumik, ullut 14-ikkaarlugit, sapaatip akunneranut ataasiarlunga, ullut tamangajaasa aammalu naluara. Akissutit naapertussagaanni 38 %-it aalakuunngisaannarput imaluunniit aalakuunngisaannangajapput, 38 %-it qaammammut ataasiarlutik imaluunniit tassannga akuttunerusumik aalakoortarput, 15 % ullut 14-ikkaarlugit imaluunniit tassannga akuttunerusumik, 2 %-illu naluaat qanoq akulikitsigisumik aalakoortarnerlutik.

TABEL 5.1

Kalaallit Nunaanni inuusuttut ullumikkut qanoq akulikitsigisumik aalakoortarnerinut agguataarlugit. Procent.

Ullumikkut qanoq akulikitsigisumik aalakoortarpit?	Pct.
Qaammammut ataasiarlunga akuttunerusumilluunniit	76
Ullut 14-ikkarlutik akulikinnerusumilluunniit	22
Naluara	2
Katillugit	100 (149)

Qqaasertaa: Akissutit amerlassusaat ungaaluusigaavoq.
 Najoqqutaq: SFT’p kinguaassiutitigit innarliisarneq pillugu 2014-imi misissuinera.

Inuusuttut ullut 14-ikkaarlugit ataasiarlutik akulikinnerusu-milluunniit aalakoortartut, taavalu qaammammut ataasiarlutik akuttunerusumilluunniit aalakoortartut immikkoortikkaanni, takune-qarsinnaavoq inuusuttut tallimaagaangata ataaseq (22 %) ullut 14-ikkaarlugit akulikinnerusumilluunniit aalakoortartoq (tak. tabel 5.1).

Arnat angutillu qanoq akulikitsigisumik aalakoortarnerinut tunngatillugu assigiinngissut 8 procentpoint-iuvoq, annertugisassaanani. Arnat 17 %-ii sinnilaarlugit oqarput ullut 14-ikkaarlugit akulikinnerusu-milluunniit aalakoortarlutik, angutit 26 %-ii taamaaliortartut (tak. tabel 5.2). Arnat 4 %-iisa naluaat qanoq akulikitsigisumik aalakoortarnerlutik.

TABEL 5.2

Kalaallit Nunaanni inuusuttut ullumikkut qanoq akulikitsigisumik aalakoortarnerinut agguataarlugit. Suiaassusaannut immikkoortillugit. Procent.

Ullumikkut qanoq akulikitsigisumik aalakoortarpit?	Arnat	Angutit
Qaammammut ataasiarlunga akuttuneru-sumilluunniit	78	74
Ullut 14-ikkarlutik akulikinnerusumilluunniit	17	26
Naluara	4	0
Katillugit	100 (69)	100 (80)

Qqaasertaa: Akissutit amerlassusaat ungaaluusigaavoq. Pearson $\chi^2(2) = 4.89$ $p = 0.09$; p (Fisher's exact test) = 0.084.

Najoqqutaq: SFI p kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu 2014-imi misissuina.

HASHIMIK PUJORTARNERMI HASHIMILLUUNNIIT NERINERMI UKIUT

Hashimik pujortaqqaaramik imaluunniit hashimik nereqqaaramik qassinik ukioqarsimanagerinik apeqqummut inuusuttut akissutaat naapertussa-gaanni procentinngorlugu amerlasuut (41%) hashimik pujortanngisaan-narsimallutillu hashimik nerisimanngisaannarput. Akerlianik 11 %-it taa-ma ilioqqaaramik qassininik ukioqarsimanagerlutik naluaat. Inuusuttut sin-neri (48 %) ukioqanngitsuniit 22-nut ukioqarsimapput, agguaqatigiissil-lugu 15-inik ukioqarsimallutik. Tassa imaappoq inuusuttut hashitoqqaa-ramik imigassartoqqaarnerminnut naleqqiullugu ukioqqortuneru-laarsimapput (14-inik ukioqarsimagamik).

Imigassartoqqaarnermulli hashitoqqaarnermullu tunngatillugu ag-guaqatigiissillugit ukiut assigiinngissutaat soqutiginarpoq. Taama pisoqqaqqaarmat inuusuttut 10 %-ii aqqanilinnik imaluunniit taakkunanga

ikinnerusumik ukioqarsimapput. Naleqqiussissagaanni inuusuttut 4 %-ii imigassartoqqaaramik aqqanilinnik imaluunniit taakkunannga ikinne-rusunik ukioqarsimapput.

Siullerpaamik hashimik pujortaqqaarnermi nereqqaarnermiluun-niit ukiut eqqarsaatigalugit arnat angutillu ukiumikkut nikingassutaat 0,21-iuvoq.

ULLUMIKKUT HASHIMIK PUJORTARTARNERUP
HASHSIMILLUUNNIIT NERISARNERUP AKULIKISSUSAA

Aamma inuusuttut aperineqarput ullumikkut qanoq akulikitsigisumik ha-shimik pujortartarnersut nerisarnersulluunniit. Apeqqut makkuninnga akineqarsinnaavoq: taamaaliunngisaannarpunga, taamaaliunngisaan-nangajappunga, qaammammut ataasiarlunga akuttunerusumilluunniit, ullut 14-ikkaarlugit, sapaatip akunneranut ataasiarlunga, sapaatip akun-neranut arlaleriarlunga, ullut tamangajaasa aammalu naluara. Inuusuttut amerlanersaat (72 %) akipput hashimik pujortanngisaannarlutik imaluun-niit hashimi nerinngisaannarlutik. 6 %-it missaat oqarput ullut 14-ikkaarlugit akulikinnerusumilluunniit hashitortarlutik, 9 % akillutik qanoq akulikitsigisumik hash pujortartarlugu nerisarluguluunniit nalullugu.

TABEL 5.3

Kalaallit Nunaanni inuusuttut ullumikkut qanoq akulikitsigisumik hashimik pujort-artarnerinut nerisarnerinullu agguataarlugit. Procent.

Qanoq akulikitsigisumik ullumikkut hashimik pujortartarpit nerisarpilluunniit?	Pct.
Taamaaliunngisaannarpunga imaluunniit taamaaliunngisaannangajappunga	81
Qaammammut ataasiarlunga akuttunerusumilluunniit	11
Naluara	9
Katillugit	100 (151)

Oqaasertaa: Akissutit amerlassusaat ungaaluusigaavoq.

Najoqqutaq: SFT’p kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu 2014-imi misissuina.

Inuusuttut qaammammut ataasiaarlutik akulikinnerusumilluunniit hash-imik pujortartartut nerisartulluunniit, inuusuttunit sulì qaqutigoorneru-sumik taamaaliortartunit immikkoortikkaanni, takuneqarsinnaavoq inu-usuttut quliugaangata ataaseq (11 %) qaammammut ataasiarluni akulikin-nerusumilluunniit hashimik pujortartartoq nerisarluniluunniit (tak. tabel 5.3).

Arnat angutillu qassit qaammammut ataasiarlutik akulikinnerusumilluunniit hashimik pujortarneri imaluunniit hashimik nerisarneri imminnut naleqqiukkutsigit, takusinnaavarput taakku assigiinngissutaat annertusoq paasissutissallu kisitsisinngorutsigit malunnaatilimmik assigiinngissuteqartut (tak. tabel 5.4). Qaammammut ataasiarlutik akulikinnerusumilluunniit hashimik pujortartartut nerisartulluunniit procentinngorutikkaanni, angutit arnanut (5%) naleqqiullutik arnaniit sisamariaatingajammik (19 %) amerlanerupput.

TABEL 5.4

Kalaallit Nunaani inuusuttut ullumikkut qanoq akulikitsigisumik hashimik pujortarnerinut nerisarnerinullu agguataarlugit. Arnat angutillu immikkoortillugit. Procent.

Qanoq akulikitsigisumik ullumikkut hashimik pujortartarpit nerisarpilluunniit?	Arnat	Angutit
Qaammammut ataasiarlunga akuttunerusumilluunniit	95	81
Ullut 14-ikkaarlugit akulikinnerusumilluunniit	5	19
Katillugit	100 (62)	100 (Naagga)

Oqaasertaa: Akissutit amerlassusaat ungaaluusigaavoq. Pearson $\chi^2(1) = 6,62$; $p = 0,01$; p (Fisher's exact test) = 0,02.
 Najoqqutaq: SFI'p kinguaassiuutitigut innartiisameq pillugu 2014-imi misissuina.

EQIKKAANEQ

Imigassartoqqaaramik inuusuttut agguaqatigiissillugu 14,47-nik ukioqarsimapput, taakkulu affaat sinnerlugit 14-inik ikinnerusunilluunniit ukioqarsimallutik. Angutit inuusuttut arnaniit siusinaarnerulaarlutik imertalersimapput.

Inuusuttut aalakooqqaaramik arfineq-pingasuniit 20-nut ukioqarput, ukiui agguaqatigiissillugit 14,87-iullutik. Arnat angutillu nikingassuteqanngingajapput, naak angutit arnaninngaanniit siusinaarnerullutik imertalersimagaluartut. Inuusuttut tallimaagaangata(22 %) ullut 14-ikkaarlugit akulikinnerusumilluunniit ataaseq aalakoortarpoq.

Procentinngorlugit inuusuttorpaaluit (41 %) oqaatigaat hashimik pujortanngisaannarsimallutik imaluunniit hashimik nerisimanngisaannarlutik. Inuusuttut sinneri (60 %-ingajaat) hashimik pujortaqaaramik imaluunniit hashimik nereqqaaramik ukioqanngitsuniit 22-nik ukioqarsimapput, agguaqatigiissillugu 15-inik ukioqarsimallutik. Inuusuttut amerlanersaat (72 %) oqarput ullumikkut hashimik pujortanngisaan-

narlutik imaluunniit hashimik nerinngisaannarlutik. Inuusuttut quliugaan-gata ataatsimiit amerlanerulaartut qaammammut ataasiarlutik akulikinne-rusumilluunniit hashimik pujortartarput imaluunniit hashimik nerisarlutik. Procentinngorlugit angutit (19 %) arnanniit sisamariaatingajammik (5 %) amerlanerupput.

Kapitali 7-imi misissueqqissaarnerit ataatsimut katillugit misis-sorneqarpoq, pissutsit ataani allattorneqartut aammalu arnat angutillu kinguaassiuutitigut innarligaasimanerinut attuumassuteqarnerissut:

- Imigassartoqqaarnermi ukiut
- Aalakooqqaarnermi ukiut
- Akuttunerpaamik sapaatip akunneranut aalakoortarneq
- Akuttunerpaamik qaammammut ataasiarluni hashitortarneq.

INUUSUTTUT IMMINNUT PAASINITTAASIAT

Inuusuttut imminornissamik eqqarsaateqartarnerat, inuunerminnik naammagisimaarinninnerat namminnerlu nukissaminnik qanoq naliliinerat kapitalimi matumani qimerluussavavut. Kapitalimi tamatumani paasi-niarneqarpoq inuusuttut imminoriarsimanersut imaluunniit imminornis-samik eqqarsaateqarsimanersut, inuunerminnik qanoq naammagisi-maarinnitsiginersut kiisalu nukissaqarnertik ajornartorsiutitillu pillugit qanoq imminnut paasinnittaaseqarnersut.

IMMINORIARNERIT IMMINORNISSAMILLU EQQARSARNERIT

Inuusuttut pillugit kalaallit oqallinnerini imminortarnek imminoriartar-nerlu sammeneqartartorujussuupput. Angutit inuusuttut imminortarnerat oqallisaanerpaasarpoq, taamaaliortarnerlu inuuniarnikkut atukkat allan-ngorsimananerinut qisuariaatitut isigineqartarluni. Tabel 6.1-imi paasissutis-sat naapertorlugit arnat angutillu inuusuttut imminortarnek pillugu paa-sinnittaasii pillugit ilimagisat eqqortuunngillat.

Imminoriarsimanersut imaluunniit imminornissamik eqqarsarsi-manersut apeqqummut inuusuttut amerlanersaat akisimapput, 4 %-iinnaat akisimanatik.

Arnat inuusuttut pingajorarterutaat sinnilaarlugit (36 %) angutillu inuusuttut affaat (57 %) sinnerlugit oqarput, inuutillutik imminornissamik eqqarsanngisaannarsimallutik. Inuusuttut sinneri imminornissamik eqqarsarsimannngikkunik iminoriarsimapput.

TABEL 6.1

Kalaallit Nunaanni inuusuttut imminoriarsimasut imaluunniit imminornissaminnik eqqarsarsimasut. Arnat angutillu immikkoortillugit aamma ataatsimoortillugit. Procent.

	Arnat	Angutit	Arnat angutillu	Amerlas-susaat
Imminornissamik eqqarsaa-teqarsimannngisaannarpunga	36	57	46	69
Imminornissamik eqqarsaa-teqarsimavunga	41	19	30	46
Imminoriarsimavunga	21	19	20	30
Qanoq akissallunga naluara	2	6	4	6
Amerlassusaat	81	70		151

Najoqqutaq: SFI'p kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu 2014-imi misissuina.

Arnat inuusuttut affaat inulaarlugit (41 %) angutillu tallimararterutingajaat (19 %) imminornissaminnik eqqarsarsimapput. Tassa arnat angutillu ilarujussui taama eqqarsarsimapput. Ilutigisaanik arnat (21 %) angutillu (19 %) tallimararterutaasa missaaniittut imminoriarsimapput.

Tassa imaappoq inuusuttut tallimaagaangata ataaseq imminoriarsimavoq. Kisitsisit annilaarnarput. Kapitali 7-imi misissorneqarpoq inuusuttut imminornissamik eqqarsarsimaneri imminoriarsimanerilluunniit kinguaassiuutitigut inummik allamik attaveqateqaaqqaramik qassinik ukoqarsimanerinit paasissutissanut attuumassuteqarnerisoq. Aamma misissorneqarpoq kinguaassiuutitigut pisoqarnissanut inuusuttut aalajangeeqataasimanersut, kiisalu taama pisoqarmat kinguaassiuutitigut pisoqarnissanut aalajangiisoqarmat akuusimanersut aammalu atogateqarsinnaanermut ukiui inuussimanersut.

INUUNERMIK NAAMMAGISIMMAARINNINNEQ

Inuusuttut inuunerminnik naammagisimaarinninnertik uuttorttaat malillugu nalilersorpaat, 0 tassaalluni inuunermik naammagisimaarinninnginnerpaaffik, 10-lu tassaalluni naammagisimaarinninnerpaaffik. Inuusuttut amerlanersaat, arnat taamatuttaarlu aamma angutit, qullasinnerusumi inissisimapput, tassa imaappoq inuunerminnik naammagisimaarinnilluar-

lutik. Taamaattumik akissutit marlunngorlugit immikkoortissimavavut. Uuttuummi 0-6 naammagisimaarinnippallaannginnertut paasillugu, taavalu 7-10 naammagisimaarinnilluinnarnertut paasillugu. Tabel 6.2-mi arnat angutillu immikkoortillugit aamma ataatsimoortillugit, taakku inuunerminnik naammagisimaarinnippallaannginneri naammagisimaarinnilluinnarnerilu kiisalu Naluaramik akisut procentinngorlugit.

TABEL 6.2

Kalaallit Nunaanni inuusuttut inuunermik naammagisimaarinninnerat. Arnat angutillu immikkoortillugit aammalu ataatsimoortillugit. Procent.

Inuunermik naammaagisi- maarinnippallaannginneq	Arnat	Angutit	Arnat angutillu
Aap	15	13	14
Naagga	79	79	79
Naluara	6	9	7
Katillugit	100 (70)	100 (81)	100 (151)

Oqaasertaa: Amerlassusaat ungaluusigaavoq. Naammagisimaarinninneq appassissoq 0-6-imik kisitsisitalerneqarpoq, 0 tassaalluni naammagisimaarinninnginnerpaaffik taavalu 0 tassaalluni naammagisimaarinninnerpaaffik
 Najooqutaq: SFT’p kinguaassiuutigut innartisarneq pillugu 2014-imi misissuinera.

Inuusuttut (arnat angutillu)15%-ingajaat inuunerminnik naammagisi-
 maarinnippallaanngillat, inuusuttullu sinneri naammagisimaarinnilluarlu-
 tik.

NUKISSAT, AJORNARTORSIUTIT PIGINNAANERILLU PITSAASUT

Inuup naleqassutsiminik misigineranik nalilersuinermi Rosenberg-ip (Ro-
 senberg, 1986) naleqassutsimut uuttuutaa atorsimavarput, taanna
 naleqassutsimik nalinginnaasumik uuttortaanermi atorneqarnerpaasarpoq
 (Lindgaard, 2002; Vammen & Christoffersen, 2013). Naleqassutsimik
 misigineq imaluunniit imminut tatigineq nammineq pilluni pitsaasumik
 pitsaanngitsumilluunniit isumaqarneruvoq, tassa nammineq naleqassuseq
 pillugu ataatsimut naliliineq. Rosenberg-ip immersugassaliaa ineriartor-
 tinneqarsimavoq aallaavigineqarluni, inuk tassaasoo ”uumasunit” tamanit
 tassatuaasoo pineqartutut namminerlu isumaqartutut imminut qiviarsin-
 naasoo imminullu nalilersorluni. Taamaalilluni inuk imminut nalilersor-
 sinnaassuseqarpoq qanorlu pissuseqarnini qiviarsinnaallugu, taamatullu
 aamma inuit allat nalilersorsinnaalugit qanorlu pissuseqarnersut naliler-
 sorsinnaallugit. Tassa taanaavoq inuup ”naleqartutut misiginera” (Lind-

gård, 2002: s. 156). Inuup naleqartutut misiginera nassuiarniarlugu Rosenbergip uuttuutaa toqqagassanut qulinut agguarneqarsimavoq. Apeqqutigineqartunut ilaapput inuk iluatsissimanngitsutut, iluaqutaanngitsutut imaluunniit inuttut pitsaasunik piginnaanilittut, tulluusimaaraarutissaasutut, nalilittut imminullu ataqqisutut misiginersoq. Uuttuumi isumaqataalluinnarnermiit isumaqataanngilluinnarnermut qinigassartalimmi apeqqut ataaseq sisamanik akissutissartaqarpoq.

Imminnut paasinnittaasiat pillugu inuusuttut arlalinnik aperineqarput akisimasaminnik. Tabel 6.3-mi takutinneqarpoq arnat angutillu inuusuttut apeqqutitut tamanut akissutaat.

TABEL 6.3

Kalaallit Nunaanni inuusuttut imminnut paasinnittaasiat pillugu apeqqutitut isumaqataalluinnartut imaluunniit isumaqataanngilluinnartut amerlassusaat. Arnat angutillu immikkoortillugit aamma ataatsimoortillugit. Procent.

	Arnat Isumaqataalluinnarpunga imal. isu- maqataavunga	Angutit Isumaqataalluinnarpunga imal. isu- maqataavunga	Arnat angutillu Isumaqataallu maqataallu- innarpunga imal. isu- maqataavunga	Amerlas- susaat
Imminut naammagisimaarpunga	85	84	85	151
Suut tamaasa saperpakka	52 *	29	41	151
Pitsaasunik piginnaaneqangaatsi- arpunga	86	84	85	151
Amerlanertuulli pitsaasunik piginnaaneqartigaanga	85	79	82	151
Tulluusimaarutissaqaqaanga	41 *	33	37	151
Ilaannikkut iluaqutaanngitsutut misigisarpunga	44	33	39	151
Allatuulli naleqartigaanga	96	84 *	91	151
Imminut ataqqinerunissara kissaatigaluarpara	74	76	75	151
Isumaqaqqaasarpunga ilu- atsinngitsoorlunga	31	30	30	151
Imminut ajunngitsumik isu- maqarfigaanga	78	76	77	151

Qqaasertaa: Kisitsit ulloriartaleneqarsimappat arnat angutillug assigiinnginnerujussuannut tamanna nalunaqutsiineruvoq. Najoqqutaq: SFT'p kinguaassiutitigit innarliisarneq pillugu 2014-imi misissuina.

Matumani erserpoq inuusuttut ilarujussui (sisamaagaangata pingasut) pitsaasumik naliliinermut isumaqataasut: imminut naammagisimaarpunga, piginnaaneqangaatsiarpunga, amerlanertuulli pitsaasunik piginnaaneqartigaanga, aammalu allatuulli naleqartigaanga. Inuusuttut tamangajammik allatuulli naleqartiginerminnut isumaqataapput, 15 %-it imminnut naammagisimaanngitsuullutik, pitsaasunik piginnaaneqartutut isumaqaratik, ar-

lalinnik pitsaasunik piginnaaneqartutut misiginatik, taavalu aamma allatuulli pitsaatigisunik iliuuseqarsinnaanatik isumaqarlutik.

Oqaatigineqartut nuanniinnerusut qimerloorutsigit, amerlalaartut imminnut pitsaanngitsumik paasinnittaaseqarnermut apeqqutitut isumaqataapput. Imminnut tatiginerorusunnermut arnat angutillu tamarmik 75 %-ii isumaqataapput isumaqataalluinnarlutilluunniit. Suut tamaasa saperlugit, tulluusimaarutissaqaratik, iluaqutaanngitsutut misigalutik, imaluunnit isumaqaqqaallutik iluatsissimanatik, inuusuttut pingajorarterutaat qaangilaarlugit isumaqataapput isumaqataalluinnarlutilluunniit. Taama isumaqartut amerlapput, qanorlu iliuuseqarfiginissaat isummerfigineqartariaqluni.

Suiaassusaannut immikkoortikkaanni ataasiakkaanik assigiinngisuteqarput. Pitsaasumik oqaaseqartut eqqarsaatigissagaanni angutit ikinerulaartut akipput, allatuulli naleqartigisutut misigalutik – angutit inuusuttut 15 %-iisa missaanniittut taama oqarnermut isumaqataanngillat. Pitsaanngitsunik oqaaseqarnermut tunngatillugu arnat inuusuttut ilaat amerlasuut imminnut tatigivallaanngillat. Arnat inuusuttut 52 %-ii – angutit marloriaatingajaat – akipput suut tamaasa saperlugit. Soorlu aamma arnat inuusuttut (40 %-ingajaat) akisut tulluusimaarutissaqaratik aammalu iluaqutaanngilluinnartutut misigalutik.

Tabel 6.3-mi toqqagassat quliusut, Rosenbergip Self-Esteem Scale-anut naapertuuttut uuttortaammut ataatsimut katinneqarsinnaaput, tamatumuunakkullu inuusuttut namminerminnut paasinnittaasiat uuttortarneqarluni. Toqqagassat tamarmik 0-imiit 1-imut point-innassutaasarput, apeqqutaalluni isumaqataalluni isumaqataananiluunniit akisoqarnesoq. Point-it amerliartortillugit naleqartutut misigineq annikiliartortarpoq (Vammen & Christoffersen, 2013). Tamatuma inerneraa uuttortaat 0-imiit 10-mut kisitsisitalik. Titarnerit naapiffeqarnissaat toq-qarsimavarput, taamaalluni pointit tallimat amerlanerilluunniit, amerlanerpaamilli pointit qulit, tassaallutik appasissumik naleqartutut misigineq.

Kisitsit inernerit naatsorsoraanni arnat inuusuttut 28 % angutillu inuusuttut 20 % isumaqarput appasissumik naleqartutut imminnut isigalutik, tassaallutik inuusuttut pitsaasumik naliliinnermut isumaqataavallaanngitsut pitsaanngitsumik naliliinernut isumaqataanerullutik.

TABEL 6.4

Kalaallit Nunaanni inuusuttut appassissumik naleqartutut misiginerat. Arnat angutillu immikkoortillugit aamma ataatsimoortillugit. Procent.

Nammineq naleqassutsimik misigineq appassissoq	Arnat	Angutit	Arnat angutillu
Aap	28	20	28
Naagga	69	71	70
Naluara	2	9	5
Katillugit	100 (70)	100 (81)	100 (151)

Oqaasertaa: Amerlassusaat ungaluusigaavoq. Nammineq naleqassutsimik misigineq appassissoq ima paasineqarpoq 5-10 point uuttortaammii 0-imiit 10-mut.

Najoqqutaq: SFI'p kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu 2014-imi misissuina.

Kapitali 7-imi naggataarutaasumik ataatsimut naliliinermi, arnanut angutinullut tunngatillugu misissorneqarpoq, pissutsit ataani allattorsimasut aammalu inuusuttut kinguaassiuutitigut innarligaasimanerat imminnut ataqatigiinnersut:

- Inuusuttoq imminornissamik eqqarsaateqarsimava imaluunniit imminoriarsimava?
- Inuusuttup inuunini naammagisimaarpaa imaluunniit naammagisimaanngilaa?
- Inuusuttup imminut paasinnittaasia appasippa?

EQIKKAANEQ PISSUTSILLU IMMINNUT ATAQATIGIISSINNERAT

Misissuinerup inerneru pingaarutillit kiisalu paasisat imminnut ataqatigiinnerisa misissoqjissarneqarneri kapitalimi matumani sammeneqarput. Kinguaassiuutitigut innarliisarnep atugaanerata tamakkiernerusumik paasisaqarfineqarnissaa kiisalu kinguaassiuutitigut innarliisarnepit pissutsillu allat, misissuineru ilanngunneqartut allat, imminnut ataqatigiinnerisut misissornissaat siunertaavoq. Kinguaassiuutitigut innarliisarnepit pitsaaliorneqassappata, pissutsit suut atuuttarnersut ilutigisaanillu kinguaassiuutitigut innarliisarnepit pillugit annertunerusumik paasisaqarnerissaq pingaarpoq, taamaaliornikkut ilisimalerniarlugu innarliinerit sunik kinguneqartarnersut, aammalu kikkut suliniarfiginissaat naapertuunnersoq imaluunniit suut eqqomaffigisariaqarnersut pillugit ilisimasaqarnerulernissaq.

Immersugassat apeqquitalit atorlugik misissuineru, kinguaassiuutitigut innarliisarneq eqqorluinnartumik suussusersissallugu ajornakusoorsinnaavoq. Taavalu aamma ilisimatusaatigalugu misissuisumut ajornakusoorsinnaavoq eqqorluinnarlugu apeqquteqarnissaq aammalu immersugassamik apeqquitalimmik immersuisussamut paasinartumik aperinissaq ajornakusoorsinnaalluni. Taavalu aamma immersugassamik apeqquitalimmik akinnittup, qanganngortoq qanoq pisoqarsimaneranik eqqaamanninniarnera ajornakusoorsinnaalluni. Soorluttaaq aamma akisuteqartup innarlikkatut imminut illersorniarneranit imaluunniit innarliisimasoq innarliisutut naqissuserneqannginnissaanut illersorniarlugu, akis-

sutaa sunnerneqarsimasinnaasartooq. Kiisalu inernerit, taamungaannaq toqqaanikkut (tassa toqqakkat amerlasuunut sinniisunngortinnissaat) pisimagunik, tamanut atuuttunngortinnissaat ajornakusoorsinnaavoq, missiisuinermullu peqataasut ukiui aamma apeqqutaasinnaallutik.

Ajornartorsiutit assigiinngitsut sillimaffiginiarsimavavut. Assigiummik isumalinnik apeqqusiorniarsimavugut oqaaseqaasiernerillu mississorsimallugit taavalu aamma kalaallit sulisut peqatigalugit imai mississorsimallutigit, taakkulu ikiorsimavaatigit apeqqutigisatta akineqarnissaat naatsorsuutigisinnaaneripput, taamaallutik imarisai allanngortinnagit kalaallisuunngortinneqarsinnaallutik.

Kinguaassiuutitigit inummik allamik (inuk alla taanna qassiniluunniit ukioqaraluarpat) attaveqateqaqqaaramik inuusuttut qassinik ukioqarnersut ataasiakkaarlugit aperisarsimavavut, taamalu aamma apeqqutigisimavarput kinguaassiuutitigit attaveqatigiinnissamut inuusuttoq aalajangeeqataasimanersoq. Apeqqutit tamarmik akineqarsinnaasimapput. Ilutigisaanik akissutit ilaasa takutippaat, kinguaassiuutitigit innarliisarnermut tunngasunik suliaqarneq qanoq ajornakusoorsinnaasartigisoq. Kinguaassiuutitigit pisoqarnissaanut qanga aalajangeeqataasimaneq ilaasa nalunartittarpaat, ilaasalu eqqumaffigisanngilaat meeqqamik 15-it inorlugit ukiulimmik kinguaassiuutitigit sammisaqateqarnissaq inerteqqutaasoq, soorlu aamma pisut ilaanni inuusuttumik 18-it inorlugit ukiulimmik, angajoqqaatut akisussaagaanni (ass. angajoqqaarsiat) imaluunniit inuusuttumut atuartitsisutut akisussaagaanni (soorlu ilinniaratitsisuugaanni) ⁷ kinguaassiuutitigit iliuuseqateqarnissaq inerteqqutaasoq.

Taassuma saniatigit maluginiaqquneqassaaq kisitsisigit paasisat peqqutaasutullu taagukkat assigiinngimmata. Inuusuttut qisuariarnerinut suut peqqutaanersut uppersillugit qulakkeersinnaanngilavut, uppersilluguli qulakkeersinnaavarput inuusuttut qisuariarneri aammalu kinguaassiuutitigit innarligaasimaneri arlalitsigit imminnut ataqatigiitut.

KINGUAASSIUUTITIGUT ATORNERLUISARNERIT QANOQ ATUUTSIGINERAT

Inummik allamik kinguaassiuutitigit attaveqateqaqqaaramik inuusuttut amerlangaatsiartut ukiukitsunnguusumipput – arnat angutillu inuusuttut amerlaqatigiingajallutik:

7. Kalaallit Nunaanni pinerluttulerinermut inatsit, § 79 aamma § 80.

- Arnat angutillu 6-7 %-ii arfineq-marlunnik imaluunniit suli ukiukinnerullutik inummik allamik kinguaassiuutitigut attaveqateqqaarsimapput.
- Inuusuttut, suli inatsisitigut inerteqqutaasoq, tassa imaappoq suli 15-inik ukioqalernatik (matumani inuusuttut arfineq-mafrunnik ukiullit imaluunniit suli ukiukinnerusut ilanngullugit) inummik allamik kinguaassiuutitigut attaveqateqarsimasut, inuusuttut tamarmik 41 %-eraat, tassa Kalaalli Nunaanni pinerluttulerinermut inatsit naapertorlugu suli inerteqqutaatillugu. Matumanili arnat angutillu amerlasusaat malunnaatilmik nikingasorujussuuvoq⁸:
- Arnat inuusuttut 53 %-ii suli 15-inik ukioqalernatik inummik allamik kinguaassiuutitigut attaveqateqqaarsimapput
- Angutit inuusuttut 29 %-ii suli 15-inik ukioqalernatik inummik allamik kinguaassiuutitigut attaveqateqqaarsimapput.⁹

Tassa imaappoq arnat inuusuttut affangajaat angutillu inuusuttut pingasuaangata ataaseq imaluunniit sisamaagaangata ataaseq suli 15-inik ukioqalernatik inummik allamik kinguaassiuutitigut attaveqateqarsimasut. Pisut tallimaagaangata pisuni sisamani utsukut kujatsinneq pisarsimavoq, pisunilu tamani kiungaassiuutitigut attualaarinnittoqartarsimalluni.

Pisut ilaani inuusuttoq ukioqatingajamminik kinguaassiuutitigut attaveqateqartarsimavoq, pisut ilaani inummik utoqqaanerisumik kinguaassiuutitigut attaveqateqartarsimalluni. Ajoqusiisoq ajoqusikkaminiit ukiunik tallimanik angajulliugaangat nalinginnaasumik taamaaliorneq kinguaassiuutitigut innaarliinertut isigineqartarpoq. Matumani ajoqusigaq 15-it inorlugit ukioqarmat kinguaassiuutitigut innarliisoqarpoq (matumani pineqanngillat akuusut ukioqatigiingajappata, aammalu kinguaassiuutitigut attaveqatigiinnissamat tamarmik aalajangeeqataasimappata). Meeraq kinguaassiuutitigut pisoqarnissaanik pilerisaarerpasikkaluarpalluunniit, inersimasup (imaluunniit inuup utoqqaanerusup) akisussaaffigaa, kinguaassiuutitigut pisoqan-nginnissaa isumagissallugu.

Kinguaassiuutitigut inummik allamik attaveqateqqaaramik taama pisoqarnissaanut arnat angutillu inuusuttut 67 %-ii nammineerlutik aalajangeeqataasimapput. Arnat 21 %-ii angutillu 9 %-ii akipput, kinguaassiuutitigut inummik allamik attaveqateqqaaramik taama pisoqarnissaa

8. Oqaaseq "signifikant"/"malunnaatilik" atorineqartarpoq nikingassut ima annertutigigaangat nalaaatsoernerinnakkut nikingassutaanani. Tassa nikingassut, nassuiaatissarsiortariaqartoq.

9. Kisitsisit takku kapitali 2-mi kisitsisinit allaanerupput, inuusuttut "nalua"-mik akisimasut ilanngunneqannginnerat peqqutaalluni.

allat aalajangersimagaat. Arnat 13 %-ii angutillu 24 %-ii akipput siullermik taama pisoqaaqqaarmat aalajangeeqataasimanerlutik nalullugu (arnat 4 % kinguaassiuutitigut inummik allamik sulii attaveqateqarsiman-ngillat). Ataatsimut katikkutsigit takusinnaavarput arnat taamatuttaaq angutit pingajorarterutaat kinguaassiuutitigut allamik attaveqateqaaqqaaramik kinguaassiuutitigut attaveqatigiinnissamut aalajangeeqataasimanatik:

- Arnat inuusuttut 33 %-ii ¹⁰ kinguaassiuutitigut allamik attaveqateqaaqqaaramik, kinguaassiuutitigut attaveqatigiinnissamut aalajangeeqataasimanngillat
- Angutit inuusuttut 33 %-ii kinguaassiuutitigut allamik attaveqateqaaqqaaramik, kinguaassiuutitigut attaveqatigiinnissamut aalajangeeqataasimanngillat.

Inuusuttut kinguaassiuutitigut allamik attaveqateqaaqqaaramik, kinguaassiuutitigut attaveqatigiinnissamut aalajangeeqataasimanngitsut ilarpaalui 15-inik imaluunniit taakkunanga amerlanerusumik ukioqarsimapput. Qaaguukkut kinguaassiuutitigut atornerluineq pisarnersoq ersarissumik oqaatigiuminaappoq. Naliliinerpulli malillugu kinguaassiuutitigut innarsiisoqartarpoq, kinguaassiuutitigut pisoqarnissaanut inuusuttoq aalajangeeqataasimanngikkaangat. Tulliuttuni kinguaassiuutitigut innarliiner-nut nassuaatit pingasut misissoqqissaassavavut:

- *Siullermik pisoqarmat inuusuttoq 15-it inorlugit ukioqarpoq.* Tamanna arnat inuusuttut 53 %-iisa angutillu inuusuttut 32 %-iisa misigisimavaat.
- *Siullermik pisoqarmat inuusuttoq 15-it inorlugit ukioqarpoq AAMMALU nammineq aalajangeeqataaanani.* Tamanna arnat inuusuttut 22 %-iisa angutillu inuusuttut 5 %-iisa misigisimavaat.
- Kisitsisit taakku tabel 7.1-imi takutinneqarput. Tulliuttuni misissueqqissaarnermi pineqartut taakku pingasut sammineqarput.

10. Procentit kisitsinut ilivitsunngortikkaanni 33 %-iupput.

TABEL 7.1

Kalaallit Nunaanni inuusuttut kinguaassiuutitigut innarligaasimasut, kinguaassiuutitigut innarligaanermut uuttuutunut agguataarlugit. Arnat angutillu immikkoortillugit aamma ataatsimoortillugit. Procent. Inuit amerlassusaat ungaluusigaavoq.

Kinguaassiuutitigut innarligaanermut uuttuutit	Arnat	Angutit	Arnat angutillu
15-it inorlugit ukioqarlunga	53 (41/78)	32 (20/62) **	44 (61/140)
Siullermik nammineq aalajangiinngilanga	33 (26/78)	33 (23/70)	33 (49/148)
15-it inorlugit ukioqarpunga + nammineq aalajangiinngilanga	22 (17/78)	5 (3/62) ***	13 (20/140)

Oqaasertaa: Procent-inngorlugit kisitsisit kisitsisinit kapitali 2-mi takutinneqartunit allaanerusinnaapput, kisitsisinngortitsingaanni malunnaatilimmik allaassuteqartoqarneranik misiliinermi inuusuttut naluaramik akisut ilanngutinnginnatsigit. ** Arnat angutillu assigiinngissutaat malunnaatilimmik < 0,05,-uvoq, *** Arnat angutillu assigiinngissutaat malunnaatilimmik < 0,01,-uvoq. Kisitsisit ungaluuserneqartut ima atuarneqassapput "inuusuttunit 78-iniit 41-t" ilil.

Najoqqutaq: SFTi p kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu 2014-imi misissuina.

Tulliuttuni kinguaassiuutitigut innarligaasimanerit (assigiinngitsut pingasut) aammalu pissutsit tabel 7.2-mi allaaserineqartut malunnartumik imminnut ataqatiinneri sammeneqassapput.

SIULLERMEERLUNI KINGUAASSIUUTITIGUT ATORNERLUGAAREERNERUP KINGORNA ATORNERLUGAAQQINNERIT AMERLANERURIT

Arnat inuusuttut 15-it inorlugit ukioqarlutik kinguaassiuutitigut attaveqateqqaarsimasut, taamatuttaaq aamma arnat inuusuttut kinguaassiuutitigut attaveqateqarnissamik aalajangeeqataasimanngitsut, imaluunniit arnat inuusuttut 15-it inorlugit ukiullit aalajangeeqataasimanatillu, allanut naleqqiullutik malunnaatilimmik akulikinnerusumik kinguaassiuutitigut innarlernerqartarsimapput. Tamanna aamma angutitut inuusuttunut, aalajangeeqataaffiginngisaminnik kinguaassiuutitigut misigisaqarsimasunut atuuppoq, angutillu sinneritut atuunnani.

Tassa imaappoq kinguaassiuutitigut innarliinerit, pingaartumik arnanut tunngatillugu, innarliinernik nutaanik malitseqakkajuttut. Angutitut, namminneq aalajangeeqataasimanngitsunut tunngatillugu aamma taama ippoq.

INUNNGORFIK NAJUGAQARFILLU

Kinguaassiuutitigut innarligaasimaneq aammalu sumi inunngorsimaneq sumiluunniit najugaqarneq imminnut attuumassuteqanngillat, matumani arnanik taamatuttaarlu aamma angutini innarleeriaatsit pingasut eqqarsaatigalugit.

Tassa imaappoq nuna tamakkerlugu kinguaassiuutitigut innarliisoqartarpoq, kommuninillu ataasiakkaanik tikkuaasinnaanngilagut allanut naleqqiullutik malunnaatilimmik navianartorsiorfiunerusunik.

Taamaaqataanik aamma meeranermi sumi najugaqarsimanermut tunngatillugu, tassa angajoqqaani angajoqqaarsianiluunniit najugaqarsimaneq, malunnaatilimmik attuumassuteqanngilaq.

IMIGASSAMIK IKIAROORNARTUMILLU ATUINEQ

Arnat taamatuttaaq aamma angutit 15-iliitinnatik kinguaassiuutitigut attaveqateqaaqarsimasut, imaluunniit pisoqarnissaanik aalajangeeqataasimanngitsut, imigassartoqqaaramik aalakooqqaaramillu inuusuttunut allanut naleqqiullutik malunnaatilimmik ukiukinnerullutik taamaaliorsimapput. Tamanna aamma atuuppoq arnanut tunngatillugu, ataatsikkoortilugit misigisaqarsimasunut (15-it inorlugit ukioqarneq taavalu aalajangeeqataasimannginneq).

Arnat inuusuttut kinguaassiuutitigut attaveqateqaaqqaaramik, taama pisoqarnissaanik aalajangeeqataasimanngitsut, inuusuttunut allanut naleqqiullutik malunnaatilimmik akulikinnerusunik, akuttunerpaamik sapaatip akunneranut ataasiarlutik, aalakoortarput.

Arnat taamatuttaaq aamma angutit siusissukkat annertuumillu imigassartortalertarnerat, aammalu inuusuttut suli 15-inik ukioqarnatik aalajangeeqataaffiginngisaminnik inummik allamik kinguaassiuutitigut attaveqateqaaqarnerat, kiisalu taakkuninnga ataatsikkut misigisaqarsimanagerat, malunnaatilimmik imminnut ataqatigiipput.

Tamatumunnga suna peqqutaanersoq sumillu kinguneqartarnersoq oqaatigisinnaanngilarput, tassa imaappoq inuusuttut imigisassartorpallaarnerat peqqutaalluni kinguaassiuutitigut innarligaasarnersut imaluunniit kinguaassiuutitigut innarligaanerup kingunerisaanik imigassartortarnerasut.

Inuusuttunilli siusissukkut annertuumillu imigassartortartunik sullissisuugaanni, kinguaassiuutitigut innarligaasimaneq ajornartorsiuteqarnerannut ilaasutut isigissallugu pissusissamisuussaaq. Aamma qiviassallugu pissusissamisuussagaluarpog meeraq/inuusuttoq killissat pillugit qanog paasinnittaaseqarnersoq misissussallugu, tassa killiliussat qanog naapertuut-siginerinik paasinnissinnaassuseqarnersoq.

Angutit taamatuttaaq arnat inuusuttut kinguaassiuutitigut innarligaasimanerat hash-itortarnerallu imminnut attuumassuteqanngillat (taavalu aamma arnat inuusuttut hash-itortartut angutinit inuusuttunit ikinne-rullutik).

NAARTUNAVEERSAATIT, NAARTUERSINNERIT ERNINERILLU

Arnanut inuusuttunut siullermik misigisaqqaaramik 15-it inorlugit ukiqarlutik taama misigisaqarsimasunut (ikinnerpaamik ataasiarlutik) naartuersissimasunut tunngatillugu, arnanut allanut naleqqiullutik naartuersikulanerusarput. Kinguaassiuutitigut attaveqarnermik arnat misigisaqqaaramik aalajangeeqataasimanngitsut 21-iliitinnatik (ikinnerpaamik ataatsimik) qinortartaarsimasut, arnanut allanut naleqqiullutik qitornartaakulanerusarput.

Taamaalilluta paasivarput arnat inuusuttut sulii 15-inik ukuioqarnatik kinguaassiuutitigut attaveqateqarsimasut taavalu naartuersittarnerit ernisarnerillu imminnut ataqatigiittut.

Arnat angutillu ullumikkut naartunaveersaatinik atuisarnerat, taavalu kinguaassiuutitigut atornerlugaasimanerat malunnaatilimmik imminnut attuumassuteqanngillat. Taavalu aamma angutit innarligaasimanerat naartunaveersaartinillu atuinerat 21-liitinnatillu ataatanngorsimanerat imminnut attuumassuteqaratik.

KINGAASSIUUTITIGUT PISOQARNISSAANIK KISSAATIGINNINNGITSUMIK KINGUAASSIUUTINUT TUNNGASUNIK SAMMISAQATEQARTARNEQ

Angutit isigissagaanni angutit kinguaassiuutitigut pisoqarnissaanik aalajangeeqataasimanngitsut aammalu kingusinnerusuklut kinguaassiuutitigut

pisoqarnissaanik kissaatiginninngitsumik ataveqateqartarsimasut malunnaatilimmik imminnut attuumassuteqarput, tassa imaappoq kinguaassiuutitigut attaveqatigiinnissaq inuusuttup kisimi qinigarisimallugu.

Taamaattumik inerniliutikannerneqarsinnaavoq, angutit inummik allamik kinguaassiuutitigut attaveqateqaaqqaarnissaminnik aalajangeeqataasimanngitsut, angutitut allanut naleqqiullutik inunnik allanik kinguaassiuutitigut innarliinissaat malunnaatilimmik ilimanarnerusartoq. Matumanili eqqumaffigeqqussavarput misissuinermini peqataasut ikitsuinnaammata, tassami angutit ikitsuinnaat akissuteqarsimapput inummik allamik kinguaassiuutitigut attaveqaramik inuup allap tamanna kissaatigisimagaa.

PEQQISSUSEQ IMMINORTARNERLU

Peqqissusertik naliliiffeqqullugu inuusuttut qinnuigineqarsimapput. Arnat taamatuttaarlu angutit ilaannaannuluunniit kinguaassiuutitigut innarligaasimaneq peqqissutsiminnillu paasinninnerat imminnut attuumassuteqanngillat.

Aamma taamaappoq angutitut arnanulluunniit inuusuttunut imminornissamik eqqarsarsimasunut imminoriarsimasunulluunniit. Taaku imminnut attuumassuteqanngillat.

ILINNIAGAQARNEQ

Arnat inuusuttut suli 15-inik ukioqalernatik kinguaassiuutitigut attaveqarsimasut, kinguaassiuutitigullu attaveqartoqarnissaanik aalajangeeqataasimanngitsut meeqqat atuarfiat naammassigaangamikkut ilinniakkamik aallartitsisimasasut malunnaatilimmik qaqutigoornerupput. Taamaallilluni kinguaassiuutitigut innarligaasimanerup sivisuumik sunniuteqarsinnaanera ilimanarsivoq, soorlu ilinniagaqarnissaralumut sunniuteqarsinnaalluni.

INUUNERMIK NAAMMAGISIMAARINNINNEQ, IMMINUT PAASINNITTASEQ IKINNGUTEQARTARNERLU

Inuusuttut qinnuigineqarput, uuttortaammut 0-imiit 10-mut kisitsisitalimmut inuunerminnik naammagisimaarinninnertik inisseqqullugu. Arnat taamatuttaarlu angutit, kinguaassiuutitigut inummik allamik attaveqateqaqqaaramik 15-it inorlugit ukioqarsimasut, inuunerminnik naammagisimaarinninnerat inuusuttunut allanut naleqqiullutik malunnaatilimmik ajorneruvoq. Aamma arnat 15-it inorlutik ukioqarlutik kinguaassiuutitigut attaveqateqaqqaarsimasut peqatigisaanillu kinguaassiuutitigut pisoqarnissaanik aalajangeeqataasimanngitsut, inuunerminnik naammagisimaarinninnerat malunnaatilimmik ajorneruvoq.

Oqaatigineqartut assigiinngitsut pillugit, naleqartutut misiginer-mik/imminut tatiginer-mik tunngaveqartunik assigiinngitsunik uut-tuutaasartut, inuusuttut imminnut nalilernerat qiviassagutsigu, imminnut ataqatigiittoqarnera takusinnaavarput. Arnat taamatuttaarlu angutit inu-usuttut aalajangeeqataasimanngitsut, inuusuttunut allanut naleqqiullutik malunnaatilimmik ajornerusumik imminnut paasinnittaaseqarput. Tamanna aamma arnanut marluutillugit ataatsikkut misigisaqaarsimanut (15-it inorlugit ukioqarlutik aalajangeeqataasimanngitsut) atuuppoq.

Ikinnguteqarnerat pillugu oqaatigineqartunut inuusuttut akis-sutaat qiviarutsigit, inuusuttut aalajangeeqataasimanngitsut, inuusuttunut allanut naleqqiullutik malunnaatilimmik ikinnerusunik ikinnguteqarput.

Tabel 7.2 kinguaassiuutitigut innarligaasimanerup pissutsillu allat sammineqartut imminnut attuumassuteqarnerinik imaqarpoq.

TABEL 7.2

Kinguaassiuutitigut innarliinerit suussusii taavalu arnat, angutit taakkulu tamarmik misissuiffiginerint uuttuutit arlallit imminnut ataqatigiinnerint takussutissaq.

	Arnat	Angutit	Arnat angutillu
<i>Arnap/angutip nammineq aalajangigarinnigisaminik kingusinnerusukkut kinguaassiuutitigut iluuseqaqateqarsimaneri (naluara ilanngullugut) procent-inngorlugit</i>			
15-inik ukioqarluni imaluunniit taakunannga ukiukinnerulluni	Qaffasinne-ruvoq		Qaffasinne-ruvoq
Siullermik pisoqarmat nammineq aalajangiisimanngilaq	Qaffasinne-ruvoq	Qaffasin-neruvoq	Qaffasinne-ruvoq
15-it inorlugit ukioqarluni + aalajangiisimanani	Qaffasinne-ruvoq		Qaffasinne-ruvoq
<i>Kommuni tamani inunngorsimasut, procent-inngorlugit¹</i>			
<i>Kommunini tamani najugallit, procent-inngorlugit¹</i>			
<i>Meeraanerminni ilaqtutani allani/paaqutarinniffinni/peeqqat angertarsimaffiini/allani najugaqarsimasut, procent-inngorlugit¹</i>			
<i>Imigassartoqqaarnermi ukiorisat²</i>			
15-inik ukioqarluni imaluunniit taakunannga ukiukinnerulluni	Appasinne-ruvoq	Appasin-neruvoq	Appasinne-ruvoq
Siullermik pisoqarmat nammineq aalajangiisimanngilaq	Appasinne-ruvoq	Appasin-neruvoq	Appasinne-ruvoq
15-it inorlugit ukioqarluni + aalajangiisimanani	Appasinne-ruvoq		Appasinne-ruvoq
<i>Aalakooqqaarnermi ukiorisat</i>			
15-inik ukioqarluni imaluunniit taakunannga ukiukinnerulluni	Appasinne-ruvoq	Appasin-neruvoq	Appasinne-ruvoq
Siullermik pisoqarmat nammineq aalajangiisimanngilaq	Appasinne-ruvoq		Appasinne-ruvoq
15-it inorlugit ukioqarluni + aalajangiisimanani	Appasinne-ruvoq		Appasinne-ruvoq
<i>Akuttunerpaamik sapaatip akunneranut ataasiarluni aalakoortarneq, procent-inngorlugut¹</i>			
15-inik ukioqarluni imaluunniit taakunannga ukiukinnerulluni	Qaffainne-ruvoq		Qaffasinne-ruvoq
Siullermik pisoqarmat nammineq aalajangiisimanngilaq	Qaffainne-ruvoq		Qaffasinne-ruvoq
15-it inorlugit ukioqarluni + aalajangiisimanani			Qaffasinne-ruvoq

Tabel nangissaaq

TABEL 7.2 FORTSAT

Kinguaassiuutitigut innarliinerit suussusii taavalu arnat, angutit taakkulu tamarmik misissuiffiginerinit uuttuutit arlallit imminnut ataqatigiinnerinit takussutissaq.

	Arnat	Angutit	Arnat angutillu
<i>Akuttunerpaamik qaammammut ataasiarluni hash-itortarneq, procent-inngorlugit¹</i>			
<i>Armat ikinnerpaamik ataasiarlutik naartuersissimasut, procent-inngorlugit¹</i>			
	Qaffasinne-ruvoq	---	---
15-inik ukioqarluni imaluunniit taakunannga ukiukinnerulluni		---	---
Siullermik pisoqarmat nammineq aalajangiisimanngilaq		---	---
15-it inorlugit ukioqarluni + aalajangiisimanani		---	---
<i>Erninermi siullermi ukiut²</i>			
15-inik ukioqarluni imaluunniit taakunannga ukiukinnerulluni		---	---
	Appasinne-ruvoq	---	---
Siullermik pisoqarmat nammineq aalajangiisimanngilaq		---	---
15-it inorlugit ukioqarluni + aalajangiisimanani		---	---
<i>Arnat naartunaveersaatini atuisut, procent-inngorlugit¹</i>			
<i>Angutit naartunaveersaatini atuisut, procent-inngorlugit¹</i>			
<i>Kinguaassiuutitigut attaveqarnissamut kissaateqanngitsumut (naluara ilanngullugu) attaveqarsimasut, procent-inngorlugit¹</i>			
15-inik ukioqarluni imaluunniit taakunannga ukiukinnerulluni		Qaffasin-neru-voq	Qaffasinne-ru-voq
Siullermik pisoqarmat nammineq aalajangiisimanngilaq			Qaffasinne-ru-voq
15-it inorlugit ukioqarluni + aalajangiisimanani			Qaffasinne-ru-voq
<i>Peqqissut/peqqilluinnartut, procent-inngorlugit¹</i>			
<i>Imminornissamik eqqarsaateqarsimasut/imminoriarsimasut, procent-inngorlugit¹</i>			
15-inik ukioqarluni imaluunniit taakunannga ukiukinnerulluni			Qaffasinne-ru-voq
Siullermik pisoqarmat nammineq aalajangiisimanngilaq			Qaffasinne-ru-voq
15-it inorlugit ukioqarluni + aalajangiisimanani			Qaffasinne-ru-voq
<i>Inuunermini naammagisimaarinninneq appassissoq, procent-inngorlugit¹</i>			
15-inik ukioqarluni imaluunniit taakunannga ukiukinnerulluni	Qaffasinne-ruvoq	Qaffasin-neru-voq	Qaffasinne-ruvoq
Siullermik pisoqarmat nammineq aalajangiisimanngilaq			Qaffasinne-ru-voq
15-it inorlugit ukioqarluni + aalajangiisimanani			Tabel nangissaaq

TABEL 7.2 FORTSAT

Kinguaassiuutitigit innarliinerit suussusii taavalu arnat, angutit taakkulu tamarmik misissuiffiginerint uuttuutit arlallit imminnut ataqatigiinnerint takussutissaq.

	Arnat	Angutit	Arnat angutillu
<i>Imminut naleqartinneq/imminut tatigineq appassissoq, procent-inngorlugit¹</i>			
15-inik ukioqarluni imaluunniit taakunannga ukiukinnerulluni	Qaffasinne-ruvoq	Qaffasin-neru-voq	Qaffasinne-ruvoq
Siullermik pisoqarmat nammineq aalajangiisimanngilaq	Qaffasinne-ruvoq		Qaffasinne-ruvoq
15-it inorlugit ukioqarluni + aalajangiisimanani			
<i>Ikinnguteqassuseq²</i>			
15-inik ukioqarluni imaluunniit taakunannga ukiukinnerulluni	Appasinne-ruvoq	Appasin-neru-voq	Appasinne-ruvoq
Siullermik pisoqarmat nammineq aalajangiisimanngilaq			
15-it inorlugit ukioqarluni + aalajangiisimanani			
<i>Suli ilinniagagarniarnatik/ilinniagagarusunnatik akisut, procent-inngorlugit¹</i>			
15 ár eller yngre			Qaffasinne-ru-voq
Siullermik pisoqarmat nammineq aalajangiisimanngilaq	Qaffasinne-ruvoq		
15-it inorlugit ukioqarluni + aalajangiisimanani			
<i>Sivikitsuinnarmik sulifillit imaluunniit suliffeqanngitsut (ullup ilaanna/ulluq tamaat sulifilinnut paarlaallugit), procent-inngorlugit¹</i>			

Oqaasertaa: Tabel sukumiinerusooq ilanngussaq 3-mi takuuk.

1. Fisher's Exact test.
2. Wilcoxon Mann-Whitney test. "Qaffasinne-ruvoq" = pisarnera akulikinneru-voq; "appasinne-ruvoq" = pisarnera akuttuneru-voq, imaqqanngilaq = nalunnartumik immi- nut ataqatigiittoqqanngilaq.

Najoqqutaq: Kinguaassiuutitigit innarliisarneq pillugu SFI'p 2014-imi misissuineraniit paasisutissat kiisalu paasisutissat nalunaarsukkat.

MISISSUINERMI PAASISSAT SUMUT ATORNEQARSINNAANERI

Misissuinermi paasisat ulluinnarni sulinermi suliniutit kingunerisinnaasai pillugit eqqarsaatersuutit kapitali manna imaqarpoq. Innersuussutit taanagit "suliniutit kingunerisinnaassanik" taarusunneruvavut, tassami misissuinermi paasisat tamakkiisumik isiginnilluni inerniliunneqarmata, ulluinnarnilu arlalitsigut suliniuteqarnernik kinguneqarsinnaallutik. Inaarutaasumik naliliinerit aalajangiinerillu, Kalaallit Nunaanni inunnit pissutsinut piviusunut qaninnerullutik sulisunit, isumagineqartariaqarput.

Paasisat ataatsimut eqikkassagaanni paasisaq pingaarnerpaaq tassaavoq, meeqqanik (inuusuttunillu) kinguaassiuutitigut innarliisarnert pitsaanngitsunik sivisuumillu atasussanik sunniuteqartartut. Naak misissuinermi matumatut ittumi killileqqissaarlugu suna peqqutaanersoq taak-kulu kingunerisassai oqaatigineqarsinnaanngikkaluartut, arlalinnik ersaril-luinnartunik ataqatigiittoqarpoq paatsuugassaanngitsunik.

Paasisaq alla malunnarluinnartoq tassaavoq arnat angutillu inu-usuttut, pissutsinut assigiinngitsunut inersimasut inuunerinut tunngasunut pulajaarpallaartartut. Inuusuttut amerlasuut suli 15-inik ukioqalernatik kinguaassiuutitigut inooqatiginnermut ilaalertarput, taamaaqataanik aamma inuusuttut amerlasuut suli taama ukioqarlutik aalakooreersimasarput (ikikkaluartullu akillutik aalakoorniaannarlutik akulikitsunik imertarlutik). Tamatumunna uiggiullugu oqaatigineqarsin-naavoq, inuusuttut amerlasuut suli 20-inik ukioqalernatik

qitornartaqqaartartut (taavalu aamma naartuissittarnerit amerlallutik), kiisalu pingaartumik arnat inuusuttorpassuit meeqqat atuarfianni atuarnerunnaarnermik kingorna ilinniakkamik sumilluunniit aallartitsisimanatik. Imigassamik atuineq, naartunerpassuit, arnallu inuusuttut ilinniakkamik aallartitsisimanngitsut imminut ataqatigiipput, pissutsilli taakku pingasut aamma inuusuttut (arnat angutillu) kinguaassiutitigut innarlīgaasimane-rinut malunnaatilimmik attuumassuteqarlutik.

Tassunga atatillugu, naak nutaaliornerunngikkaluartoq, ka-jumissaarutigineqarsinnaavoq ataqatigiittarneq naartunaveersartarnerlu pillugit siusissukkut atuartitsisalnissaq pisariaqartoq. Inuusuttut taakku naartunaveersaatiniq pissarsisinnaappat, imaluunniit naartunaveersaatiniq pissarnissamut periarfissaqanngillat? Inuusuttut naartunaveersaatiniq imaaliillaannaq pissarsisinnaassagunik 15-inik imaluunniit taakku qaangerlugit ukioqartariaqarput¹¹, tassa imaappoq ima utoqqaatigisariaqarlutik kinguaassiutitigut attaveqateqarnissaq inatsisitigut periarfissaalluni. Inuusuttulli sulī inatsisitigut periarfissanngunninnerani kinguaassiutitigut inooqatigiinnermut ilaalersimasut, piviusunik ilinniartinneqarnissamik naartunaveersarnissamillu pisariaqartitsipput. Kalaallit Nunaanni meeqqat asanninneq, isumassuineq kinguaassiutitigut attaveqatigiinneq pillugit assigiinngitsutigut meeqqat atuarfianni atuartinneqartarput.¹² Atuarfimmi minnerit, akulliit angajulliillu atuartinneqartarput, atuartut kinguaassiutitigut attaveqarneq kinguaassiutitigullu killissat pillugit atuartinneqartarlutik. Taamaakkaluartoq pingasunik kaammattuuteqarpugut:

- Eqqarsaatigineqassasoq, kinguaassiutinut tunngasut atuartitsissutiginerini, kinguaassiutitigut innarliisarneq annertunerusumik sammineqartariaqartoq, tassunga ilaatillugu innarlīgaanissaq qanoq ingalatsinniarneqarsinnaanersoq, taamaakkaluartorli innarlerneqaraanni kina oqaloqatigineqarsinnaasoq.
- Sunngiffimmi ornittakkat ullumimiit annertunerusumik paasititsiniaavittut atorneqassasut, soorlu timip qanoq paarinissaanut tunngasut sammineqartarlutik, innarlīgaanissaq qanoq ingalatsinneqarsinnaanersoq il.il..

11. Napparsimasut inatsisitigut inissisimanerat pillugu Inatsisartut peqqussutaat nr. 6, 31. maj 2001-meersoq.

12. Atuarfimmi atuartitsissutini atuartitsissutinilu qanitariissuni alloriarfiit siunertaat kiisalu atuartitsissutit siunertaat ilikkagassatullu anguniagassat pillugit Namminersornerullutik Oqartussat nalu-naarutaat nr. 16, 24. juuni 2003-meersoq, , kapitali 11, § 35.

- Eqqarsaatigineqassasoq, niviarsiaqqat 12-nik, 13-inik 14-inillu ukiulit naartunaveersaatini atuisisinnaalernissaminut periarfissineqarssasut.

Siunnersuutit taakku marluk pissutsinik piviusunik, misissuinermi allaaserineqartunik, aallaaveqarput. Periarfissaq alla tassaavoq meeqqat kinguaassiuutitigut attaveqaaqartarnerat kinguartinniarlugu pissutsinik allanguiniarnissaq, taamaaliornikkut piumassutsiminnik piumassuserinngisaminnilluunniit inunnik allanik attaveqartarnerit, ukioqqortunerulaaner-nissaminut utaqqisissinnaasunngorlugu. Taamaakkaluartorli naartunaversarnissamut apeqqut attackusupparput, naartunaveersaatini atuini-kut naartuliaartarnerit naartuersittarnerillu pinngitsoortinneqarsinnaasammata, soorlu aamma qitornartaajaarpallaartarnerit ikilisinneqarpata, tamanna arnat inuusuttut meeqqat atuarfiat naammasisgaangamikku ilin-niaqassusaannut pitsaasumik sunniuteqarsinnaasoq.

Kinguaassiuutitigut innarliisarnerit amerlassusaat qiviarutsigu, kinguaassiuutitigut innarliisarneq pitsaaliorniarlugu immikkut sulini-uteqassagaanni, immikkoortut tallimat eqqumaffigissallugik naleqqut-tuussaaq:

- Inuusuttut tamarmik 7 %-ii (arnat 6 %-ii angutillu 7 %-ii) suli ukioqalinnginnerminniit arfineq-marlunnik ukioqalernerminnut kin-guaassiuutitigut misigisaqaaqaaarsimapput.
- Arnat inuusuttut katillutik 53 %-ii angutillu inuusuttut katillutik 29 %-ii, suli 15-inik ukioqalernatik kinguaassiuutitigut atta-veqaaqaaarsimapput, tassa imaappoq tamanna suli inatsisitigut iner-teqqutaasoq.
- Arnat inuusuttut katillutik 33 %-ii angutillu inuusuttut katillutik 33 %-ii, kinguaassiuutitigut inummik allamik attaveqaaqaarnissa-minnik aalajangeeqataasimanngillat.
- Arnani inuusuttut amerlanerussuteqartut (73 %) 13-inik, 14-inik 15-inillu ukioqarlutik kinguaassiuutitigut inummik allamik atta-veqateqaaqaaarsimapput. Arnat inuusuttut katillutik 21 %-ii angutillu inuusuttut 4 %-ii, aalajangeeqataaffiginngisaminnik kinguaassiuutiti-gut attaveqatigiinnermik misigisaqaaqaaramik 15-it inorlugit ukioqarsimapput.

Assigiinngitsutigut eqqarsaasersuuteqarnissaq tamatuma pisariaqalersippaa. Makku isummerfigineqarnissaat kaammattuutigissavarput:

- Inuusuttunik kinguaassiuutitigut attaveqateqanermi inuusuttoq qas-sinik ukioqaleraangat inerteqqutaajunnaartarnera pillugu Kalaallit Nunaanni pinerluttulerinermut inatsimmi najoqqutassat taama an-nertutigisumik unioqqutinneqartarnerat, qanoq isummerfigineqa-rusuppa? Matumani innuttaasut pitsaanerusumik paasitinneqarnis-saat isumaliuutigineqarsinnaavoq, soorlu TV-kkut naleqquttunik aal-lakaatitsinikkut, kinguaassiuutitigut innarliisarnerit politiinut nalu-naarutigineqaraangata suliassaq pitsaanerusumik ingerlanneqartaler-sinnaanersoq isumaliuutigineqarsinnaapput, aammalu isumaliutigi-neqarsinnaalluni inuit kinguaassiuutitigut innarliisamanertik pissuti-galugu eqqartuussaasut qanoq pillarneqartassanersut suliniutinillu al-lanik suliniarfigineqartassanersut. Video atorlugu meeqqat killi-siorneqartarnerat ullumikkumiit annertunerusumik atorneqartus-sanngorlugu eqqunneqarsinnaavoq tamatumalu najukkamiiginnarluni pisarnissaa isumagineqarsinnaalluni. Tassungalu ilanngullugu poli-tiit amerlanerit videokkut killisiuisartut ilinniarnitaanissaat isumagi-neqarluni.
- Illoqarfinni oqartussaaffiit akimorlugit suleqatigiinneq nukittorsarni-arlugu pitsanngorsarniarlugu suliniartoqarsinnaavoq, taamaaliornik-kut innarliisoqarsimaneranik pasitsaassisoqartillugu nalunaarutigin-nittoqartillugulu suliamik ilisimannittut ataatsimoorlutik iliuusissat pillugit isumasioqatigiissinnaasunngorlugit.
- Meeqqat inuusuttullu kinguaassiuutitigut innarligaasimanerup kingu-neranik kingunerlutsitsisut katsorsartinnissaannut neqeroorutit an-nertusarneqarnissaat eqqarsaatigineqarsinnaavoq.
- Taavalu aamma inuusuttut pingajorarterutingajaasa namminneq aala-jangeeqataaffiginngisaminnik kinguaassiuutitigut misigisaqqaarsi-manerisa ataatsimut isiginerullugu isummerfigineqarnissataa pingaaa-susaa tikkuarumavarput. Kikkut tamarmik namminneq aalajangiinis-saminnut pisinnaatitaaffiat, kinguaassiuutit pillugit atuartitsinermi ilanngutissallugu naleqquttuusinnaavoq. Kalaallit Nunaat Meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit FN-ip isumaqatigissutaa pillugu nuarsuarmi atuartitsillaqqinnerpaanut ilaavoq. Tassunga tunngatillugu eqqarsaatigineqarsinnaavoq, meeqqat pillugit isumaqatigiissutip atu-artitsissutiginerani, kinguaassiuutitut tunngatillugu nammineq aala-

jangiisinnaanermut pisinnaatitaaffik ilanngunneqarsinnaannginner-soq.

Isumaqarpugut kaammattuutigissallugu pingaarnerpaajusoq, innuttaasut, meeqqqat, taamatuttaaq inuusuttut inersimasullu – arnat angutillu – ilinniartinneqartariaqarnerat, taamaalillutik kinguaassiuutitigut innarliisarnerrup pissusissamisuunnginneranik paasisimasaqarnerulerniassammata. Tusaannarlugu imaaliaallaannagassaarpasikkaluarpoq, suliassarujussuullunili. Kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu misissuinitinni paasisatta ilagaat, ilaqutariit avataanni innarliinerit pinerusartut. Tamanna pissutigalugu kinguaassiuutitigut innarliisarnerrit pitsaaliorniarlugit ilaqutariinni inersimasut akuliutsinneqartariaqartut, soorlu illersuisussatut inissisimanagerinik, tassunga ilanngullugit qanoq iliorsinnaanerininik iliortariaqarnerinillu paasitillugit.

Kinguaassiuutitigut innarliisarnerrup pinaveersaartinniarnerranut atatillugu Kalaallit Nunaata innuttakissusia Kalaallit Nunaannik ajornartorsiortitsisunut ilaavoq. Illoqarfinni minnerni kikkut tamarmik imminnut ilisarismapput, aamma nuna tamaat isigissagaanni ilaqutariit imminnut ilisarismasut amerlapput. Immaqalu tamanna peqqutaalluni pisut isiginnigitsuusaarneqaaqqajaasarput, naak pissusissamisuunngitsumik pisoqarnera takuneqarsinnaasarluartoq, soorluttaaq aamma inuit ataasiakkaat isertukkatik kikkunnit tamananit takoqqunngisatigut toqqortortariaqartaraat. Kinguliuutillugu taaneqartoq aamma pingaaruteqarpoq innarligaasimagaanni siorasaartissimagaanniluunniit. Kinguaassiuutitigut attaveqatiginneq, inuit tamarmik iluaqutiginnaasaat pitsaasuvoq, pitsaannerpaassagalarporli inerisimalluarluni kinguaassiuutitigut attaveqateqarsinnaagaanni, aammalu aappariumasaq ilagisinnaagaanni.

Naggasiullugu kaammattuutigiumavarput meeqqanik, inuusuttunni inersimasunillu atuartitsinermi / paasissutissanik tunioraanermi pissut-sit ataani allassimasut ilanngunneqartarnissaat:

- Kinguaassiuutitigut innarligaanerup meeqqamut / inuusuttumut kingunerisartagaasa, kiisalu aniguiniarluni iliuuserisartakkat aammalu pisup kinguneranik sunniutaasartut qaammarsaatigineqarnissaasa qitiutinneqarnissaat
- Kikkut tamarmik suliniaqataanissaasa pingaassusiat, tassunga ilaallunni ”ikiueqqaarneq” pitsaasutut isigisaq suunersoq, tunngaviatigut

inuit tamarmik tunniussinnaasaat, pillugit qaammarsaanerup qitiutinnissaa

- Kinguaassiuutitigut innarliisarnerp akuersarneqarsinnaannginnerata oqaasertassaanik nassaarnissamut ikiorsiinissaq
- Ikiuinissamut neqeroorutinik aallartinneqarsimasunik, ingerlareersumasunillu, pilersitsiortornerup ingerlatiinnarnissaa.

Katsorsaanerup ingerlasup saniatigut allanik kaammattuutissaqanngilagut. Soorlu kapitali 1-imi takuneqarsinnaasoq, ukiuni kingulliunerusuni suliniuteqarpassuit nutaat ingerlanneqarsimapput. Isumarput malillugu suliniutit tamakku attanneqartariaqarput ineriartorteqqinneqarlutillu (ajornanngippallu naliliiffiqineqartariaqarlutik). Pingaarutilinnik aallartitsisoqarsimavoq, isumarpullu malillugu kinguaassiuutitigut innarliisarnerp qanoq kinguneqartarnera, tamatuma oqaluuserisarnerata pingaassusia taavalu aamma inuiaqatigiit, ilaqutariit inuillu ataasiakkaat akulerunnerisa pingaassusaat pillugit, innuttaasut ilisimasaqalernerat suliniutitut ilu-aqutaasinnaavoq.

ILANNGUSSAT

ILANNGUSSAQ 1 AKISSUTEQARTUT PROCENTINNGORNERI AAMMA ALLANUT QANOQ SINNIISUUTIGINERI

Kalaallit Nunaanni arnat angutillu 18-iniit 25-nut ukiullit immersugassanik apeqquitalinnik akinnissimasuni, inuusuttut qassit taamungaannaq toqqarneqarsimanersut ilanngussaq 1-imi qimerloorparvut. Taava aamma pissutit misissuinermi pingaartinneqartut aallaavigalugit, t.a. suiaassuseq, ukiut, nunap sortaani najugaqarneq ilinniartitaanerlu, peqataasut allanik qanoq sinniisuutiginerat nalilersorneqarpoq.

Allanik qanoq sinniutiginerup taamaallunilu aamma misissuinermi paasisanik misissueqqissaarnerup sumut pingaaruteqarnera pillugu paasissutissat pingaarutillit eqikkarneqaaqqaassapput. Tamatuma kingorna paasissutissat sammisamut tunngasut sukumiisumik sammineqassapput. Nalunaarusiamik atuartut paasissutissat sukumiisut piumanngikkunik atuaqissaartariaqanngilaat, kajumissaarutigissavarpulli eqikkaanermi suut sammineqarnerisut misissoqqullugit.

EQIKKAANEQ

Immersugassanik apeqquitalinnik akissutini taamungaannaq toqqakkani inuusuttut 38 %-ii immersugassamik apeqqutitut akissuteqarsimapput. Inuusuttut akissuteqarsimasut inuusuttullu akissuteqarsimanngitsut im-

minnut naleqqersuukkutsigit, isumaqarpugut ataatsimut isigalugu, inuusuttut ukiui sumilu najugaqarneri eqqarsaatigissagaanni paasissutissat pineqartut misissuiffigisanik sinniilluarsinnaasut, suaasusaalli ilinniarsimassusaallu eqqarsaatigissagaanni arlalitsigit equngasoqarluni.

Arnat akissuteqarsimasut amerlanerpaajupput taamungaannaq toqqakkanit 8 procentpoint-inik amerlanerugamik. Inuusuttut ilinniagaqarsimanersut, inuusuttunit misissuinermit peqataasunit amerlanerupput. Inuusuttut misissuinermit peqataasut ilinniarnertuunngurniarfimmi atuarsimasut imaluunniit inuussutissarsiummik ilinniagallit taamungaannaq toqqakkanut sanilliullutik amerlanerupput, inuusuttulli meeqqat atuarfianni 10. klasse-mi naammassinnissimasunut imaluunniit naammassinnissamasutut naatsorsuunneqartunut tunngatillugu taamaallaat angutit ikinerussuteqarnerat malunnarpoq.

Inuusuttut taamungaannaq toqqakkat aammalu immerssugassami apeqqutini akinnissimasut ukiumikkut assigiinngissutaat taamaallaat 0,08-aavoq. Nunami sumi najugaqarnerinut, matumani assigiimmik eqqarsaatigalugit kommuni najugaqarfigisaq imaluunniit sumi najugaqarneq, tunngatillugu inuusuttoqatigiikkaat taakku marluk pillugit kisitsisigit paasissutissani assigiinngissutaat malunnaateqanngilaq. Misissuinermit peqataasut sumi najugaqarneri aallaavigalugit taamungaannaq toqqakkanut naleqqiullugit kommunikkaartumik nikingassutaat annerpaaffimmini 8 procentpoint-iuvoq.

Peqataasut kommunenit sisamaneersut suaassusaannut tunngatillugu, angutit peqataasut kommunikkaartumik agguataarsimanerat angutinit taamungaannaq toqqakkanit allaanerungaangillat, Qaasuitsulli Kommuniani arnat amerlanerungaatsiarlutik.

Sumi najugaqarnermit tunngatillugu (illoqarfimmi, nunaqarfimmi savateqarfimmiluunniit) najukkanut agguataarsimaneq pillugu taamungaannaq toqqakkanut naleqqiullutik, misissuinermit najukkanut agguataarinermit peqataasunit 3 procentpoint-ingajannit amerlanerusunik allaanerussuteqarput. Arnat angutillu misissuinermit peqataasut sumi najugaqarnerinut agguataarneqarneri, angutit arnallu taamungaannaq toqqakkat sumi najugaqarnerinut agguataarneranniit assigiinngissutaat maluginiagassartaqanngilaq.

AKISSUTEQARTUT PROCENTINNGORNERI

Inuusuttunit 400-usunit Naatsorsueqqissaartarfimmit taamungaannaq toqqakkanit inuusuttut 377-it attavigaavut, misissuinermit peqataanis-

saannik qinnuiginiarlugit. Immersugassat apeqqutitallit inuusuttunut 23-nut allakkerivikkut nassiunneqartut uterput, tamatumunna peqquataagunarluni inuit allattorsimaffianni nuunnermi sumi najugaqalersimanerup nalunaarutigineqarsimannginnera.

Inuusuttunit 377-iusunit 151-it attavigineqartut, allakkatigut internet-ikkulluunniit ilaatigullu taakku tamaasa atorlugit, immersugassamik apeqqutitalimmik akinnipput. Inuusuttut taamungaannaq toqqagaasimasut tamaasa tunngavigalugit naatsorsussagaanni akisut procentinngoraanni 38 %-iupput (151/400). Taassuma saniatigut inuusuttunit saaffgineqartunit akissuteqartut procentinngorlugit naatsorsornerini immersugassamik apeqqutitalinnik akinnittut procentinngortinneqarput. Saaffgineqartunit akissuteqartut 40 %-iullutik (151/377).

ALLANUT SINNIISUUNEQ

Apeqput tullinnguuttoq tassaavoq nunami innuttaasuni 18-iniit 25-nut ukiullit tamarmiusut, 151-init peqataasunit qanoq sinniisuuffigineqartiginersut. Sinniisuunermit apeqqut kisitsisigut paasissutissanik misissueqqissaarneq tunngavigalugu uppernarluartunik inerniliinissamut suniuteqarpoq.

Misissuinermit tunngavissatut aalajangiussat sisamat aallavigalugit, inuusuttut misissuinermit peqataasut innuttaasut tamarmik inuusuttaanik sinniisuunerinit apeqqut misissorneqarpoq:

1. Suaassuseq
2. Ukiut
3. Nunami siaruarsimaneq
4. Ilinniagaqarneq.

Qassinik ukioqarnermit nunamilu siaruarsimanermit tunngatillugu, inuusuttut taamungaannaq toqqakkat amerlalaartut immersugassamik apeqqutitalinnik akinnissimanngikkaluartut, paasissutissat allanut sinniisuutinneqarsinnaasut, misissueqqissaarnermit takutinneqarpoq. Inuusuttunullu taamungaannaq toqqagaasimasunut tunngatillugu inuusuttut immersugassamik apeqqutitalimmik akinnissimasut, suaassusaannut ilinniasimasusaannullut tunngasutigut equngasortaqarput.

Tabelimi ilanngussami B1.1-imi takutinneqarpoq, taamungaannaq toqqakkanit arnat akissuteqartut amerlanerusut. Taamungaannaq toqqakkat 46 %-ii arnaapput, immersugassamilli apeqqutitalimmik akis-

suteqartut 54 %-ii arnaallutik. Tassa imaappoq arnat akissuteqartut procentpoint-inik arfineq-pingasunik amerlanerupput.

ILANNGUSSAQ TABEL B1.1

Kalaallit Nunaanni inuusuttut taamungaannaq toqqakkat suaassusaanut agguat-aarlugit. Immersugassamik apeqqutitalimmik akinnissimanerinit immikkoortil-lugit. Procent.

Suaassuseq	Immersugassamik apeqquti-talimmik akinnissimasut		
	Naagga	Aap	Katillugit
Angut	59	46	54 (216)
Arnaq	41	54	46 (184)
Katillugit	100 (249)	100 (151)	100 (400)

Qqaasertaa: Pearson $\chi^2(1) = 5,704$; $p = 0,017$.

1. Amerlassusaat ungaluusigaavoq.

Najoqqutaq: Kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu SFI’p 2014-imi misissuineranit paasisutissat kiisalu paasis-sutissat nalunaarsukkat.

Pineqartulli taakku marluk ukiumikkut nikingassutaat kisitsisigut nalu-naarsuinermit tunngatillugu malunnaatilimmik assigiinnigissuteqanngilaq. Inuusuttut immersugassamik apeqqutitalimmik akinnittut agguaqatigiis-sillugu 21,44-inik ukioqarput, inuusuttut taamungaannaq toqqakkat aggu-aqatigiissillugu 21,36-nik ukioqartut.

Nunamut siaruarsimanerinit tunngatillugu aamma pineqartut taakku marluk kisitsisitigut nalunaarsuinermit tunngaattillugu malun-naatilimmik assigiinnigissuteqanngillat, matumani assigiimmik eqqarsaatigineqarlutik kommuni najugaq imaluunniit sumi najugaqarneq. Ilanngussaq tabel B1.2-mi takutinneqarpoq Kommune Kujallermi naju-gallit taamungaannaq toqqakkat 11 %-iusut, peqataasullu 10 %-iullutik. Tassa imaappoq akissutinit tamarmiusunut naleqqiullutik ikinnerulaarput. Paarlattuanik inuusuttut Qaasuitsup Kommunianeersut amerlanerulaar-put, tassa taamungaannaq toqqakkanit 33 %-iusunit peqataasut 40 %-iummata. Assigiinnigissutilli taakka amerlassusaat ima annertutiginnigilaq, misissuinerup sinniisuussussaanut sunniuteqarsinnaalluni.

Kommunini sisamaasuni suaassuseq aallaavigalugu immersugas-sanik apeqqutitalinnik misissuinermit peqataasimasut immikkoortiternerat misissorutsigu, takusinnaavarput angutit taamungaannaq toqqakkat amer-lassusaannut naleqqiullugu angutit kommuninut agguataarneriniit malun-naatilimmik allaanerussuteqanngitsoq, arnanulli tunngatillugu taamaan-nani.

ILANNGUSSAQ TABEL B1.2

Kalaallit Nunaanni inuusuttut kommunikkaartumik taamungaannaq toqqagaane-
rat malillugu agguataarneri. Immersugassamik apeqqutitalimmik akinnissimane-
rinut immikkoortillugit. Procent.

Kommune	Immersugassamik apeqquti- talimmik akinnissimasut		Katillugit
	Naagga	Aap	
Kommune Kujalleq	12	10	11 (45)
Kommuneqarfik Sermersooq	40	34	38 (151)
Qaasuitsup Kommunia	28	40	33 (130)
Qeqqata Kommunia	20	16	19 (74)
Katillugit	100 (249)	100 (151)	100 (400)

Oqaasertaa: Pearson $\chi^2(3) = 5,8$ Naagga2; $p = 0,118$.

1. Amerlassusaat ungaluusigaavoq.

Najoqqutaq: Kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu SFI'p 2014-imi misissuineranit paasisutissat kiisalu paasisutissat nalunaarsukkat.

Ilanngussami tabel B1.3-mi takutinneqarpoq, angutit kommunikkaar-
tumik taamungaannaq toqqakkat amerlassusaat kommunikkaartumik
angutit peqataasut amerlassusaannut assingungajalluinnartoq. Taa-
mungaannaq toqqakkat amerlassutsimikkut assigiinngissutaat amerlaner-
paamik 2 procentpointiuvoq, Kommuneqarfik Sermersuumi kommunillit
angutit taamungaannaq toqqakkat 35 %-iullutik, taakkunanngalu misis-
suinermi peqataasut angutit 33 %-iullutik.

Ilanngussami tabel B1-4-mi takutinneqarpoq aamma arnanut
tunngatillugu allanut sinniissuneq taamaattoq. Tamatumunnga peqputaa-
nersaavoq, arnat peqataasut Qaasuitsup Kommunianeersut taamangaan-
naq toqqakkanut naleqqiullutik akissuteqartut 13 procentpoint-ingajannik
amerlanerunerat. Kommune arnat taamunaannga toqqakkat 30 %-iisa
kommunitut najugaqarfigaat, arnat misissuineri peqatasut 43 %-eralugit.
Tassa imaappoq peqataasunit tamanit arnat Qaasuitsup Kommuniane-
ersut amerlanerupput.

ILANNGUSSAQ TABEL B1.3

Kalaallit Nunaanni angutit inuusuttut taamungaannaq toqqakkat kommuninut agguataarneqarneri. Immersugassamik apeqquitalimmik akinnittunut immik-koortillugit. Procent.

Kommune	Immersugassamik apeqquitalimmik akinnisimasut		Katillugit
	Naagga	Aap	
Kommune Kujalleq	10	11	10 (22)
Kommuneqarfik Sermersooq	36	33	35 (75)
Qaasuitsup Kommunia	34	36	34 (74)
Qeqqata Kommunia	21	20	21 (45)
Katillugit	100 (146)	100 (70)	100 (216)

Qqaasertaa: Pearson $\chi^2(1) = 0,36$; $p = 0,95$; p (Fisher's exact test) = 0,94.

1. Amerlassusaat ungaluusigaavoq.

Najoqqutaq: Kinguaassiuutitigut innarlisarneq pillugu SFT'p 2014-imi misissuineranit paasisstissat kiisalu paasisstissat nalunaarsukkat.

ILANNGUSSAQ TABEL B1.4

Kalaallit Nunaanni angutit inuusuttut taamungaannaq toqqakkat kommuninut agguataarneqarneri. Immersugassamik apeqquitalimmik akinnittunut immik-koortillugit. Procent.

Kommune	Immersugassamik apeqquitalimmik akinnisimasut		Katillugit
	Naagga	Aap	
Kommune Kujalleq	16	9	13 (23)
Kommuneqarfik Sermersooq	46	36	41 (76)
Qaasuitsup Kommunia	20	43	30 (56)
Qeqqata Kommunia	18	12	16 (29)
Katillugit	100 (146)	100 (70)	100 (184)

Qqaasertaa: Pearson $\chi^2(1) = 11,61$; $p = 0,009$; p (Fisher's exact test) = 0,009.

1. Amerlassusaat ungaluusigaavoq.

Najoqqutaq: Kinguaassiuutitigut innarlisarneq pillugu SFT'p 2014-imi misissuineranit paasisstissat kiisalu paasisstissat nalunaarsukkat.

Najugaqarfimmut tunngatillugu (illoqarfik, nunaqarfik imaluunniit savaateqarfik) ilanngussami tabel B1.5-imi takutinneqarpoq, misissuinermi peqataasut taamungaannaq toqqakkat sumi najugaqarnerisa aggutaarsimanerat 3 procentpoint-ingajannik nikingassuteqartoq, taamaatumillu allanik sinniisuunermut sunniuteqarnani. Assersuutigalugu inuusuttut misissuinermi peqataasut 89 %-iupput, taamungaannaq toqqat 87 %-iusut. Paarlattuanik inuusuttut savaateqarfinneersut taamungaannaq toqqakkat 1 %-iupput, misissuinernulli peqataanngivillutik.

ILANNGUSSAQ TABEL B1.5

Kalaallit Nunaanni inuusuttut sumi najugaqarneri aallavigalugit taamungaannaq toqqakkat agguataarneri. Immersugassamik apeqquitalimmik akinnittunut immikkoortillugit. Procent.

Najugaqarfik	Immersugassaq apeqquitalik atorlugu misissuinermi peqataasimaneq		Katillugit
	Naagga	Aap	
Illoqarfik	86	89	87 (348)
Nunaqarfik	14	11	13 (50)
Savaateqarfik	0,8	0,0	0,5 (2)
Katillugit	100 (249)	100 (151)	100 (400)

Oqaasertaa: Pearson $\chi^2(2) = 2,078$; $p = 0,354$.

1. Amerlassusaat ungaluusigaavoq.

Najoqqutaq: Kinguaassiutitigut innarliisarneq pillugu SFI'p 2014-imi misissuineranit paasisutissat kiisalu paasisutissat nalunaarsukkat.

Ilanngussami tabel B1.6-imi takutinneqarpoq angutit peqataasut angutinit taamungaannaq toqqakkanit nikingassutaat amerlanerpaamik 2 procent-point-iusoq.

ILANNGUSSAQ TABEL B1.6

Kalaallit Nunaanni angutit inuusuttut taamungaannaq toqqakkat sumi najugaqarnerinut agguataarlugit. Immersugassamik apeqquitalimmik akinnittunut immikkoortillugit. Procent.

Najugaqarfik	Immissugassaq apeqquitalik akisimavaat		Katillugit
	Naagga	Ja	
Illoqarfik	84	87	85 (184)
Nunaqarfik	16	13	15 (32)
Savaateqarfik	0,0	0,0	0,0 (0)
Katillugit	100 (146)	100 (70)	100 (216)

Oqaasertaa: Pearson $\chi^2(1) = 0,31$; $p = 0,57$; p (Fisher's exact test) = 0,68.

1. Amerlassusaat ungaluusigaavoq.

Najoqqutaq: Kinguaassiutitigut innarliisarneq pillugu SFI'p 2014-imi misissuineranit paasisutissat kiisalu paasisutissat nalunaarsukkat.

Ilanngussami tabel B1.7-imi takutinneqarpoq, arnat peqataasut sumi najugaqarneri misissuinermi allanut sinniisuunerinut sunniuteqanngitsoq. Arnat taamungaannaq toqqakkat illoqarfimminngaanneersut 85 %-iusut, arnat 91 %-ii peqataapput. Tassa imaappoq arnat misissuinermi peqataasut amerlanerupput, ataatsimulli isigialugu sinniisuussutsimut sunniuteqaratik.

ILANNGUSSAQ TABEL B1.7

Kalaallit Nunaanni arnat inuusuttut taamungaannaq toqqakkat sumi najugaqarne-
rinut agguataarlugit. Immersugassamik apeqquitalimmik akinnittunut immik-
koortillugit. Procent.

Najugaqarfik	Immersugassamik apeqqutitalimmik akin- nisimasut		Katillugit
	Naagga	Aap	
Illoqarfik	87	91	85 (184)
Nunaqarfik	11	9	10 (32)
Savaateqarfik	1,9	0,0	1,1 (2)
Katillugit	100 (103)	100 (81)	100 (184)

Qqaasertaa: Pearson $\chi^2(1) = 1,85$; $p = 0,40$; Fisher's exact = 0,55.

1. Amerlassusaat ungaluusigaavoq.

Najoqqutaq: Kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu SFT'p 2014-imi misissuineranit paasissutissat kiisalu paasissu-
tissat nalunaarsukkat.

Ilinniagagassutsimulli tunngatillugut allanik sinniisuussuneq equngasoqar-
poq. Ilanngussami tabel B1.8-imi takutinneqarpoq, inuusuttut peqataasut
ilinniagagarsimasut inuusuttuni peqataasuni amerlanerusut. Taamaallutik
inuusuutut 79 %-ii meeqqat atuarfianni 10. klassemik naammassinnis-
simapput, taamungaannaq toqqakkani 4 %-it taamaalorsimasut, inuusut-
tullu peqataasut 75 %-ii atuarfianni 10. klassemik naammassinnissillutik,
taamungaannaq toqqakkani 1 %-iusut. Tassa imaapoq misissuiner-
mi peqataasunit ikinnerupput. Akerlianik inuusuttut ilinniarnertuunngorni-
ar-fimmi atuarsimasut imaluunniit inuussutissarsiummik ilinniagallit amerla-
nerupput. Taamungaannaq toqqakkat katikkaanni 17 %-iupput, inuusuttut
peqataasut 23 %-iullutik.

ILANNGUSSAQ TABEL B1.8

Kalaallit Nunaanni inuusuttut taamungaannaq toqqakkat ilinniagaqassutsikkut angusaanut qaffasinnerpaamut agguataarlugit. Immersugassamik apeqquti-talimmik akinnittut immikkoortillugit. Procent.

Ilinniagaq qaffasinnerpaatut angusimasag	Immersugassamik apeqqutitalimmik akinnisimasut		Katillugit
	Naagga	Aap	
Meeqqat atuarianni 10. klasse	82	75	79 (316)
Ilinniarnertuunngorniarfik	6	11	8 (32)
Inuussutissarsiutinut ilinniarneq	6	12	9 (34)
Nalinginnaasumik aamma inuussutissarsiutinut ilinniarneq	1	1	1 (4)
Meeqqat atuarianni 10. klassemi angusisimasori-neqarneq	5	1	4 (14)
Katillugit	100 (249)	100 (151)	100 (400)

Oqaasertaa: Pearson $\chi^2(4) = 10,648$; $p = 0,031$; p (Fisher's Exact test) = 0,026

1. Amerlassusaat ungaluusigaavoq.

Najoqqutaq: Kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu SFI'p 2014-imi misissuineranit paasisstissat kiisalu paasisstissat nalunaarsukkat.

Ilanngussami tabel B1.9-mi B1.10-milu takutinneqarpoq, inuusuttut peqataasut tamaasa allaaserigatsigit – tassa inuusuttut meeqqat atuarianni 10 klassimi atuarsimasut ataatsimut isigalugu ikinneruneri aammalu inusuutut ilinniartuunngorniarfimmi atuarsimasut inuussutissarsiummillu ilinniagallit amerlaneruneri – aamma tamanna angutinit arnanullu atuut-tusoq. Assigiinngissulli angutinuinnaq malunnaateqarpoq (p (Fisher's exact test) = 0,072). Angutit taamunaannaq toqqakkat katinnerisa 83 %-iisa meeqqat atuariannik 10. klassemik qaffasinnerpaatut naammassinnis-simapput naammassinnissimanissaalluunniit ilimagineqarluni, angutit peqataasut 76 %-ii taamaaliorsimasut. Tassa imaappoq inuusuttuni ilinnia-gaqassutsikkut appasinnerusumik inissisimasuni angutit inuusuttut amerla-nerusut. Paarlattuanik inuusuttuni ilinniarnertuunngorniarfimmi atuarsi-masuni inuussutissarsiummillu ilinniagalinni ilinniakkatut qaffasinnerpaatut taama ilinniagallit angutit peqataasut amerlanerupput. Taakku angutit taa-mungannaq toqqakkat tamarmik 15 %-eraat, angutilli peqataasut 23 %-eralugit.

ILANNGUSSAQ TABEL B1.9

Kalaallit Nunaanni angutit inuusuttut taamungaannaq toqqakkat ilinniagaqassut-sikkut angusaanut qaffasinnerpaamut agguataarlugit. Immersugassamik apeqquitalimmik akinnittunut immikkoortillugit. Procent.

Ilinniagaq qaffasinnerpaaq angusimasaaq	Immersugassamik apeqquiti-talimmik akinnisimasut		Katillugit
	Naagga	Aap	
Meeqqat atuarfianni 10. klasse	84	76	81 (175)
Ilinniarnertuunngorniarnik	4	10	6 (13)
Inuusutissarsiutinut ilinniarneq	8	13	9 (20)
Nalinginnaasumik aamma inuusutissarsiutinut ilinniarneq	1	1	1 (2)
Meeqqat atuarfianni 10. klassemi angusisimasori-neqarneq	4	0	3 (6)
Katillugit	100 (146)	100 (70)	100 (216)

Oqaasertaa: Pearson $\chi^2(4) = 7.695$; $p = 0.103$; p (Fisher's exact test) = 0,072.

1. Amerlassusaat ungaluusigaavoq.

Najoqqutaq: Kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu SFT'p 2014-imi misissuineranit paasisutissat kiisalu paasisu-tissat nalunaarsukkat.

Inuusuttut meeqqat atuarfianni 10. klassemik naammassinnissimaneri naammassinnissimasinnaanerilu eqqarsaatigalugit, arnat peqataasut taa-mungaannarlu toqqakkat akornanni assinginnigissuteqanngingajappoq. Paarlattuanik ilinniarnertuuttunngorsimanerup inuusutissarsiummillu ilinniagaqarsimanerup assiginnigissutaat 6 procentpoint-iulluni.

ILANNGUSSAQ TABEL B1.10

Kalaallit Nunaanni arnat inuusuttut taamungaannaq toqqakkat ilinniagaqassutsi-kkut angusaanut qaffasinnerpaamut agguataarlugit. Immersugassamik apeqquiti-talimmik akinnittunut immikkoortillugit. Procent.

Ilinniagaq qaffasinnerpaaq angusimasaaq	Immersugassamik apeqquiti-talimmik akinnisimasut		Katillugit
	Naagga	Aap	
Meeqqat atuarfianni 10. klasse	79	74	77 (141)
Ilinniarnertuunngorniarnik	9	12	10 (19)
Inuusutissarsiutinut ilinniarneq	5	11	8 (14)
Nalinginnaasumik ilinniarneq aamma inuusutis-sarsiutinut ilinniarneq	2	0	1 (2)
Meeqqat atuarfianni 10. klassemi angusisimasori-neqarneq	6	2	4 (8)
Katillugit	100 (103)	100 (81)	100 (184)

Oqaasertaa: Pearson $\chi^2(4) = 5.775$; $p = 0.217$; p (Fisher's exact test) = 0,235.

1. Amerlassusaat ungaluusigaavoq.

Najoqqutaq: Kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu SFT'p 2014-imi misissuineranit paasisutissat kiisalu paasisu-tissat nalunaarsukkat.

ILANNGUSSAQ 2 INUUSUTTUT MISISSUINERMI PEQATAASUT

Inuusuttut immersugassat apeqqutitalit atorlugit misissuinermi peqataasut ilanngussaq 2-mi tunngaviusumik allaaserineqarput. Apeqqutitut inooqataanermut tunngasunut, sumi najugaqarnermut suliffeqarnermullu tunngasunut apeqqutitut inuusuttut akissutaat allaaserinninnermi tunngavigineqarput. Suiaassusaat, ukiui, atuarsimaneq, ilinniagaat, suliffeqarneri aammalu aappaqarnerut inuusuttut apeqqutigineqarsimapput. Taakku saniatigut aamma aperineqarsimapput meeraanerminni sumi najugaqarsimanersut, taamaaliornikkut inuunerminni qanoq nuttartigisimameri allaaserisinnaanngorniarlugu. Apeqqutitut taakkununga akissutit inuusuttut misissuinermi peqataasut sunik ilisarnaateqarnerinik tunngaviusumik paasisaqarnissatsinnik ikiorpaatigut. Katillugit inuusuttut 151-it immersugassamik apeqqutitalimmik akinnissimapput.

Inuusuttut misissuinermi peqataasunik naatsumik paasisutisseeqqaarallarpugut, tamatumalu kingorna sukumiinerusumik nassuiaateqarluta. Tamanut kaammattuutigissavarput eqikkaaneq atuqqullugu, sukumiinerusumilli eqikkaanerup atuarnissaa pisariaqarani.

EQIKKAANEQ

Inuusuttut 151-iusut immersugassamik apeqqutitalimmik akinnittut, affaat sinnilaarlugit arnaapput.

Inuusuttut 18-iniit 25-nut ukioqarput, agguaqatigiissillugit ukiui 21,44-ullutik. Arnat agguaqatigiissillugit ukiui 21,17-iupput, taamaalillutillu angutinit ukiukinnerularlutik.

Ikkerussuteqartunit amerlasuut (44 %) Qaasuitsup Kommuni-
ani inunngorsimapput, 25 %-it Kommuneqarfik Sermersuumi inun-
ngorsimallutik. Peqataasut 40 %-ingajaat Qaasuitsup Kommuni-
ani najugaqarput, 35 %-ingajaat Kommuneqarfik Sermersuumi najugaqarput.

Taamaalillutik inuusuttut Qaasuitsup Kommuni-
aneersut immersugassaq apeqqutitalik atorlugu misissuinermi peqataasut amerlanerup-
put. Arnat (43 %)Qaasuitsup Kommuni-
ani najugallit procent-inngortillugit amerlanerupput angutinit (36 %) amerlanerullutik. Paarlattuanik angutit (20 %) Qeqqata Kommuni-
ani najugallit procent-ingorlugit amerlanerup-
put arnanit (12 %) amerlanerullutik.

Inuusuttut amerlanerit (70 %) meeraanerminni angajoqqaaminni najugaqarsimapput, ikinnerit anaanaminni (25 %) imaluunniit ataataaminni

(11 %) najungaqarsimapputik. Inuusuttut ilaat (16 %-it 23 %-illu akornanniittut, apeqqutaalluni najugaq suna pineqarnersoq) meeraanerminni sumi najugaqarsimaneriniq apeqqutinut Naluara-mik akipput.

Inuusuttut 64 %-ingajaat meeraanerminni tassaniinnaq najugaqarsimapput, tassa angutit 66 %-ii arnallu 62 %-ii. Inuusuttut affaat sinilaarlugit illoqarfimmi nunaqarfimmiluunniit peroriartorfigisaminni najugaqarput. Peroriartorfimmi najugaqarnermut tunngatillugu arnat angutillu amerlassusaat assigiinngissuteqanngilaq.

14 %-ingajaat oqaatigaat illoqarfimmiit nunaqarfimmiilluunniit najukkaminnit illoqarfimmut nunaqarfimmulluunniit allamut nuungisaannarsimallutik. Inuusuttut sisamararterutingajaasa oqaatigaat qasseriarlutik illoqarfimmiit nunaqarfimmiilluunniit allamut nuussimanerlutik nalullugu. 20 %-ingajaat marloriarlutik-pingasoriarlutik illoqarfimmut nunaqarfimmulluunniit allamut nuussimapput, sisamararterutingajaat sisamariarnermiit aqqaneq-marloriarlutik nuussimasut. Angunit arnaniit amerlanerungaatsiartut (30 %) sisamariarnermiit aqqaneq-marloriarlutik nuussimapput, arnat 21 %-ii taama misigisaqarsimasut. Angutit qasseriarlutik illoqarfimmiit nunaqarfimmiilluunniit illoqarfimmut nunaqarfimmulluunniit allamut nuussimallutik nalunaartut (31 %) naluaat qasseriarlutik nuussimanerlutik, arnanillu taama nalunaartunit (19 %) amerlanerungaatsiarlutik. Angutit amerlanerungaatsiartut (30 %) sisamariarnermiit aqqaneq-marloriarlutik nuussimapput (tak. ilanngussaq tabel B2.8). Taamaaqataaniq arnat amerlassusaat 21 %-iuvoq.

Inuusuttut pingajorarterutingaat atuarunnaarsimapput. Inuusuttut atuarunnaarsimasut affangajaasa ilinniakkamik aallartitsinissartik kissaatigaat. Inuusuttut ilinniakkamik aallartitsisimangersut imaluunniit aallartitsilersaarnersut pillugit apeqqummut 15%-it ”Alla”-mik imaluunniit ”Nalara” mik akipput.

Aperineqartut affangajaat ulloq tamaat imaluunniit ullup affaa suliffeqarput. Inuusuttut nalunaaquttap akunnerini ikitsuinnarni sulisartut imaluunniit suliffeqanngitsut affaat inulaarlugit suliffissarsiortuupput. Ataatsimut isigalugu arnat angutillu suliffillit nikingassutaat annikippoq.

Aappariinneq eqqarsaatigalugu inuusuttut 40 %-erluinnaat kisiimiittuupput. Taakku katikkaanni affaanit ikinnerusut aalajangersimakkannersumik aappaqarput. Aalajangersimasumik aappallit (katissimasut, najugaqatigiit imaluunniit aalajangersimasumik aappallit) procent-inngoraanna, angutinut (46 %) naleqqiullugit arnat amerlanerupput (51 %) Aappariinneq eqqarsaatigalugu inuusuttut 40 %-erluinnaat kisiimiittuup-

put. Taakku katikkaanni affaannit ikinnerusut aalajangersimakannersumik aappaqarput. Aalajangersimasumik aappallit (katissimasut, najugaqatigiit imaluunniit aalajangersimasumik aappallit) procent-inngoraanna, angutinit (46 %) naleqqiullugit arnat amerlanerupput (51 %)

PEQATAASUT SUIAASSUSAAT UKIUIILU

Inuusuttunit 151-init immersugassamik apeqquitalimik akinnittunit 54 %-it arnaapput, 46 %-illu angutaallutik. Inuusuttut taakku 18-iniit 25-nut ukioqarput agguaqatigiissillugillu 21,44-nik ukioqarlutik. Arnat agguaqatigiissillugu 21,17-inik ukioqarput, taamaalillutillu angutinit agguaqatigiissillugit 22,76-inik ukiulinnit ukiukinnerulaarlutik ($p < 0,10$). Arnat 56 %-ii 21-nik imaluunniit taakku inorlugit ukioqarput, angutit 46 %-ii 21-nik imaluunniit taakku inorlugit ukioqartut.

SUMI INUNNGORSIMANEQ

Inuusuttut sumi inunngorsimanerinit tunngatillugu, paasissutissat nalunaarsukkat aallaavigalugit takusinnaavarput, misissuinermi peqataasunit ikinnerussuteqartut amerlasuut (44 %) Qaasuitsup Kommuniani inunngorsimasut (tak. ilanngussaq tabel B2.1). Taavalu 25 %-ii Kommuneqarfik Sermersuumi inunngorsimallutik, 17 % Qeqqata Kommuniani, 13 %-iilu Kommune Kujallermi. 2 %-it Kalaallit Nunaata avataani inunngorsimapput.

ILANNGUSSAQ TABEL B2.1

Kalaallit Nunaanni inuusuttut misissuinermi peqataasut, sumi inunngorsimanerinit agguataarlugit. Procent.

Kommune	Pct.
Kommune Kujalleq	13
Kommuneqarfik Sermersooq	25
Qaasuitsup Kommunian	44
Qeqqata Kommunian	17
Kalaallit Nunaata avataani	2
Katillugit	100 (151)

Oqqaertaa: Akissutit amerlassusaat ungaaluusigaavoq.

Najoqqutaq: Nalunaarsukkanit paasissutissat.

Sumi inunngorsimanermit tunngatillugu arnani angutiniilu assingiingis-suteqartoqalaarpoq (tak. ilanngussaq tabel B2.1). Arnat Qaasuitsup Kommuniani inunngorsimasut (48 %) angutiniit Qaasuitsup kommuniani inunngorsimasunit (39 %) procent-inngorlugu amerlanerupput. Niki-

ngassut 10 procentpoint-ingajaalluni. Paarlattuanik angutit Kommuni Kujallermi (angutit 17 %-ii arnallu 9 %-ii) inunngorsimapput Qeqqatalu Kommuniani angutit amerlanerullutik (angutit 19 %-ii arnallu 15 %-ii).

ILANNGUSSAQ TABEL B2.2		
Kalaallit Nunaanni inuusuttut misissuinermut peqataasut, inunngorfik. Suaas-susaannut immikkoortillugit. Procent.		
Kommune	Arnat	Angutit
Kommune Kujalleq	9	17
Kommuneqarfik Sermersooq	26	24
Qaasuitsup Kommunia	48	39
Qeqqata Kommunia	15	19
Kalaallit Nunaata avataani inun- ngorsimasut	2	1
Katillugit	100 (81)	100 (70)
Qqaasertaa: Amerlassusaat ungaluusigaavoq. Najoqqutaq: Nalunaarsukkanit paasissutissat.		

KOMMUNI NAJUGAQ

Paasissutissanit nalunaarsukkaniit takusinnaavavut kommuni inuusuttup maannakkut najugaqarfia pillugu paasissutissat. Paasissutissanit taak-kunangga takusinnaavarput immersugassamik apeqqutitalimmik im-mersuititsinikkut misissuinermi peqataasut 40 %-ingajaat Qaasuitsup Kommuniani najugaqartut, Kommuneqarfik Sermersuumi najugallit 35 %-ingajaallutik (tak. ilanngussaq tabel B2.3). Qeeqata Kommuniane-ersut amerlanersat pingajoraat inuusuttut 16 %-ii Qeqqata Kommuniani najugaqarmata, procent-inngorlugulu peqataasut Kommune Kujaller-mersut ikinnarpaallutik (10 %).

ILANNGUSSAQ TABEL B2.3	
Kalaallit Nunaanni inuusuttut misissuinermi peqataasut, kommuni najugaq. Pro-cent.	
Kommune	Pct.
Kommune Kujalleq	10
Kommuneqarfik Sermersooq	34
Qaasuitsup Kommunia	40
Qeqqata Kommunia	16
Katillugit	100 (151)
Qqaasertaa: Amerlassusaat ungaluusigaavoq. Najoqqutaq: Nalunaarsukkanit paasissutissat.	

Kisitsisit taakku nuna tamakkerlugu 18-iniit 25-nut ukiulinnut naaper-tuuttutut oqaatigineqarsinnaapput, peqataanngitsoortut naatsorsuinermit peereerlugit. Paasisutissat nalunaarsukkat naapertorlugit taama ukiullit 13 %-ii Kommuneq Kujallermi najugaqarput, 37 %-ii Kommuneqarfik Sermersuumi, 32 %-ii Qaasuitsup Kommuniani 18 %-iilu Qeqqata Kommuniani najugaqarlutik. Tamanna ima paasisariaqarpoq inuusuttut kommunerit ataatsimeersut – Qaasuitsup Kommunian – immersugassat apeqqutitallit atorlugit misissuinermit amerlanerpaat peqataasut, tassa 32 %-inut taarsiullugu 40 %-it peqataammata. Paarlattuanik inuusuttut kommunerit allanit pingasuneersut ikinnerulaartut peqataapput, tamarmik 3 procentpoint-init ikinnerusut peqataammata. Assersuutigalugu inuusuttut Kommuneqarfik Sermersuumeersut 37 %-inut taarsiullugu 34 %-upput – assigiinngissut 3 procentpoint-iulluni.

Arnat angutillu kommunikkaartumik agguataarsimanerat qimerloorneqarpat, takuneqarsinnaavoq assigiinngissutit annertugisassaasut marluusut, malunnaatilimilli assigiinngissuteqaratik. Soorlu ilanngussa-mi tabel B2.4-mi takuneqarsinnaasoq, arnat procent-inngorlugu amerla-nerit Qaasuitsup Kommuniani najugaqartut amerlanerupput (43 %) angutinit amerlanerullutik (36 %). Paarlattuanik angutit Qeqqata Kom-muniani najugallit procent-inngorlugit amerlanerupput (20 %), arnat ikinnerullutik (12 %).

ILANNGUSSAQ TABEL B2.4

Kalaallit Nunaanni inuusuttut misissuinermit peqataasut, kommunimut maannak-kut najugarisaanut agguataarlugit. Suiaassusaannut immikkoortillugit. Procent.

Kommune	Arnat	Angutit
Kommune Kujalleq	9	11
Kommuneqarfik Sermersooq	36	33
Qaasuitsup Kommunian	43	36
Qeqqata Kommunian	12	20
Katillugit	100 (81)	100 (70)

Oqaasertaa: Amerlassusaat ungaluusiaavoq.

Najoqqutaq: Nalunaarsukkanit paasisutissat.

MEERAANERMI NAJUGAQARFIGISAT

Apeqqutit arfineq-marluk atorlugit inuusuttut aperineqarput inuuner-minni ukiut amerlanerpaat meeraanerminni sumi najutaqarsimanersut: angajoqqaani, anaanami (anaana aappaqarsimappat anaanami taassumalu aappaani, ataatami (ataata aappaqarsimappat ataatami taassumalu aap-paani), ilaquuttani allani, kommunip aaqqissuussaanik angajoqqaarsiani,

meeqqat angerlarsimaffianni (meeqqanut katsorsaavimmi) imaluunniit allani. Periarfissaqarput apeqqutit arlallit akisinnaallugit.

Ilanngussami tabel B2.5-mi akissutit agguataarneri takutinneqarput. Taassuma takutippaa inuusuttut amerlanersaat (70 %) meeraanerminni angajoqqaaminni najugaqarsimasut, amerlagisassaannngitsullu anaanaminni (25 %) ataataminniluunniit (11 %) najugaqarsimallutik. Ikitsuinnaat angajoqqaarsiani (3 %) imaluunniit meeqqat angerlarsimaffianni imaluunniit meeqqanut katsorsaavinni (3 %) najugaqarsimapput. 23 %-ingajaat nalunaarutigaat allani najugaqarsimallutik. Inuusuttut amerlalaartut (apeqqutaalluni suna pineqarnersut 16 %-it 23 %-illu akornanni amerlassusilli) apeqqutitut taakkununga Naluara-mik akissuteqarput.

ILANNGUSSAQ TABEL B2.5

Inuusuttut Kalaallit Nunaanneersut misissuineri pegataasut, meeraanerminni sumi najugaqarsimanerat pillugu apeqqutitut akissutaannut (aap, naagga, naluara) agguataarlugit. Najugaqariaatsinut immikkoortillugit. Procent.

Meeraaninni ukiut amerlanerpaat kikkunni najugaqarput?	Aap	Naagga	Naluara	Katillugit
Angajoqqaanni	70	15	16	100 (151)
Anaananni (immaqalu anaanama uitaavani)	25	58	18	100 (151)
Ataatanni (immaqalu ataatama nuliartaavani)	11	68	21	100 (151)
Ilaquttanni allani	10	70	20	100 (151)
Angajoqqaarsiani, kommunimit inissinneqarlun-				
ga	3	76	21	100 (151)
Meeqqat angerlarsimaffianni (imaluunniit meeqqanut katsorsaavimmi)	3	76	21	100 (151)
Allani	4	73	23	100 (151)

Qqaasertaa: Amerlassusaat unguusisigaavoq.

Najoqqutaq: SFI'p kinguaassiuutitigut innarliarneq pillugu 2014-imi misissuina.

Apeqqutitut tamanut akissutit katikkaanni, takuneqarsinnaavoq inuusuttut 64 %-ingajaat (64 %) meeraallutik ataasiinnarmi najugaqarsimasut. Taakkunannga angutit 66 %-iullutik arnallu 62 %-iullutik.

INUUSUTTUT ULLUMIKKUT NAJUGAAT

Inuusuttut aamma aperineqarput illoqarfimmi nunaqarfimmiluunniit peroriartorfigisaminni najugaqarnersut. Inuusuttut affaat sinnilaarlugit (52 %) apeqqummut angerlutik akipput. Pingajoqarterutaasa missaat (34 %) akipput illoqarfimmi nunaqarfimmiluunniit peroriartorfinninni najugaqarnatik, 13 %-it illoqarfinni nunaqarfinniluunniit assigiinngitsuni peroriartorsimasut.

ILANNGUSSAQ TABEL B2.6

Inuusuttut Kalaallit Nunaanneersut misissuinermit peqataasut illoqarfimmi peroriartorfimminni najugaqarnerinut agguataarlugit. Suiaasusaannut immikkoortil-lugit. Procent

Illoqarfimmi nunaqarfimmiluunniit peroriartorfinni ullumikkut najugaqar-pit?	Arnat	Angutit
Aap	51	53
Naagga	33	36
Illoqarfimmi nunaqarfimnilu assigiinngitsuni arlalinni peroriartorpunga	16	9
Naluara	0	3
Katillugit	100 (81)	100 (70)

Oqaasertaa: Amerlassusaat ungaluusigaavoq. Pearson $\chi^2(3) = 4,081$; $p = 0,253$; p (Fisher's exact test) = 0,286.

Najoqqutaq: SFI'p kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu 2014-imi misissuina.

Peroriartorfigisaminni najugaqarnerinut tunngatillugu arnat angutillu malunnaatilimmik assigiinngissuteqanngillat (tak. ilanngussaq tabel B2.6). Pineqartut tamarmik affaat sinnilaarlugit akipput, illoqarfimmi nunaqarfimmiluunniit peroriartorfigisaminni najugaqarlutik. Illoqarfimmi nunaqarfimniluunniit assigiinngitsuni peroriartorsimasut procent-inngortikkaanni assigiinngissutaat annertunerulaarppoq – annanut tunngatillugu 16 %-iugami angutillu 9 %-iullutik.

ILANNGUSSAQ TABEL B2.7

Inuusuttut Kalaallit Nunaanneersut misissuinermit peqataasut, illoqarfimmiit nunaqarfimmiilluunniit illoqarfimmut nunaqarfimmulluunniit allamut qasseriartutik nuttarsimanerinit agguataarlugit. Procent.

Nuttarnerit amerlassusaat	Pct.
Nuttarimangilanga	14
Ataasiarlunga nuussimavunga	17
Marloriarlunga-pingasoriarlunga nuussimavunga	20
Sisamariarlunga-aqqaneq-marloriarlunga nuussimavunga	25
Naluara	25
Katillugit	100 (151)

Oqaasertaa: Amerlassusaat ungaluusigaavoq.

Najoqqutaq: SFI'p kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu 2014-imi misissuina.

Qasseriartutik illoqarfimmiit nunaqarfimmiilluunniit illoqarfimmut nunaqarfimmulluunniit allamut nuttarsimanersut apeqqummut 14 %-it akipput illoqarfimmiit nunaqarfimmiilluunniit illoqarfimmut nunaqarfimmul-luunniit allamut nuunngisaannarsimallutik (tak. ilanngussaq tabel B2.7). Inuusuttut sisamararterutaat (25 %) oqarput illoqarfimmut nunaqarfim-mulluunniit allamut qasseriartutik nuussimanerlutik nalullugu. 20 %-ingajaat marluariarnermiit pingasuriarnermut illoqarfimmiit nunaqarfim-

miilluunniit allamut nuussimallutik, sisamararterutaannit amerlanerulaartut (25 %) sisamariarnermiit aqqaneq-marloriarnermut allamut nuussimasut. Tassa imaappoq inuusuttut sisamararterutaasa missaat sumiiffimmiit sumiiffimmut allamut inuunerminni nuttangaatsiarsimasut. Naatsorsueqqissaartarfimmiit ilisimavarput innuttaqqortussutsimut naleqqiullugu nuttartoqangaatsiartartoq, kommuninullu taamatuttaaq najugaqarfinnut innuttaasut agguataarsimanerinit sunniuteqarlunnarluni. Nuttartarnerit sunniutaat inunngortartut toqusartullu sunniutaanniit annerujussuuvog (Naatsorsueqqissaartarfik, 2013).

ILANNGUSSAQ TABEL B2.8

Inuusuttut Kalaallit-Nunaanneersut misissuinermit peqataasut, illoqarfimmiit nunaqarfimmiilluunniit illoqarfimmut nunaqarfimmulluunniit allamut qasseriarlutik nuttarsimanerinit agguataarlugit. Suiaassusaannut immikkoortillugit. Procent

Nuttarsimangilanga	Arnat	Angutit
Nuttarsimangilanga - pingasori-arlunga nuussimavunga	60	39
Sisamariarlunga-aqqaneq-marloriarlunga nuussimavunga	21	30
Naluara	19	31
Katillugit	100 (81)	100 (70)

Oqaasertaa: Amerlassusaat ungaluusigaavoq. Pearson $\chi^2(2) = 7,352$; $P = 0,025$; p (Fisher's exact test) = 0,02.
Najoqqutaq: SFI'p kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu 2014-imi misissuineri.

Inuusuttut nuttarsimanginnermiit pingasoriarlutik nuttarsimasut taavalu sisamariarnermiit aqqaneq-marloriarlutik nuttarsimasut immikkoortikaanni suiaassuseq aallaavigalugu akissutini takuneqarsinnaavoq, angutit sisamariarnermiit aqqaneq-marloriarlutik nuttarsimasut amerlanerujussusut (30 %) (tak. ilanngussaq tabel B2.8). Arnat taama aqqusaagaqarsimasut 21 %-ingajaapput. Angutit illoqarfimmiit nunaqarfimmiilluunniit illoqarfimmut nunaqarfimmulluunniit allamut qasseriarlutik nuttarsimanelrutik nalullugu (30 %) oqartut, arnanut naleqqiullutik (19 %) aamma amerlanerujussuupput. Akissutissatut qinigassat taakku agguataarneri suiaassutsit akornini malunnaatilimmik assigiingiilluinnarpoq.

ILINNIAGAQARNEQ

Suli atuartuunersut apeqqummut inuusuttut 31 %-ii oqarput suli atuartuullutik, 68 %-it naaggaarlutik akisut, sinnerilu (1 %) oqarlutik atuartuunerlutik nalullugu.

Arnat suli atuartuusut 38 %-iupput taamaalillutillu angutininngaanniit (24 %) amerlanerungaatsiarlutik ($p < 0.05$). Assigiinngissummut nassuiaataasinnaasunut ilaagunarpog ataatsimut isigalugu arnat ukiukinnerunerat. Angutit amerlanngitsut oqarput atuartuunerlutik nalullugu (tak. ilanngussaq tabel B2.9).

ILANNGUSSAQ TABEL B2.9

Inuusuttut Kalaallit Nunaanneersut misissuinermit peqataasut, suli atuartuunerinut agguataarlutit. Procent.

Suli atuarpit?	Arnat	Angutit
Aap	38	23
Naagga	62	74
Naluara	0	3
Katillugit	100 (70)	100 (81)

Oqaasertaa: Amerlassusaat ungaluusigaavoq. Pearson $\chi^2(2) = 6.057$; $p = 0.048$; p (Fisher's exact test) = 0,042.

Najoqqutaq: SFI'p kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu 2014-imi misissuina.

Inuusuttut suli atuartuusut 47 %-ii ilinniarnertuunngorniarfimmi atuartuupput. 15 %-ingajaat Piareersarfimmi atuarpit, Piareersarfik kalaallisut, tuluttut, danskinut kisitsilerinermilu piginnaanngorsarfiusunik pikkorissarnissamik neeqerooruteqarpoq, 4 %-illu HTX-imi atuarpit. Klassimi sorlermi atuartuunermit apeqqummut amerlasuut (34 %) “Naluara”-mik akissuteqarput (tak. ilanngussaq tabel B2.10). Nassuiaatinut ilaasinnaavoq, atuarfimmi mikinerni klassit arlallit ataatsimoortillugit atuartinneqartarneri.

ILANNGUSSAQ TABEL B2.10

Inuusuttut Kalaallit Nunaanneersut misissuinermit peqataasut, suli atuartuugunik klassimi sorlermi atuartuunerinut agguataarlutit. Procent.

Suli atuartuuguit, klassimi sorlermi atuartuuit?	Pct.
Ilinniarnertuunngorniarfimmi atuarpunga	47
HTX-imi atuarpunga	4
Piareersarfimmi atuarpunga	15
Naluara	34
Katillugit	100 (47)

Oqaasertaa: Amerlassusaat ungaluusigaavoq.

Najoqqutaq: SFI'p kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu 2014-imi misissuina.

Klassimi sorlermi atuartuunermit apeqqutitut arnat angutillu akissutaasa assigiinnginerujussuat maluginiagassaavoq, naak assigiinngissutsit taaku malunnaateqarpallaanngikkaluartut – immaqa angutit arnallu akissuteqartut ikigineqarsinnaammata. Soorlu ilanngussami tabel B2.11-mi

takuneqarsinnaasq, angutit procent-inngorlugu amerlanerit (31 %) Pia-reersarfimmi atuartuupput, arnat ikinnerullutik (6%). Paarlattuanik arnat procent-inngorlugu amerlagineqarsinnaasut HTX-imi atuartuupput. Taamaallillutik arnat 6 %-ii HTX-imi atuartuupput, paarlattuanik angutit HTX-ertoqanngitsq. Taassuma saniatigut arnat 30 %-iisa klassemi sorlermi atuartuunerlutik naluaat, angutitut 25 %-iusunut naleqquillutik.

ILANNGUSSAQ TABEL B2.11

Inuusuttut Kalaallit Nunaanneersut misissuineri peqataasut, sulit atuartuugunik klassimi sorlermi atuartuuneritut agguataarlutit. Suiaassusaannut immikkoortil-lutit. Procent.

Sulit atuartuugut, klassimi sorlermi atuartuut?	Arnat	Angutit
Ilinniarnertuunngorniarnarfimmi atuarpunga	48	44
HTX-imi atuarpunga	6	0
Piareersarfimmi atuarpunga	6	31
Naluara	39	25
Katillugit	100 (16)	100 (31)

Oqaasertaa: Amerlassusaat ungaluusigaavoq. Pearson $\chi^2(3) = 6.021$; $p = 0.111$; p (Fisher's exact test) = 0.155.

Najoqqutaq: SFI-p kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu 2014-imi misissuineri.

Aammattaa inuusuttut atuarunnaarsimasut aperineqarput ilinniakkamik aallartitsisimanersut. Inuusuttut taakku 31 %-ii oqarput ilinniakkamik naammassinnissimanngikkunik ilinniakkamik ingerlataqarlutik (tak. ilanngussaq tabel B2.12). Inuusuttut ilinniakkamik aallartitsisimanersut kissaat-qarnersut imaluunniit ilinniakkamik aallartitsisimanersut apeqquummut inuusuttut taakku affangajaat (53%) "Alla"-mik akinngikkunik "Nalu-ara"-mik akipput. Kiisalu 2 %-ingajaat nalunaarput ilinniagaqarniatik.

ILANNGUSSAQ TABEL B2.12

Inuusuttut Kalaallit Nunaanneersut misissuineri peqataasut, atuarfik naam-massimagunik ilinniakkamik aallartitsisimaneritut agguataarlutit. Procent.

Atuarnerit naammassimagukku, ilinniakkamik aallartitsisimavit?	Pct.
Aap, ilinniagara naammassimavara	18
Aap, ilinniarnera ingerlappara	13
Sulit naagga, ilinniarlungali aallartikkusuppunga	53
Naagga, ilinniagaqarnianngilanga	2
Allat	9
Naluara	6
Katillugit	100 (102)

Oqaasertaa: Amerlassusaat ungaluusigaavoq.

Najoqqutaq: SFI-p kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu 2014-imi misissuineri.

Ilanngussami tabel B2.13-mi takutinneqarpoq apeqqummut tamatumunnga arnat angutillu akissutaat immannguaannaq assigiinngissuteqartoq. Assigiinngissut annerpaaq tassaavoq ilinniakkamik naammassisaqarsimasut procent-inngorlugit angutit amerlanerulaarneri (20%), arnat ikinnerulaartut (14 %). Taassuma paarlattuanik arnat suli ilinniakkamik aallartitsisimanngitsut, ilinniakkamilli aallartitserusuttut procent-inngorlugit amerlanerupput (56%), angutitut (52 %) naleqqiullutik amerlanerullutik.

ILANNGUSSAQ TABEL B2.13

Inuusuttut Kalaallit Nunaanneersut misissuineri peqataasut, atuarfik naammassisimagunikku ilinniakkamik aallartitsisimaneritut agguataarlugit. Suisaas-susaannut immikkoortillugit. Procent.

Atuarnerit naammassisimagukku, ilinniakkamik aallartitsisimavit?	Arnat	Angutit
Aap, ilinniagara naammassisimavara	14	20
Aap, ilinniarnera ingerlappara	14	11
Suli naagga, ilinniarlungali aallartikkusuppunga	56	52
Naagga, ilinniagaqarnianngilanga	2	2
Allat	10	7
Naluara	4	7
Katillugit	100 (50)	100 (54)

Oqaasertaa: Amerlassusaat ungaluusigaavoq. Pearson $\chi^2(5) = 1,592$; $p = 0,902$; p (Fisher's exact test) = 0,917.

Najoqqutaq: SFI'p kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu 2014-imi misissuineri.

SULIFFEQARNEQ

Inuusuttut aperineqartut affangajaat (49 %) ulloq tamaat imaluunniit ullup affaa suliffeqarput. 10 %-ingajaat sivikitsunnguamik sulisarpunga, kaasarfimmussarsiniarlutik, pingajorarterutaallu qaangerlugit (36 %) suliffeqaratik. 5 %-ingajaat suliffeqarnerlutik naluaat (tak. ilanngussaq tabel B2.14).

ILANNGUSSAQ TABEL B2.14

Inuusuttut Kalaallit Nunaanneersut misissuineri peqataasut, suliffeqarneritut agguataarlugit. Procent.

Suliffeqarpit?	Pct.
Aap, piffissaq tamakkerlugu suliffeqarpunga	33
Aap, ullup ilaanna suliffeqarpunga	15
Aap, sivikitsunnguannarmi sulisarpunga, kaasarfimmussarsiniarlunga	10
Naagga, suliffeqanngilanga	36
Naluara	5
Katillugit	100 (151)

Oqaasertaa: Amerlassusaat ungaluusigaavoq.

Najoqqutaq: SFI'p kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu 2014-imi misissuineri.

Ataatsimut isigalugu suliffeqarnermut tunngatillugu arnat angutillu nikingavallaanngillat. Ilanngussami tabel B2.15-mi takuneqarsinnaavoq procent-inngorlugu assigiinngissut annerpaaq ulloq tamaat suliffeqarnermi takussaasoq. Arnat 30 %-ingajannik amerlassuseqarput angutit 39 %-ingajannik amerlassuseqartut. Paarlattuanik arnat ullup affaa suliffillit (17 %) angutitut naleqqiullutik (17 %) procent-inngorlugu amerlanerupput.

ILANNGUSSAQ TABEL B2.15

Inuusuttut Kalaallit Nunaanneersut misissuineri peqataasut, suliffeqarnerinut agguataarlugit. Suiaassusaannut immikkoortillugit. Procent.

Suliffeqarpit?	Arnat	Angutit
Aap, piiffissaq tamakkerlugu suliffeqarpunga	30	39
Aap, ullup ilaanna suliffeqarpunga	17	13
Aap, sivititsunnguaannarmi sulisarpunga, kaasarfimmius-sarsiniarlunga	9	11
Naagga, suliffeqanngilanga	38	34
Naluara	6	3
Katillugit	100 (81)	100 (70)

Oqaasertaa: Amerlassusaat ungaluusigaavoq. Pearson $\chi^2(4) = 2,720$; $p = 0,606$; p (Fisher's exact test) = 0,628.

Najoqqutaq: SFT'p kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu 2014-imi misissuina.

Aamma suliffissarsiornerisut inuusuttut apeqqutigineqarpoq. Apeqqummut inuusuttut amerlanersaat (66 %) naaggaarput, 28 % angerlutik, 7 %-illu akillutik suliffissarsiornerlutik nalullugu. Inuusuttut sivititsuinarmik suliffeqanngikkunik suliffeqanngivissut affangajaat (47 %) suliffissarsiorput. Procent-inngorlugu arnat suliffissarsiorput 25 %-iupput, taamaalillutik angutinit (31 %) 7 procentpoint-ingajannik ikinnerullutik. Nikingassutaalli annertugisassaannngilaq.

AAPPAQARNEQ

Inuusuttut aperineqarput aalajangesimasumik aappaqarnerisut. Soorlu ilanngussami tabel B2.16-mi takuneqarsinnaasoq ikinnerussuteqartuni amerlasuut (44 %) kisimiittuupput. Ataatsimut katinnerisa affaat ataataarlugit (48 %) aappaqarput imaluunniit aalajaakannersumik aappaqarlutik. 5 % katissimapput, 30 % inooqateqarput, 13 %-it aalajangersimasumik peeraqartut. Inuusuttut 5 %-ii aalajangersimasuunngitsumik

aappaqarput, 3 %-it nalunaarput nalullugu aalajangersimasumik aappaqarnerlutik.

ILANNGUSSAQ TABEL B2.16

Inuusuttut Kalaallit Nunaanneersut misissuinerimi peqataasut, ullumikkut aalajangersimasumik aappaqarnerinut agguataarlugit. Procent.

Aalajangersimasumik aappaqarpit?	Pct.
Katissimavunga	5
Inooqateqarpunga	30
Aalajangersimasumik peeraqarpunga	13
Assigiinngitsunik aalajangersimanngitsunik peeraqartarpunga	5
Kisimiittuuvunga	44
Naluara	3
Katillugit	100 (151)

Oqaasertaa: Amerlassusaat ungaluusigaavoq.

Najoqqutaq: SFI'p kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu 2014-imi misissuina.

Apeqqummut tamatumunnga angutit arnallu akissutaat malunnaatilimik assigiinngissuteqanngillat, assigiinngissutilli annerusut tikkuarneqartariaqarlutik (tak. ilanngussami tabel B2.17). Aalajangersimasumik aappalinnit (t.i. katissimasut, aappallit imaluunnit peerallit) arnat amerlanerupput (51 %) angutit ikinnerullutik (46 %). Paarlattuanik assigiinngitsunik aalajangersimanngitsumik peeralinni procent-inngorlugu angutit (9 %) amerlanerupput, arnat ikinnerullutik (3%).

ILANNGUSSAQ TABEL B2.17

Inuusuttut Kalaallit Nunaanneersut misissuinerimi peqataasut, aalajangersimasumik aappaqarnerinut agguataarlugit. Suaassusaannut immikkoortillugit. Procent.

Aalajangersimasumik aappaqarpit?	Arnat	Angutit
Katissimavunga	7	3
Inooqateqarpunga	32	29
Aalajangersimasumik peeraqarpunga	11	14
Assigiinngitsunik aalajangersimanngitsunik peeraqartarpunga	2	9
Kisimiittuuvunga	44	43
Naluara	2	3
Katillugit	100 (81)	100 (70)

Oqaasertaa: Amerlassusaat ungaluusigaavoq. Pearson $\chi^2(5) = 4,604$; Pr = 0,466; p (Fisher's exact test) = 0,485.

Najoqqutaq: SFI'p kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu 2014-imi misissuina.

ILANNGUSSAQ 3 KINGUAASSIUTITIGUT INNARLIGAASIMANEQ AAMMA KINGUAASSIUUTITIGUT INNARLI-GAASIMANERUP KINGUNERISARTAGAANUT UUTTORTAATIGINEQARSINNAASUT ILAASA IMMINNUT ATAQATIGIINNERAT

Ilanngussaq 3-mi saqqummiunneqarput, kinguaassiuutitigut innarl-
igaasimanerup aamma innarligaasimanerup kingunerisartagaanut uut-
tortaasigineqarsinnaasut, kapitali 7-mi allaaserineqartut, imminnut
ataqatigiinneri arlallit.

ILANNGUSSAQ TABEL B3.1

Kinguaassiuutitigut innarligaarmut uuttuutit uuttuutitut allanut arlalinnut ata-
atigiinneri pillugit takussutissiaq.

	Arnart		Angutit		Arnart angutillu	
	Naag -ga	Aap	Naag -ga	Aap	Naa g- ga	Aap
<i>Nammineq arnap/angutip aalajangi- garinningsaminik kinguaassiuutitigut iliuseqaateqarsimanera, procent- inngorlugut</i>						
15-it inorlugit ukioqarluni	30 **	56	29	30	30 **	48
Siullermik nammineq aalajangiisi- manngilaq	35 **	62	26 **	52	30 ***	57
15-it inorlugit ukioqarluni + nammineq aalajangiisimanngilaq	36 **	71	31	33	33 ***	65
<i>Kommunini ataasiakkaani inunngor- simeq, procent-inngorlugut</i>						
<i>15-it inorlugit ukioqarluni</i>						
Kommune Kujalleq	43	57	86	14	64	36
Kommuneqarfik Sermersooq	48	52	50	50	49	51
Qaasuitsup Kommunia	60	40	64	36	63	38
Qeqqata Kommunia	44	56	78	22	58	42
<i>Siullermik nammineq aalajangiisi- manngilaq</i>						
Kommune Kujalleq	43	57	50	50	47	53
Kommuneqarfik Sermersooq	81	19	57	43	70	30
Qaasuitsup Kommunia	60	40	86	14	75	25
Qeqqata Kommunia	62	38	72	28	66	34
<i>15-it inorlugit ukioqarluni + nammineq aalajangiisimanngilaq</i>						
Kommune Kujalleq	43	57	100	0	71	29
Kommuneqarfik Sermersooq	85	15	89	11	87	13
Qaasuitsup Kommunia	80	20	100	0	92	8
Qeqqata Kommunia	79	21	96	4	86	14

Tabel nangissaaq

ILANNGUSSAQ TABEL B3.1 NANGINNERA

Kinguaassiutitigut innarligaarmut uuttuutit uuttuutitut allanut arlalinnut ata-tigiinneri pillugit takussutissiaq. Procent.

	Arnat		Angutit		Arnat angutillu	
	Naag ga	Aap	Naag -ga	Aap	Naa g- ga	Aap
<i>Kommunini ataasiakkaani inungor-simaneq, procent-inngorlugut</i>						
<i>15-it inorlugit ukioqarluni</i>						
Kommune Kujalleq	57	43	82	18	72	28
Kommuneqarfik Sermersooq	40	60	50	50	44	56
Qaasuitsup Kommunia	51	49	68	32	58	42
Qeqqata Kommunia	42	58	75	22	58	42
<i>Siullermik nammineq aalajangiisi-manngilaq</i>						
Kommune Kujalleq	57	43	50	50	53	47
Kommuneqarfik Sermersooq	75	25	53	47	65	35
Qaasuitsup Kommunia	62	38	74	26	67	33
Qeqqata Kommunia	75	25	92	8	84	16
<i>15-it inorlugit ukioqarluni + nammineq aalajangiisimanngilaq</i>						
Kommune Kujalleq	57	43	100	0	83	17
Kommuneqarfik Sermersooq	80	20	93	7	85	15
Qaasuitsup Kommunia	79	21	92	8	84	16
Qeqqata Kommunia	83	17	100	0	92	8
<i>Ilaquttani allani / paaqqutarinniffinni /meeqqaat angerlarsimaffian-ni/allani meeraanermi najugaqarsi-maneq, procent-inngorlugut</i>						
15-it inorlugit ukioqarluni	51	56	31	60	42	57
Siullermik nammineq aalajangiisi-manngilaq	28	31	34	33	31	32
15-it inorlugit ukioqarluni + nammineq aalajangiisimanngilaq	21	13	7	0	15	10
<i>Imigassartoqqaarnermi ukiut²</i>						
15-it inorlugit ukioqarluni	15 ***	14	15 ***	14	15 ***	14
Siullermik nammineq aalajangiisi-manngilaq	14	14	15	15	14	14
15-it inorlugit ukioqarluni + nammineq aalajangiisimanngilaq	14 *	14	15 *	13	15 **	14
<i>Aalakoorniutigalugu imeqataanermi siullermi ukiut²</i>						
15-it inorlugit ukioqarluni	15 ***	14	15 ***	14	15 ***	14
Siullermik nammineq aalajangiisi-manngilaq	15	14	15	15	15	15
15-it inorlugit ukioqarluni + nammineq aalajangiisimanngilaq	15 ***	14	15	13	15 ***	14

Tabel nangissaaq

ILANNGUSSAQ TABEL B3.1 NANGINNERA

Kinguaassiuutitigut innarligaarmut uuttuutit uuttuutitut allanut arlalinnut ata-
atigiinneri pillugit takussutissiaq. Procent.

	Arnat		Angutit		Arnat angutillu	
	Naag ga	Aap	Naag -ga	Aap	Naa g- ga	Aap
<i>Akuttunerpaamik sapaatip akunnera- nut ataasarluni aalakoortarneq, procent-inngorlugit</i>						
15-it inorlugit ukioqarluni	5	12	3	11	4	12
Siullermik nammineq aalajangiisi- manngilaq	6	15	4	5	5	11
15-it inorlugit ukioqarluni + nammineq aalajangiisimanngilaq	7	18	4	33	5 **	20
<i>Akuttunerpaamik qaammammut ataasarluni hash-itortarneq, pro- cent-inngorlugit</i>						
15-it inorlugit ukioqarluni	6	5	15	26	11	12
Siullermik nammineq aalajangiisi- manngilaq	4	10	16	28	9	18
15-it inorlugit ukioqarluni + nammineq aalajangiisimanngilaq	5	7	18	33	11	12
<i>Arnat ikinnerpaamik ataasarlutik naartuersissimasut, procent- inngorlugit</i>						
15-it inorlugit ukioqarluni	71 **	93	---	---	---	---
Siullermik nammineq aalajangiisi- manngilaq	84	79	---	---	---	---
15-it inorlugit ukioqarluni + nammineq aalajangiisimanngilaq	80	90	---	---	---	---
<i>Erneqqaarnermi ukiut²</i>						
15-it inorlugit ukioqarluni	20	20	---	---	---	---
Siullermik nammineq aalajangiisi- manngilaq	20 *	18	---	---	---	---
15-it inorlugit ukioqarluni + nammineq aalajangiisimanngilaq	20	18	---	---	---	---
<i>Arnat naartunaversaatik atuisut, procent-inngorlugit</i>						
15-it inorlugit ukioqarluni	58	51	---	---	---	---
Siullermik nammineq aalajangiisi- manngilaq	52	59	---	---	---	---
15-it inorlugit ukioqarluni + nammineq aalajangiisimanngilaq	55	53	---	---	---	---
<i>Angutit naartunaversaatik atuisut, procent-inngorlugit</i>						
15-it inorlugit ukioqarluni	---	---	42	50	---	---
Siullermik nammineq aalajangiisi- manngilaq	---	---	49	25	---	---
15-it inorlugit ukioqarluni + nammineq aalajangiisimanngilaq	---	---	43	67	---	---

Tabel nangissaaq

ILANNGUSSAQ TABEL B3.1 NANGINNERA

Kinguaassiutitigut innarligaarmut uuttuutit uuttuutitut allanut arlalinnut ata-
atigiinneri pillugit takussutissiaq. Procent.

	Arnat		Angutit		Arnat angutillu	
	Naag ga	Aap	Naag -ga	Aap	Naa g- ga	Aap
<i>Taama pisoqarnissaanik kissaa- teqanngitsumik, kinguaassiutitigut attaveqateqarsimaneq, (naluaam akikut ilanngullugit), procent- inngorlugu¹</i>						
15-it inorlugit ukioqarluni	11	17	7	10	9	15
Siullermik nammineq aalajangiisi- manngilaq	10	23	4 ***	30	7 ***	27
15-it inorlugit ukioqarluni + nammineq aalajangiisimanngilaq	11	24	7	33	9 **	25
<i>Peqqissuuneq / peqqilluinnarneq, procent-inngorlugu¹</i>						
15-it inorlugit ukioqarluni	88	82	84	90	86	84
Siullermik nammineq aalajangiisi- manngilaq	86	82	87	81	87	82
15-it inorlugit ukioqarluni + nammineq aalajangiisimanngilaq	86	80	81	100	86	83
<i>Imminornissamik eqqarsarsimaneq imaluunniit imminoriarsimaneq, procent-inngorlugu¹</i>						
15-it inorlugit ukioqarluni	57	72	43	37	49	60
Siullermik nammineq aalajangiisi- manngilaq	59	76	34	50	47 *	64
15-it inorlugit ukioqarluni + nammineq aalajangiisimanngilaq	63	69	41	33	53	63
<i>Inuunermik naammagisimaarinnin- neq appassissoq (uuttortaammi 0-10 miittumi = naammagisimaarinnin- nerpaaq 0-6-imik kisitsisitalineqar- poq)²</i>						
15-it inorlugit ukioqarluni	14	18	13	16	14	18
Siullermik nammineq aalajangiisi- manngilaq	10 *	28	9 *	26	10 ***	27
15-it inorlugit ukioqarluni + nammineq aalajangiisimanngilaq	13	29	13	33	13 *	30
<i>Naleqartutut misigineq appassissoq, procent-inngorlugu²</i>						
15-it inorlugit ukioqarluni	25	33	23	26	24	31
Siullermik nammineq aalajangiisi- manngilaq	22 **	44	16 *	37	19 ***	41
15-it inorlugit ukioqarluni + nammineq aalajangiisimanngilaq	24 *	47	24	33	24 **	45
<i>Ikinngutigiinnerit sakkortussusaat (0-5 = sakkortoq)²</i>						
15-it inorlugit ukioqarluni	5	5	4	4	4	5
Siullermik nammineq aalajangiisi- manngilaq	5 *	4	4 ***	3	5 ***	4
15-it inorlugit ukioqarluni + nammineq aalajangiisimanngilaq	5	4	4	4	5	4

Tabel nangissaaq

ILANNGUSSAQ TABEL B3.1 NANGINNERA

Kinguaassiuutitigut innarligaarmut uuttuutit uuttuutitut allanut arlalinnut ata-atigiinneri pillugit takussutissiaq. Procent.

	Arnat		Angutit		Arnat angutillu	
	Naagga	Aap	Naag-ga	Aap	Naa-g-ga	Aap
<i>Suli ilinnialerniarnatik / ilinniagaqarusunnatik akisut, procent-inngorlugit¹</i>						
15-it inorlugit ukioqarluni	56	76	71	43	65	64
Siullermik nammineq aalajangiisimanngilaq	59	81	56	79	58 **	80
15-it inorlugit ukioqarluni + nammineq aalajangiisimanngilaq	59 *	91	63	50	61	85
<i>Sivikitsumik suliffeqanngikkunik suliffissarsiortut (ullup affaanik / ulloq tamakkerlugu suliffilinnut taarsi-ullugit, procent-inngorlugu¹</i>						
15-it inorlugit ukioqarluni	40	55	54	37	49	47
Siullermik nammineq aalajangiisimanngilaq	45	54	48	45	50	46
15-it inorlugit ukioqarluni + nammineq aalajangiisimanngilaq	46	53	49	33	48	50

Oqaasertaa: Pineqartunut tamanut (arnanut, angutitut taavalu suaassutsinut tamaginnut) quleriaat Aappimik Naagga-milluunniit qulequtallit, naapertorlugit uuttuutit pingasut taaneqartut tunngavigalugit, taakku kinguaassiuutitigut innarleqarsimasinnaaneri ilmanarsisippaat.

1. Misissuineq Fisher's Exact.
2. Misissuineq Wilcoxon Mann-Whitney, * p < 0,10, ** p < 0,05, *** p < 0,01.
3. Naleqartutut misiginerup misissornerani Rosenberg Self-Esteem Scale atorneqarpoq, taanna qulinik kisitsisitaqarpoq, kisitsit ataasiugaangat 0-imiit 1-imut point-iliisoqartarpoq, apeqqutaalluni angerluni imaluunniit naaggaarluni akisoqarnerisq. Point-it amerliartortillugit naleqartutut misigineq apparitortarpoq. Amerlanerpaamik point-init qulusunit tallimanik imaluunniit taakkunannga amerlanernik kisitsisitaliisimaneq aallavittut tooqarsimavarput, taamaallutik tallimanik taakkunanngaluunniit amerlanernik point-innassimasut naleqartutut misiginerat appasilluni.

Najoqqutaq: SFI-p kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu 2014-imi misissuina.

ATUAKKAT NAJOQQUTARINEQARTUT

- Bjerregaard P., T. Curtis, K. Borch-Johnsen, G. Mulvad, U. Becker & Andersen, S. (2003): "Inuit Health in Greenland: A Population Survey of Life Style and Disease in Greenland and among Inuit Living in Denmark". *International Journal of Circumpolar Health*, (62)1: s. 3-79.
- Bjerregaard, P. & I.K. Dahl-Petersen (red.) (2008): *Kalaallit Nunaanni in-nuttaasunik misissuineq 2005-2007* Befolkningsundersøgelsen i Grønland 2005-2007. *Levervilkår, livsstil og helbred*. København: SIF's Grønlandsskrifter nr. 18. Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet.
- Christensen, E. (2013): *Ung i det grønlandske samfund. Unges viden om og holdning til sociale problemer og muligheder*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 13:16.
- Christensen, E. & H. Hansen (2011): *Den sociale indsats for børn og unge i Grønland. Kortlægning af aktiviteterne 2011*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 11:24.
- Christensen, E., L.G. Kristensen & S. Baviskar (2009): *Børn i Grønland. En kortlægning af 0-14-årige børns og familiers trivsel*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 09:01.
- Curtis T., F.B Larsen, K. Helweg-Larsen & P. Bjerregaard (2002): "Violence, Sexual Abuse and Health in Greenland." *International Journal of Circumpolar Health*, 61(2), s. 110-22.

- Curtis, T., K.H. Larsen, C.P. Pedersen, I. Olesen, K. Sørensen, M.E. Jørgensen & P. Bjerregaard (2006): ”Unge trivsel i Grønland 2004”. *INUSSUK – Arktisk Forskningsjournal*, 1: s. 3-119.
- Finkelhor, D. (1986): *A Sourcebook on Child Sexual Abuse*. New York: Sage Publications.
- Finkelhor, D. (1984): *Child Sexual Abuse, New Research and Theory*. New York: Free Press.
- Gregersen, C. (2010): *Livsmød. Socialpædagogisk og psykoterapeutisk behandling af børn i Grønland*. Nuuk: Milik publishing.
- Grønlands Idræts Forbund (2006): *Når tillid brydes ...*. Nuuk: egen udgivelse.
- Hildebrand, E. & E. Christensen (1986): *Familier med sexuel misbrug af børn – forståelse og handlemuligheder*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Kahlig, W. & N. Banerjee (red.) (2007): *Børn og unge i Grønland – en antologi*. Nuuk: MIPI Ilisimatusarfik. Milik publishing.
- Killén, K. (1991): *Omsorgssvigt er alles ansvar*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Lindgaard, H. (2002): *Voksne børn fra familier med alkoholproblemer – mestring og modstanddygtighed*. Ph.D.-afhandling, Aarhus Universitet, Det Samfundsvidenskabelige Fakultet, Center for Rusmiddelforskning.
- Pedersen, C.P. & P. Bjerregaard (2011): *Det svære ungdomsliv: Unge trivsel i Grønland 2011 – en undersøgelse blandt de ældste folkeskoleelever*, 2. udgave. SIF's Grønlandstidskrifter nr. 24. Tilgængelig på: http://www.sifolkesundhed.dk/upload/unges_trivsel_dk_2.udgave_til_web_260814.pdf.
- Pedersen, C.P., I. Dahl-Petersen & P. Bjerregaard (2007): *Notat om selvmordstanker og selvmordsforsøg blandt unge i Grønland*. København: Syddansk Universitet. Statens Institut for Folkesundhed.
- Pedersen, C.P., C. Gohr & I. Olesen (2014): *Som ringe i vandet. Baselineundersøgelse. Befolkningens viden om og holdninger til seksuelle overgreb mod børn*. Nuuk: Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet.
- Pedersen, J.M. & A.L. Holm (2008): ”Vold og seksuelle overgreb”, kapitel 6 i Bjerregaard, P. & I.K. Dahl-Petersen (red.) (2008): *Befolkningsundersøgelsen i Grønland 2005-2007. Levevilkår, livsstil og helbred*. København: SIF's Grønlandsskrifter nr. 18. Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet.

- Rosenberg, M. (1989): *Society and the Adolescent Self-Image*. Revised edition. Middletown, CT: Wesleyan University Press.
- Rosenberg, M. (1986): *Conceiving the Self*. Krieger: Malabar, FL.
- Saaffik (2014): *Hvordan taler jeg med børn om seksuelt samvær*. Nuuk: Naalakkersuisut.
- Schnohr, C., J.M. Pedersen, M.C.G. Alcón & B. Niclasen (2004): "Sundhed og helbred hos skolebørn i Grønland fra 1994 til 2002". *INUSSUK Arktisk forskningsjournal*, 2.
- Spein, A.R., C.P. Pedersen, A.C. Silviken, M. Melhus, S.E. Kvernmo & P. Bjerregaard m.fl. (2013). "Self-Rated Health among Greenlandic Inuit and Norwegian Sami Adolescents: Associated Risk and Protective Correlates." *International Journal of Circumpolar Health*, 72: 19793. Tilgængelig på: <http://dx.doi.org/10.3402/ijch.v72i0.19793>.
- Svedin, C.G. (2001): *Sexual abuse of children. Causes and risks*. Stockholm: National Board of Health and Welfare.
- Vammen, K.S. & M.N. Christoffersen (2013): *Unge seleshade og spiseforstyrrelse: Kan social støtte gøre en forskel?* København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 13:18.

-MILI SFI-P NALUNAARUSIAI 2014

SFI-rapporter kan købes eller downloades gratis fra www.sfi.dk. Enkelte rapporter er kun udkommet som netpublikationer, hvilket vil fremgå af listen nedenfor.

- 14:01 Bach, H.B. & M.R. Larsen: *Dagpengemodtageres situation omkring dagpengeophør*. 135 sider. e-ISBN: 978-87-7119-223-0. Netpublikation.
- 14:02 Loft, L.T.G.: *Parinterventioner og samlivsbrud. En systematisk forskningsoversigt*. 81 sider. e-ISBN: 978-87-7119-225-4. Netpublikation.
- 14:03 Aner, L.G. & H.K. Hansen: *Flytninger fra byer til land- og yderområder. Højtuddannede og socialt udsatte gruppers flytninger fra bykommuner til land- og yderkommuner – Mønstre og motiver*. 169 sider. e-ISBN: 978-87-7119-226-1. Netpublikation.
- 14:04 Christensen, E.: *2 år efter starten på Nakuusa*. 57 sider. e-ISBN: 978-87-7119-228-5. Netpublikation.
- 14:05 Christensen, E.: *NAKUUSAP aallartimmalli ukiut marluk qaangi-unneri*. 61 sider. e-ISBN: 978-87-7119-230-8. Netpublikation.
- 14:06 Bengtsson, S., L.B. Larsen & M.L. Sommer: *Dødfødte børn og deres livsbetingelser*. 147 sider. ISBN: 978-87-7119-232-2. e-ISBN: 978-87-7119-233-9. Vejledende pris: 140,00 kr.

- 14:07 Larsen, L.B., S. Bengtsson & M.L. Sommer: *Døve og døvblevne mennesker. Hverdagsliv og levevilkår*. 169 sider. ISBN: 978-87-7119-234-6. e-ISBN: 978-87-7119-235-3. Vejledende pris: 160,00 kr.
- 14:08 Oldrup, H. & A.-K. Højen-Sørensen: *De aldersopdelte fokusområder i ICS. Kvalificeringen af den socialfaglige metode*. 189 sider. e-ISBN: 978-87-7119-236-0. Netpublikation.
- 14:09 Fridberg, T. & L.S. Henriksen: *Udviklingen i frivilligt arbejde 2004-2012*. 304 sider. ISBN: 978-87-7119-237-7. e-ISBN: 978-87-7119-238-4. Vejledende pris: 300,00 kr.
- 14:10 Lauritzen, H.H.: *Ældres ressourcer og behov i perioden 1997-2012. Nyeste viden på baggrund af aldretdatabasen*. 142 sider. ISBN: 978-87-7119-239-1. e-ISBN: 978-87-7119-240-7. Vejledende pris: 140,00 kr.
- 14:11 Larsen, M.R. & J. Høgelund: *Litteraturstudie af handicap og beskæftigelse*. 202 sider. ISBN: 978-87-7119-241-4. e-ISBN: 978-87-7119-242-1. Vejledende pris: 200,00 kr.
- 14:12 Bille, R. & H. Holt: *Kommunal praksis på arbejdsskadeområdet. En kvalitativ analyse af fire jobcentres håndtering af arbejdsskader*. 102 sider. e-ISBN: 978-87-7119-244-5. Netpublikation.
- 14:13 Rosdahl, A.: *Fra 15 år til 27 år. PISA 2000-eleverne i 2011/12*. 160 sider. ISBN: 978-87-7119-245-2. e-ISBN: 978-87-7119-246-9. Vejledende pris: 160,00 kr.
- 14:14 Bengtsson, S., K. Bengtsson, A.A. Kjær, M. Damgaard, C. Kolding-Sørensen: *Hvilken forskel gør en tilkendelse af fortidspension?* 144 sider. ISBN: 978-87-7119-247-6. e-ISBN: 978-87-7119-248-3. Vejledende pris: 140,00 kr.
- 14:15 Bach, H.B.: *Skadelidtes reaktion på en verserende arbejdsskadesag*. e-ISBN: 978-87-7119-249-0. Netpublikation.
- 14:16 Weatherall, C.D., H.H. Lauritzen, A.T. Hansen & T. Termansen: *Evaluerings af "Fast tilknyttede læger på plejecentre". Et pilotprojekt*. 160 sider. ISBN: 978-87-7119-250-6. e-ISBN: 978-87-7119-251-3. Vejledende pris: 160,00 kr.
- 14:17 Pontoppidan, M., N. K. Niss: *Instrumenter til at måle små børns trivsel*. 78 sider. e-ISBN: 978-87-7119-252-0. Netpublikation
- 14:18 Ottosen, M.H., A. Liversage & R.F. Olsen: *Skilsmissebørn med etnisk minoritetsbaggrund*. 256 sider. ISBN: 978-87-7119-253-7. e-ISBN: 978-87-7119-254-4. Vejledende pris: 250,00 kr.

- 14:19 *Antidemokratiske og ekstremistiske miljøer i Danmark. En kortlægning.* 86 sider. E-ISBN: 978-87-7119-255-1, Netpublikation
- 14:20 Amilon, A.G., P. Rotger & A.G. Jeppesen: *Danskernes pensionsopsparinger og indkomster 2000-2011.* 160 sider. ISBN: 978-87-7119-256-8. e-ISBN: 978-87-7119-257-5. Vejledende pris: 160,00 kr.
- 14:21 Jonasson, A.B.: *Konsekvenser af dagpengeperiodens halvering.* 112 sider. ISBN: 978-87-7119-258-2. e-ISBN: 978-87-7119- 259-9. Vejledende pris: 100,00 kr.
- 14:22 Siren, A., & S.G. Knudsen: *Ældre og digitalisering. Holdninger og erfaringer blandt ældre i Danmark.* 128 sider. ISBN: 978-87-7119-260-5. e-ISBN: 978-87-7119-262-2. Vejledende pris: 120,00 kr.
- 14:23 Christoffersen, M.N., A.-K. Højen-Sørensen & L. Laugesen: *Daginstitutionens betydning for børns udvikling. En forskningsoversigt.* 192 sider. ISBN: 978-87-7119-266-7. e-ISBN: 978-87-7119- 262-9. Vejledende pris: 190,00 kr.
- 14:24 Keilow, M., A. Holm, S. Bagger & S. Henze-Pedersen: *Udvikling af trivselsmålinger i folkeskolen. En pilotundersøgelse.* 180 sider. e-ISBN: 978-87-7119-263-6. Netpublikation.
- 14:25 Christensen, C.P., I.G. Andersen, P. Bingley & C.S. Sonne-Schmidt: *Effekten af It-støtte på elevers læsefærdigheder.* 80 sider. ISBN: 978-87-7119-264-3. e-ISBN: 978-87-7119-265-0. Vejledende pris: 80,00 kr.
- 14:26 Larsen, M.R. & J. Høgelund: *Handicap, uddannelse og beskæftigelse.* 78 sider. e-ISBN: 978-87-7119- 267-4. Netpublikation
- 14:27 Jakobsen, V., S. Jensen, H. Holt & M. Larsen: *Virksomheders sociale engagement. Årbog 2014.* 208 sider, ISBN: 978-87-7119-268-1. e-ISBN: 978-87-7119- 269-8. Pris: 200,00 kr.
- 14:28 Pejtersen, J. H., T. Dyrvig: *Forebyggelse af udadreagerende adfærd hos ældre med demens.* 96 sider. ISBN: 978-87-7119-270-4. e-ISBN: 978-87-7119- 271-1. Pris: 90,00 kr.
- 14:29 Bengtsson, S., L.N. Johansen & C.E. Andersen: *Hjemmetræning. Evaluering af regelsættet om hjælp og støtte efter Servicelovens § 32 st. 6-9.* 102 sider. e-ISBN: 978-87-7119-272-8. Netpublikation.
- 14:30 Ottosen, M.H., D. Andersen, K.M. Dahl, A.T. Hansen, M. Lausten & S.V. Østergaard: *Børn og unge i Danmark. Velfærd og trivsel 2014.* 248 sider. ISBN: 978-87-7119-274-2. e-ISBN: 978-87-7119-275-9. Pris: 250.00 kr.

- 15:01 Ottosen, M.H., M. Lausten, S. Frederiksen & D. Andersen: *Anbragte børn og unges trivsel 2014*. 122 sider. ISBN: 978-87-7119-276-6. e-ISBN: 978-87-7119-277-3. Pris: 120,00 kr.
- 15:02 Benjaminsen, L., T. Dyrvig & T. Gliese: *Livet på hjemløseboformer*. 144 sider. ISBN: 978-87-7119-278-0. e-ISBN: 978-87-7119- 279-7. Pris: 140,00 kr.
- 15:03 Gorinas, C. & V. Jakobsen: *Indvandreres og efterkommeres placering på det danske arbejdsmarked*. 176 sider. ISBN: 978-87-7119-280-3. e-ISBN: 978-87-7119- 281-0. Pris: 170,00 kr.
- 15:04 Niss, N.K., A. Kierkgaard, A.-K. Højen-Sørensen & A.Aa. Hansen: *Barrierer for tidlig opsporing af alkoholproblemer i børnefamilier. En analyse af barrierer for frontpersonalet*. 145 sider. e-ISBN: 978-87-7119-282-7. Netpublikation
- 15:05 Bengtsson, S., A. L. Rasmussen & S. Gregersen: *Metoder i botilbud*. 208 sider. ISBN: 978-87-7119-283-4. e-ISBN: 978-87-7119- 284-1. Pris: 200,00 kr.
- 15:06 Larsen, M.R. & J. Høgelund: *Handicap og beskæftigelse. Udviklingen mellem 2002 og 2014*. 240 sider. ISBN: 978-87-7119-285-8. e-ISBN: 978-87-7119- 286-5. Pris: 240,00 kr.
- 15:07 Dietrichson, J., M. Bøg, T. Filges & A.-M. K. Jørgensen. *Skolerettede indsatser for elever med svag socioøkonomisk baggrund*. 144 sider. ISBN: 978-87-7119-287-2. e-ISBN: 978-87-7119-288-9. Pris: 140,00 kr.
- 15:08 Østergaard, S.V., A.B. Steensgaard, A.T. Hansen, S. Henze-Pedersen & J. Østergaard: *På vej mod ungdomskriminalitet. Hvilke faktorer i barndommen gør en forskel?*. 100 sider. e-ISBN: 978-87-7119- 289-6. Netpublikation.
- 15:09 Keilow, M. & A. Holm: *Udvikling af måleinstrument for elevadfærd og -holdninger. Baseline data fra evaluering af folkeskolereformen*. 56 sider. e-ISBN: 978-87-7119-290-2. Netpublikation.
- 15:10 Albæk, K., H.B. Bach, R. Bille, B.K. Graversen, H. Holt, S. Jensen & A.B. Jonassen: *Evaluerings af mentorordningen*. 144 sider. e-ISBN: 978-87-7119-291-9. Netpublikation.
- 15:12 Christensen, E. & S. Baviskar: *Unge i Grønland. Med fokus på seksualitet og seksuelle overgreb*. 128 sider. ISBN: 978-87-7119-293-3. e-ISBN: 978-87-7119- 294-0. Pris: 120,00 kr.

- 15:13 Christensen, E. & S. Baviskar: *Kalaallit nunaanni inuusuttut. Kinguaassiutitut tunngasut kinguaasiutitigullu innarliisarnert qitiunneqarlutik*. 144 sider. ISBN: 978-87-7119-295-7. e-ISBN: 978-87-7119-296-4. Pris: 140,00 kr.

KALAALLIT NUNAANNI INUUSUTTUT

KINGUAASSIUUTINUT TUNNGASUT KINGUAASSIUUTITIGULLU INNARLIISARNERIT QITIUTINNEQARLUTIK

Nalunaarusiami sammineqarput Kalaallit Nunaanni inuusuttut, taakku inuunerat aammalu kinguaassiuutitigut innarliisarneq qitiutillugu misilittagaat eqqarsaataallu.

Misissuinerup takutippaa inuusuttut ilarpassui kinguaassiuutitigut innarlugaasimasut. Aamma misissuineq tikkuussivoq kinguaassiuutitigut innarlugaasarneq aammalu inuusuttut akornanni ajornartorsiutit ilisimaneqartut arlallit imminnut ataqatigiittut.

Siunertaavoq meeqqanik kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu ilisimasaqarnerulernissaq kiisalu atornerluisarnerit qanoq ittuuneri innarlikkamullu kingunerisartagai pillugit ilisimasaqarnerulernissaq. Ilisimasat ataatsimut katersukkat tamakku meeqqanik kinguaassiuutitigut innarliisarnerup pitsaaliornissaanut suliaqarnermi atorneqarsinnaassapput.

Misissuinermi tunngavigneqarput inuusuttut 18-iniit 25-nut ukiullit immersugassani apeqquitalinni akissutaat, Naatsorsueqqissaartarfimmi paasissutissanit nalunaarsukkanit toqqakkanik oqarasuaatikkut apersuinerit.